Mihail Sadoveanu

Măria-Sa Puiul Pădurii

roman

Editura «Naţionala» S. Ciornei

M I H A I L S A D O V E A N U

MĂRIA-SA PUIUL PĂDURII

E D I T U R A „N A Ț I O N A L Ă“ S. C I O R N E I

"JOS, MORMINTE TĂCUTE.
SUS, STELE ETERNE".

1.

Mergeau încet, ca s'ajungă departe.
Râdeau, cântau, beau și mâncau.
Se duceau
Spre-acelaşi sfârşit al tuturora.

Locurile în care s'a petrecut odinioară minunata întâmplare a Doamnei Genoveva, şi mai ales a copilului Domniei-Sale, şi-au schimbat de mult înfăţişarea. Oamenilor de astăzi li se arată acolo alte privelişti. Soarele s'a întors de sute de ori la locul său în zodia primăverii şi zilele au căzut fără număr, ca frunze moarte, în veşnicie.

Astăzi, în părţile Rinului, către Marea Nordului, stă oraş lângă oraş şi horn de fabrică lângă horn de fabrică. Painjenişurile electrice ţes văzduhul şi pământul. Pe drumuri de fier sună trenurile; pe canaluri lunecă vapoare. O mulţime înfrigurată de oameni viermuieşte subt soare, cu nelinişte şi hărnicie, bătând în porţile viitorului şi sondând necontenit tainele lui Dumnezeu. Menirea ei însă este să se ducă după zilele anilor şi după frunzele toamnelor, acolo de unde nimene nu se mai întoarce şi unde, cu veacurile, piere şi amintirea.

Urmele vieții de altădată au dispărut; totuși întâmplarea Doamnei Genoveva, așa de veche, nu s'a uitat. Ca florile pădurilor ș'ale câmpiilor, care se împrospătează necontenit și trăiesc din moarte, amintirea a rămas și înfloreşte încă.

Pe-atunci, în ținuturile germanice, mai erau păduri nestrăbătute şi oamenii nu de mult trecuseră prin luminatul botez, lepădând ca pe nişte solzi păgânătatea. Propovăduitorii intraseră pe văile apelor și'n câmp, zidiseră sfinte mânăstiri, chemaseră noroadele la credință, învățându-le lucrul pământului și meşteşugul grădinăriilor şi livezilor: astfel se începea în domnia fiarelor o viață nouă.

Armele războaielor tot stăteau în grindă; privirile albastre ale oamenilor zbârliți se îmblânziseră însă; şi copiii ultimei generații se jucau la soare între căruțe și pluguri, în poienile nouă, la marginea codrilor. Ici-colo scânteiau iazuri, şi turnuri ascuțite de biserici se răsfrângeau răsturnat în oglinda lor.

Pe-un drum de țară, către zarea asfințitului, în după-amiaza unei zile de-atunci, înainta o tabără de cară. Satul cel mai apropiat era încă departe, după aburii depărtării, în susul Meusei. Caii mari trăgeau greu în ştreanguri poverile cu prețioase roduri şi producte asiatice sosite pe mări la Antverpen. Din acel port le încărcaseră oamenii din lăuntru și le duceau spre iarmarocul dela Aachen, subt privegherea neguțătorilor groşi, cu bărbi lungi și plete cârlionțate.

La coada fiecăreia dintre cele zece căruțe pă şea câte-un dulău legat cu lanțug de osia dindărăt. Cărăuşii, care struneau caii din hățuri şi-i atingeau din când în când cu sfârcul biciului, aruncau piezişş și câte-o căutătură spre sulița ori sabia goală de-alături. Cărăuşia era, în accle timpuri, îndeletnicire primejdioasă. De multe ori ieşeau hoți la drumuri; și mai adesea stăpânii de cetăți, cavaleri nobili, aveau obiceiu să vămuiască, mascați, pe oamenii paşnici, trecători cu mărfuri la iarmaroace. Câteodată se întâmpla ca obrăzarul cel negru să acopere o față bisericească. Subt zale se găsea o sfântă cruce cu chipul Mântuitorului răstignit. Nu era de mirare ca, printre atâția călugări și stareți cu frica lui Dumnezeu și plini de pocăință, să se găsească și oameni cu sânge iute, care înțelegeau să agonisească pentru biserică cu sabia. Lumea era obişnuită cu asta; iar Domnul-Dumnezeu a iertat fapte și mai ciudate.

Erau înarmați și negutătorii cei groşi, îmbrăcați cu straie lungi. și largi de şiac, deşi apărarea avutuui lor o nădăjduiau mai mult dela sfântul Mercurie, patronul drumeților și al ne guțătoriei.

Când convoiuł ajunse la ogăseaăruce de căi prea bine cunoscută căruşilor, cinstitul staroste Matia, cel mai în vârstă dintre negutțători, hotărî oprirea.

- Am ajuns, frații lor, la cele trei şipote, vorbi el. Să poposim. Cărăuşii dau grăunțe cailor şi noi desfacem trăistile cu merinde. Şi dobitoace lor și nouă ni se cu vine atâta răsplată pentru truda zilei. Arşița de August mie unuia mi-a căтuit buzele și mi-a lipit limba de cerul gurii. Am drept să cerc vinul cel negru pe care ni l-au adus dela Sicilia corăbierii. Are gust de pucioasă și-i cel

mai bun leac pentru oboseli la drumuri lungi şi mai ales pentru durerile de şale, la vârsta noastră.

Fără să mai aştepte al doilea îndemn, cărăuşii, oprind, săriseră dela locurile lor. Dădură jos căpiţelele şi vârîră pe după urechile cailor baierele sacilor cu orz.

Se aflau într'o margine de pădure rară, lângă un tăpşan prăvălatic, cu iarbă deasă, verde ca buraticul. La marginea drumului, din tăpşan, subt sălcii răsfirate, curgeau trei şipote argintii pe jgheaburi lungi de teiu. Subt arcurile fluide albeau cupe de piatră.

Şi neguţătorii şi cărăuşii păşiră spre acel loc binecuvântat. Deasupra izvorului din mijloc se ridica o cruce de stejar neagră de vechime. Oprindu-se, oamenii se închinară către ea. Apoi se plecară spre apă şi băură prelung, cu pletele revărsate peste ochi.

- Iubite Matia, zise al doilea dintre fraţii neguţători, cu numele Marcu; văd că soarele a trecut de amiază şi cale mai avem destulă până la Binendorf. Iar în târgul Brabantului-Nou, pe alt drum, n'avem ce căuta. Nu putem întârzia aici, ca să nu ne apuce noaptea.

- Dulce frate, răspunse zâmbind Matia, caii se află mai trudiţi decât noi şi ar putea să-ţi facă mai bună întâmpinare. Cărăuşii noştri sunt oameni vrednici şi de credinţă, cu dânşii am mai străbătut şi'n alţi ani aceste căi. Ne putem opri în popas ş'aici, dacă altfel nu se poate. Dăm drumul la câni şi înfingem săbiile şi sulițele în pământ, în preajma noastră. Rânduim străji şi ne lăsăm în sama lui Dumnezeu, care are grijă de oamenii cinstiţi.

- Dumnezeu are grijă de toate lighioanele lumii, observă unul dintre cărăuşi; prin mila Iui se hrăneşte şi lupul şi lotrul.

- Aşa este, încuviinţă Matia. Atuncea ne rugăm lui Dumnezeu şi stăm cu armele gata, pentru ca bunăvoinţa lui să cumpănească spre cei drepţi.

Şi ceilalţi fraţi neguţători şi cărăuşii se împăcară cu acest cuvânt şi traseră trăistile cu merinde de subt coviltirele căruţelor.

Pe lângă cei doi fraţi care grăiseră, se mai aflau în tabăra de cară încă doi, mai mici de ani, cu numele celorlalţi sfinţi evanghelişti: Luca şi Ioan. Tuspatru erau dintr'un neam poreclit Roşu. Într'adevăr, soarele bătea ca pe aramă nouă în bărbile şi'n pletele lor. Sămănau toţi, dela cel mai în vârstă până la cel mai tânăr, care n'avea decât douăzeci şi doi de ani: numai că cel mai mare avea proporţii de uriaş în sus şi'n laturi, pe când cel mai tânăr era încă subţire şi mlădios. Nădăjduia în ani, în bere şi-n carne friptă, ca s'ajungă şi el gros şi respectabil ca Matia.

Ceilalţi doi prietini neguţători, al cincilea ş'al şaselea, se mulţămiseră să încuviinţeze cu puţine vorbe hotărârea cuminte a lui Matia Roşu, şi se grăbiră la pajişte şi la trăisti, ca să nu li se ştirbească cu nimic drepturile lor din tain. Împungând săbiile în pământ lângă ei, frânseră în mâni pită de secară şi începură a rupe cu dinţi albi din păstrămuri.

După ce se traseră şi cărăuşii către merinde, se făcu linişte în marginea de pădure şi se auzi o vreme numai ronţăitul cailor.

Curgând înspre drumul mare, cobora dintre păduri o potecă. Pe acea potecă se arătară doi călugări încă tineri şi voinici, purtând fiecare câte două coşuri de nuiele pline şi învelite cu îngrijire. Se opriră o clipă departe încă, subt poala codrului, apoi, încredinţându-se că popasul dela drum n'ascunde în el primejdie, se apropiară.

Sc opriră şi se închinară, cu voie-bună şi cu smerenie în acelaşi timp, lăsând jos coşurile şi încrucişându-şi braţele pe piept. Erau cu capetele ncacoperite şi tunse, purtau rase cafenii de şiac şi picioarele goale le erau apărate de sandale.

- Binecuvântaţi cina noastră, cinstiţi părinţi, le zise Matia sculându-sc dela locul său şi închinându-se spre ei. Veţi fi venind de departe, veţi fi fiind flămânzi. Din ce ne-a dat Dumnezeu, poftiţi de gustaţi şi cuvioşiile voastre.

Monahii ridicară odată pleoapele, descoperindu-şi privirile. Pe obrazurile lor rase, apăru zâmbet încremnenit, care nu era răsfrângere a sufletului.

Unul din ei părea mai în vârstă, pentrucă a vea un nas mai mare şi mai lung.

- Cinstiţilor drumeţi, grăi cl, nu venim de departe, căci mănăstirea noastră, a Maicii Domnului care a săvârşit minunea din Valea Hoţului, se află numai la o fugă de cal de-aici. Însă ne grăbim spre târgul Brabantului-Nou, la Curtea ocrotitorului nostru prea înălţatul Domn şi Duce al Brabantului, Măria-Sa Valentin.

- A, vă duceţi poate cu daruri la Măria-Sa Ducele Valentin? Cunoaştem şi noi pe Măria Sa şi am avut cinstea să îngenunchem la scaunul dreptăţi sale încă dedemult, pecând Măria-Sa era mai tânăr. Şi ne-am bucurat totdeauna de o crotirea şi de mila sa. Puţini Domnni creştini am cunoscut, mai îndurători şi mai buni decât Măria-Sa. Aşa încât m'aşi bucura s'aud veşti bune despre scumpa sănătate a Măriei-Sale.

- Măria-Sa e în deplină sănătate, răspunse monahul, şi-i ducem dar cele dintâi mere coapte din livezile sfântului nostru locaş. Preasfinţitul nostru părinte şi episcop Hildolf a purces astă dimineaţă călare înspre mărita Curte. lar noi ducem în urma preasfinţiei sale aceste daruri, după altele, cu mult mai scumpe, pe care prea sfinţia sa le-a luat cu sine. Căci, dacă n'aţi auzit, trebuie să aflaţi şi domniile-voastre, Măria Sa luminatul Domn şi Duce îşi mărită copila.

- Îşi mărită copila? întrebă cu mirare nevinovată unul dintre neguţătorii cei cărunţi. Isprăvise de mestecat şi de înghiţit pastrama şi simţea nevoie să deschidă gura. Călugării întoarseră ochii spre el.

- Da, o mărită, răspunse cel cu nasul mare. Domniţa Genoveva a fost cea mai harnică ocrotitoare a noastră după luminatul Domn şi după lminata Ducesă. Îi ducem daruri şi cuvinte de bucurie, dar inima noastră se întristează...

- De ce se întristează inima cuvioşiilor voastre? întrebă cu interes Matia Roşu.

- Inima noastră şi a întregului sobor se întristează, căci Domniţa ne

părăseşte şi se duce după soţul său în depărtate locuri.

- Datoria sa este să-şi urmeze soţul său iubit, observă Matia, cu seriozitate. Pentru prea cinstiţii săi părinţi plecarea ei totuşi nu poate fi decât prilej de bucurie. V'aşi pofti, prea-cuvioşilor, să nu vă întristaţi nici dumneavoastră. Şi ca unul care am avut multă milă şi prea plăcute amintiri din partea Măriei-Sale slăvitul Domn şi Duce al Brabantului, cu dragoste vă poftesc să beţi cu noi o cupă dintr'un vin străin, pe care l-au adus marinarii tocmai dela insula Siciliei.

- Cinstite frate, nouă nu ni se cuvine să petrecem şi să bem, răspunse cu hotărire monahul.

Amândoi cuvioşii plecară pleoapele cu mare smerenie.

Matia Roşu îi privi zâmbind şi vocea lui se făcu şi mai gravă.

- Admir rânduiala cuvioşiilor voastre şi stăpânirea pe care o aveţi asupra nevrednicului trup, urmă el. Aşi dori să ştiu care vă sunt numele, întru Hristos.

- Pe mine mă chiamă leronim şi pe tovarăşul meu Nicanor.

- lubite frate Ieronime, iubite frate Nicanor, zise Matia Roşu ridicând cupa de cositor; dacă într'adevăr aveţi dragoste şi recunoştinţă pentru Măria-Sa Ducele Valentin şi dacă vreţi să cinstiţi nunta frumoasei fecioare a Măriilor Lor, atunci n-aveţi să depărtaţi cuvioasele voastre mâni de această cupă plină şi de acest vin bun care-i tot un dar al Dumnezeului nostru. Vă poftesc să gustaţi din această cupă: jumătate şi jumătate.

Monahii se fulgerară cu ochii; apoi primiră cupa, cu multă smerenie.

– Mă bucur că mi-aţi ascultat rugămintea, se veseli Matia. Fiţi buni, fraţilor, şi ne spuneţi dacă prea-sfinţitul episcop Hildolf s'a ostenit până la Curtea Ducclui, ca să binecuvânteze el însuşi pe tineri. lar după ce veţi cinsti ş'a doua cupă, vă rog să ne spuneti cum se va petrece aceastã mare sărbătoare, cum îi zice mirelui, din ce neam este şi de unde vine şi în ce înmprejurări s'a întâmplat această unire. Noi suntem prea dornici să aflăm veste, ca să avem ce povesti noroadelor în iarmarocul cel mare dela Aachen. Îngăduiţi-mi, vă rog, să vă torn şa treia cupă, ca să vă încredinţaţi că vinul de-al treilea e cel mai bun!

Privirile bunilor nonahi luciră şi zâmbetele lor se făcură omeneşti. Îndată vrednicul neguţător Matia Roşu şi însoţitorii aflară că mirele Domniţei Genoveva e din părţile Rinului şi numele său e Sigfrid. E un comite încă tânăr, a avut însă vreme să-şi facă frumos nume în războaie. Fiind de bun neam şi bogat, Măria-Sa Ducele şi Măria-Sa Ducesa l-au primit cu dragă inimă şi i-au dat pe fiica lor, singură la părinţi şi târziu născută din binecuvântare dumnezeiască.

La a patra cupă, dori ş'al doilea monah să vorbească.

- Nu-i numai asta, cuvântă el înflăcărat dintr'odată. Astfel a binevoit Maica-Domnului dela sfânta noastră mănăstire, căci fără voia sa nimic nu se poate face, şi ea a binevoit ca să aducă mire din părţile Rinului. Ca să se facă aşa, adeverindu-se puterea ei, s'a arătat încă de acum un an, în vis, preasfinţitului nostru episcop şi prin vorbe şi semne, i-a vestit fapta. Ceia-ce

este încă una din minunile sale.

Neguțătorii şi cărăuşii se întoarseră cu uimire spre fratcle Nicanor. Ieronim voi să-şi ieie iar locul întâiu în ochii drumeților, ridicând nasul său mare. Însă Nicanor se înfierbântase de un duh sfânt.

- Să nu vă pară asta de mirare! strigă el; căci Maica-Domnului din Valea-Hoțului e cunoscută până la mari depărtări pentru minunile sale. Mai întâiu zidirca sfântului nostru locaş s'a săvârşit prin cea dintâiu şi mai mare minune. În locul unde ne aflăm aşezați noi robii lui Dumnezeu şi a Sfintei lui Maice, era, în vremea veche, pustie şi codru nestrăbătut, întru care hălăduiau numai fiarele şi furii. Un asemenea hoț de drumul mare, făcând multe nelegiuiri şi morți, pe când se întorcea, într'o noapte, la vizunia lui, a văzut o lumină lină la un stejar vechiu, unde îşi îngropa el aurul. Apropiindu-se, s'a spăimântat, pentrucă, în acea lumină, a văzut pe sfânta Mamă a lui Dumnezeu privindu-l cu milă, şi în urechi i-a sunat cuvânt de îndemn, să intre pe căile cele bune. Atât de cumplit s'a spăimântat acel fur, încât a căzut fulgerat la pământ. Iar după ce şi-a venit în fire, a scos aurul, s'a dus la meşteri buni şi i-a adus, ca să clădească sfântă aşezare. Cât au zidit ş'au lucrat meşteri, el a stat schivnic într'o râpă de piatră, rugându-se şi postind. La urmă, când au isprăvit, Dumnezeu a binevoit să-l cheme la iertarea sa şi meşterii l-au găsit mort: asemenea minune a săvârşit Maica-Domnului din Valea-Hoțului.

- Minune mare! încuviință cu glas ridicat, Matia Roşu. Drept credință şi mărturie se cuvine, cinstiților frați, să deşertați încă o cupă de vin italienesc.

II

Oamenii cu dinții ascuțiți
spun istorisiri frumoase.

Cuviosul frate Nicanor rămase cu cupa în mână, ascultând un vuiet deodată deşteptat în pădure. Ieronim îşi întoarse nasul rumenit, care părea acum mai lung, şi ochii îi crescură subt sprâncenele înălțate. Matia Roşu lăsă în lungul genunchiului ulciorul de vin. Avu răbdarea şi grija să-l aşeze domol, ca să nu se prăvale, şi întinse mâna spre spadă. Ceilalți tovarăşi neguțători şi cărăuşi răsăriră în picioare. Zăvozii mormăiră în lanțuri. Câțiva dădură glas, cu răsunet adânc subt bolta pădurii.

- Ce să fie? şopti fratele Nicanor. Dacă sunt duşmani, nu mai am curaj şi putere să sorb această băutură veselitoare. Maică a lui Dumnezcu, făcătoare de minuni a sfintei noastre mănăstiri, ai grijă de coşurile noastre cu mere.

- Într'adevăr, s'aud tropote de cai... grăi Matia Roşu, îneruntat. După cât înțeleg, vin asupra noastră călăreți. Dacă sunt oameni răi, va trebui să ne apărăm avutul şi pielea. Dacă sunt drumeți liniştiți, îi voiu pofti să guste şi ei din ce avem mai bun.

- Atuncea să-ți dau cupa goală, băgă de samă fratele Nicanor.

Ca în fața unei adcvărate primejdii, deşertă cu mare grăbire vinul, se şterse la gură cu mânicile rasei, apoi îşi făcu cruce cu umilință.

Cânii băteau cu larmă. Neguțătorii şi cărăuşii ieşiră la drum. Primejdia părea a le veni din urmă. Călăreți înarmați apărură deodată și armele le luciră în soarcle pieziş. În frunte sălta, cu mâna dreaptă în şold, un cavaler oacheş, cu cuşmă cu pană în ea. Deoparte şi de alta a genunchilor lui alergau câni mari, vânători de mistreți. După dânsul se îmbulzeau o duzină de călăreți amestecați, cu arcuri şi suliți.

- Trebuie să fie vânătorii prea luminatului nostru protector... strigă fratele Ieronim şi privi cu dragoste şi cu bucurie în jurul său.

- Într'adevăr, se învoi Matia Roşu, pare a fi un vânător nobil. Să vedem.

Zăvozii căruțelor lătrau cu îndârjire. Călărețul cu mâna în şold cuprinsese c'o privire toată priveliştea şi înțelesese că trebuie să deie încredințări de pace. Ridică mâna dreaptă în sus, iar cu stânga struni calul frumos împodobit cu pielării galbene și alămuri. Cei dindărătu-i opriră în clipă.

- Puneți cânii în lanțuguri, vorbi cavalerul către tovarăşii săi; ca să nu fie războiu între dobitoace, nici nemulțămire între oameni. Aici văd că trebuie să poposim, urmă el, apropiindu-se la pas de neguțători şi salutându-i. Putem sta de vorbă cu oamenii călători şi, în vremea asta, din urmă, ne-ajung slujitorii cu vânatul.

Matia Roşu se înclină la salutul cavalerului şi-i răspunse cu prefăcută voie-bună, fără să-şi lasc din mână spada.

- După cât pricep, stăpâne, ați umblat la vânătoare cu bună izbândă.

- Pot mulțămi lui Dumnezeu, răspunse cavalerul. Domnul meu, măritul comite Sigfrid, va putca să ospăteze mistreți tineri pe drum, ducându-şi la Trever solia. Am găsit ș'am doborît o scroafă şi i-am prins, cu aceşti câni, cei patru godini. După a mea părere, puține fripturi aşa de fragede ca friptura de mistreț tânăr.

- Cât despre asta, pot să încuviințez şi să măriurisesc şi eu, cu mâna pe stânta cruce... vorbi cu putere fratele Nicanor.

Îndată, puțintel ruşinat de acest cuvânt, îşi întoarse privirea spre cupa din mâna lui Matia, apoi spre ulciorul rămas în laturea drumului.

- Atuncea, grăi neguțătorul, văd că avem plăcerea şi cinstea să ne închinăm înaintea unui nobil al prea-măritului comite Sigfrid, Care astăzi face nuntă la Curtea luminatului Duce.

- Auzit-ați această veste de bucurie ?

- Am auzit-o dela cuvioşii părinți de față.

Cuvioşii monahi se ploconiră, cu mânile la piept, apoi le lăsară să alunece pe pântece.

- Mă bucur, domnii mei, că ați aflat vestea cea plăcută. Eu sunt spătarul comitelui Sigfrid şi cel mai apropiat nobil al său. Mă chiamă Giuseppe Golo.

- Suntem fericiți auzind acest nume.

- Puteți fi, deşi poate îl auziți întâia oară. Cel ce se chiamă astfel, domnii mei, şi-a câştigat locul său cu brațul şi cu spada. Şi stă lângă marele comite Sigfrid după ce s'a bătut cu duşmanii şi necredincioşii în multe rânduri. Deşi

încă n'am păşit în vârsta bătrâneţii, am umblat împreună cu Domnul meu pe mări, am suit pe munţi, am văzut oamcni de felurite colori şi de felurite legi păgâne. Eu uşor înţeleg că domniile voastre, ca neguţători ce vă aflaţi, lângă poveri de preţ, aţi vrut întâiu să mă primiţi cu ascuţişuri de fier. Dar eu, descălecând, mai de grabă poftesc să-mi daţi o cupă din accl vin, întâiu ca să închin pentru fericirea Domnului meu, carc se însoară astăzi cu cea mai frumoasă Domniţă; al doilea, ca să-mi dau samă de bunătatea băuturii domnilor voastre; ş'al treilea, ca să mă răcoresc de arşiţa zilei.

- Asta face trei cupe... observă râzând Matia Roşu. Mulţămim lui Dumnezeu, domnule cavaler, avem de unde potoli setea ş'a domniei tale ş'a tovarăşilor domniei tale.

- Iar noi ne grăbim... suspină fratele Nicanor, strngându-şi rasa la piept.

- De ce vă grăbiţi aşa de tare, cinstiţilor părinţi? întrebă cavalerul.

- Căci trebuie să fim la Curte cu merele dela sfânta mănăstire.

- Asta mă bucură; mergeţi cu noi, cinstiţilor părinţi, dar mai întâiu tare mult vă poftesc ca să mai zăboviţi, spre a ne binecuvânta băutura şi gustarea.

Toată lumea se arătă mulţămită de asemenei prea înţelepte cuvinte şi monahii pricepură şi ei, cu smerenie, nevoia acelui ceas. Vânătorii descălecară cu toţii şi-şi legară caii de copacii cei mai apropiaţi. Cânii vânători îi ţinură de lanţuguri lângă ei. Cărăuşii potoliră pe zăvozi. Şi-n locul cel potrivit de popas, lângă arcurile izvoarelor, aprinseră foc, ca să le lumineze prietinia. După ce băură vin şi gustară din pastrama friptă, cavalerul Giuseppe Golo lămuri cu cea mai mare plăcere tovarăşilor neguţători pricina pentru care Domnul său comitele Sigfrid avea în acea zi parte de o fericire aşa de aleasă.

- Iată, fraţilor creştini, cum s'au întâmplat lucrurile. Stăpânul meu, comitele Sigfrid, ca toţi strălucitii Domni creştini, socoteşte cea mai mare a sa datorie să lupte pentru biruinţa crucii. În acelaşi timp socoteşte ca o prea mare umilinţă domnia necredincioşilor Mauri asupra Ispanici. Acea ţară, care demult a cunoscut fericirea luminii lui Hristos, acuma este întunecată de fără de legile lor. Punând piciorul pe grumazul creştinilor, au scuipat în biserici şi mănăstiri şi au cutezat să îndrepte şi asupra ţinuturilor noastre privirea lor spurcată şi rânjetul lor de diavol. Pentru aceste pricini şi spre a afirma tăria lui Iisus şi a neprihănitei sale Maice, prinţii creştini au jurat să nu-şi isprăvească viaţa până ce nu vor pune lăncile lor în gâllejurile acelor ne credincioşi. Deci se adună din vreme în vreme, sună din trâmbiţe şi purced la războiu, precum aţi auzit.

- Da, într'adevăr, am auzit, confirmă Matia Roşu. Domnul Dumnezeu a făcut pe nobili pentru aceste treburi.

- Aşa. Prin urmare şi la începutul acestui an s'au strâns cavaleri creştini de neam către ţinuturile dela miază-zi. Am urmat şi eu pe Domnul meu, pe văile unei ape cu numele Ronul şi am ajuns în nişte câmpii fericite de unde se vedeau până la cer munţi care se chiamă Pirenei.

- Am auzit şi despre asemenea locuri. Neguţătorii cunosc toate părţile lumii.

- Prea bine, cinstiților neguțători; asta se vede după vinurile cu care vă îndeletniciți și din care vei binevoi să-mi mai torni o cupă. Deci dar acolo s'au bulucit oștile noastre ş'au strălucit la soare din toate armurile. Și s'a nemerit să lupt alături de Măria Sa Ducele Valentin cu stăpânul meu, având cavalerii și oamenii lor în jur. Era, domnilor mei, într'o Joi după Paşti, în ziua sfântului Adalbert. Şi stând încălecați pe cai cu lăncile aplecate și cu vizierele ridicate, ne-am închinat toți către răsărit spre sfântul Mormânt. Apoi am ridicat lăncile, am coborît obrăzarele și trâmbițaşii au sunat razboiul. Atunci au răspuns și trâmbițele necredincioşilor și au venit spre noi cavalerii lor. Şi izbindu-ne unii în alții cu sunet, s'a învârtejit asupra noastră un nour de pulbere. Atunci s'a rupt în lorica unui păgân lancea domnului Duce le Brabant Valentin şi, până a primi dela spătarul său sabia cea mare, s'a găsit în primnejdie, atacat fiind din laturi de doi călărești mauri. În această împrejurare, Domnul meu s'a dovedit aliat generos și bun creştin, îndrumându-şi nobilii săi în sprijinul Ducelui. El însuşi, cu lancea, a doborît pe unul din acei necredincioşi. Am avut și eu onoarea să dau o lovitură de spadă în subsuoara celuilalt. Această lovitură, al cărei secret l-am învățat în patria mea la Ferrara, a deschis un şipot în trupul Maurului și, până ce a căzut jos, i s'a umplut armura de sânge, gâlgâind prin toate încheieturile. Astfcl văzându-și apărată viața, luminăția sa Domnul Duce Valentin şi-a aplecat spre noi coiful cu pană, mulțămindu-ne. Iar după ce a stat războiul ș'au cântat trâmbițele iar, Domnia Sa a poftit pe stăpânul meu în cort la sine, mulțămindu-i iar și ospătându-l. La acest ospăț am fost şi noi, bând vin de Provența foarte mult, până ce ne-am îmbătat cu desăvârşire. Iar apoi, venind spre părțile ncastre, Măria-Sa Ducele a binevoit a pofti pe stăpânul meu la Curtea sa în Brabantul-Nou. Ş'acolo au fost iar ospețe mari și petreceri. Şi cu toții am admirat frumusețea și înțelepciunea Domniței Genoveva. Atuncea între Ducele Valentin şi stăpânul meu s'au schimbat vorbe de figăduință. Ne-am întors la noi la Trever și am făcut pregătiri și pe urmă, precum se vede, am venit iar la Brabant, cu straie de sărbătoare, flamuri și fanfare, ca să luăm cea mai preţioasă floare a acestor locuri şi s'o răsădim în grădina noastră. Astăzi, către sară, un prea sfințit episcop binecuvintează nunta. Iar eu trebuie să mă grăbesc la cuhnii, cu vânatul pe care l-am dobândit.

Domnul Giuseppe Golo îşi opri vorbirea năvalnică și privi cu mândrie în juru-i.

- Binecuvântat fie numele Domnului Dumnezeu, îl sprijini cu mare plăcere Matia Roşu, stareţul neguțătorilor, de trei ori fie binecuvântat, căci el toate le rânduieşte și le cumpăneşte aşa precum se cuvinc. El trimite ploaie şi furtună, ca să putem apoi prețui cerul senin şi soarele. El a hotărît deci primejdie luminatului Duce, ca să poată cunoaşte vitejia şi generozitatea fratelui său întru Hristos comitele Sigfrid. Cunoscându-l a putut găsi în el cel mai potrivit soț pentru acea domniță de a cărei frumusețe umblă faima în toate ļările, până la mare.

- Binecuvântat fie numele Domnului, adaoseră și clericii, *in saecula*

saeculorum.

- Amin! rostiră cu pătrundere ceilalți, ncguțători și cărăuși.

În tăcerea care se întinse în marginea de pădure, la cele trei izvoare, se auziră alte glasuri amestecate şi cavalerul italian înțelese că l-au ajuns oamenii lui din urmă, cu vânatul. Sosiră într'adevăr în curând câțiva slujitori cu țăranii din partea locului, care fuseseră rânduiți ca hăitaşi. Oamenii aceştia din prostime erau mari şi pletoşi, cu capetele descoperite şi cu frunțile asudate. Purtau în părângă mistreții, legați cu curmeie de picioarele de dinapoi și atânați în pari zdraveni, iar cu râturile colțate însemnând dâră sângerată prin pulbere.

Opriți în laturea drumului, localnicii priviră cu oarecare mirare la neguțătorii cei străini; dar cavalerul le porunci să treacă mai departe, fără întârziere. Cum trecură, se grăbi şi el să-şi ieie rămas bun dela tovărăşie.

- Rămâneți cu pace, prietinilor, și să ne vedem sănătoşi când va voi Dumnezeu să ne mai adune! zise el cu voie-bună. Poate ar fi mai potrivit, ținând socoteală de drumuri şi de vremuri, să nu întârziuți în loc deschis, noaptea. Ne-am luat cu vorbele şi cu cupele şi iată, soarele lunecă cu grăbire spre asfințit. Cetățuia luminatului Duce Valentin ar fi cel mai potrivit adăpost pentru domniile voastre şi pentru averile pe care le duceți.

- Mai curând pentru sărăcia pe care o purtăm... întâmpină zâmbind Matia Roşu. Am urma cu plăcere sfatul domniei-tale, onorate cavaler, dar, după un popas aşa de lung, acuma ne grăbim.

- Înțeleg. Graba, însă, nu-i totdeauna bun sfătuitor. Eu plec înainte, după ce mai beau cu domniile-voastre această din urmă cupă frățească. Mai cugetați; poate veți urma acciaşi cale.

- Să vedem, prea onorate cavaler, să mai cuúgetăm. Am putea merge fără grijă înainte, căci încărcătura ni-i slabă. Am putea să mai zăbovim, dar ni-i în grijă să scăpăm cu un ceas mai de vreme de o asemenea marfă. Îți mulțămim de sfatul pe care ni-l dai şi de cinstea pe care ne-ai făcut-o.

- Cinstea pe care v'am acordat-o, domnilor, este egală cu plăcerea pe care am simțit-o eu. Trebuie să ştiți că eu am o pasiune să stau de vorbă cu oameni străini care cunosc lumea. Pe de altă parte, vinul dumneavoastră sicilian îmi pare din ce în ce mai extraordinar şi înțeleg foarte bine de ce frații beredictini au uitat cu desăvârşire poruncile abatelui lor. Văd că se desfată fără grijă şi împărțesc cu cărăuşii domniilor voastre merele pe care trebuie să le ducă dar la nunta Domniței Genoveva.

Cuvioşiile lor tresăriră cu spaimă din mijlocul tovărăşiei şi, ridicând cu mare încordare coşurile pe umeri, apucară poteca, pe urmele de sânge ale mistreților.

Săltând în şea, domnul cavaler salută cu mâna înmănuşată, şi vânătorii se rânduiră cu şpăngile şi arbalatele îndărătul său, stăpânind în lanțuguri câniii. Neguțători îşi scoaseră cuşmele şi le închinară până la genunchi. Apoi, când rămaseră singuri, îşi potriviră iar cuşmele pe plete, se întoarseră unul către altul şi se priviră un răstimp în tăcere.

- Eu văd, după ochii tăi şi după vârful nasului, care ţi-i părerea, Ioane, zise grav evanghelistul cel mai în vârstă către mezin.

- Credeam, într'adevăr, că ai de gând să urmezi îndemnul acestui cavaler de treabă, răspunse Ioan Roşu.

- Ştiu, ştiu; ai vrea să vezi cum petrece lumea la nunţi domneşti. Poate chiar ţi-ai alege o Brăbăntoaică de-aici pentru danţ. Ai lăsa cânii singuri, să ţi-i otrăvească un meşter din partea locului, iar carăle să ţi le spargă şi să ţi le prade. Când am auzit acel îndemn prietinesc al cavalerului, eu îndată mi-am ciulit urechile şi m'am uitat spre Marcu cu coada ochiului drept, iar cu coada ochiului stâng spre Luca, şi i-am priceput că şi ei au acelaşi cuget ca şi mine. Cum rămânem singuri, strângem merindele, suim în chilne damigenele şi cerem cărăuşilor să-şi strunească fără întârziere caii, să-i facă să simtă biciul şi să nu-i cruţe până la popasul de noapte.

- Însă mai avem o bucată bună de loc, băgă de samă starostele cărăuşilor, scărpinându-se după ureche, şi până ce vine întunericul n'avem decât două ceasuri. Calea-i lungă; caii sunt trudiţi.

- Aşa-i, moşule, ai dreptate; dar e mai bine să fim noi în de noi cât de departe, decât pe loc aici, cu prietini pre care nu-i cunoaşlem în deajuns. Deci gătiţi armele şi făcliile şi să răzbim înainte cu ajutorul lui Dumnezeu.

Neguţătorii ceilalţi încuviinţară, aplecându-şi bărbile spre pântece, şi căruţele se urniră sunând plin subt bolta pădurii. Vinul de Sicilia îi făcuse pe cinstiţii fraţi evanghelişti destul de veseli; acuma, lăsând Brabantul-Nou la coada căruţelor, se veseliră şi mai tare şi dădură chiote, ca să facă pe caii cei greoi să umble în trap.

Dar nu se împlinise un ceas dela plecarea cavalerului Golo şi abia ieşiseră la drumul de câmpie, către fânaţuri înflorite, când auziră un corn sunând prelung în urma lor. Cu toţii îşi aplecară capetele în laturi, apoi le răsuciră, cu ochii holbaţi, îndărăt. Un călăreţ sprinten venea în fugă după ei şi le făcea semne, zbătând în aer mâna dreaptă în care-şi tinea pălăria cu pană.

- Ce facem? oprim? întrebă Franţ bătrânul, starostele cărăuşilor.

- Daţi bice cailor! strigă Matia cu asprime, şi ţineţi la îndemână spadele şi sulițele! Nu le ridicaţi însă decât la porunca mea.

- Daţi bice! bateţi în cai! răcniră înăbuşit ceilalţi cinstiţi neguţători.

Cornul sună iar prelung, cu bătăi repetate de limbă. În urma călăreţului care-şi agita în aer pălăria cu pană, în pulberea de aur a soarelui pieziş, apărură alţi călăreţi. Apucaseră deadreptul prin fânețe, învăluindu-le ca'n spulber de vânt.

Matia Roşu grăi, oftând :

- Se pare că avem să trecem printr'un ceas de primejdie. Să aşteptăm, căci n'avem ce face. Slujitorii aceia vin în goană şi noi abia ne mişcăm. Să vedem câţi sunt şi ce arme au. De va fi nevoie vom plăti gloabă, dacă aşa ne-a fost

soarta şi dacă cel pe care l-am socotit prietin nu-i decât un trădător spurcat. Staţi. Să cercăm întâiu cu vorba, care-i arma cea mai de preţ a neguţătorului.

Carăle se opriră pe dată, bulucindu-se unele în altele. Cărăuşii se lăsară să cadă pe lângă oişti subt roată şi slobozîră dulăii din lanţuri. Ieşiră apoi în laturea coviltirelor, lângă cinstiţii neguţători, făcând faţă cu palmele goale, însă foarte aproape şi la îndemână îşi avea fiecare arma.

- Staţi, neguţătorilor! Staţi! strigă călăreţul care alerga. Nu îndrăzniţi a trece mai de parte. Chemaţi-vă cânii.

Matia păşi înainte. Cărăuşii răcniră la câni şi-i întoarseră îndărăt.

- Sluga domniei-tale! vorbi starostele Matia Roşu, dârz. Cu ce-ţi putem fi de folos?

Se apropiară şi ceilalţi opt ori zece călăreţi din urmă şi se grămădiră în drum în urma celui dintâiu. Nu înălţau săbii, nu cumpăneau suliţi. Păreau tineri şi veseli copii de casă. Cel cu cornul începu iar să sune. Cel din frunte îl opri, tinzând spre el braţul. Apoi îşi îndemnă din pinteni calul câţiva paşi încă spre Matia.

- Nu îndrăzniţi, cinstiţilor neguţători, a trece mai departe, strigă el. Măria-Sa luminatul Duce Valentin a aflat dela cavalerul Giuseppe Golo că sunteţi aproape, pe pământurile sale şi vă porunceşte să întoarceţi pe loc, să intraţi la Castel. Pofteşle să cumpere cu bani buni unele mărfuri pe care le aveţi de vânzare şi vrea să petreceţi la nunta fiicei sale, ca nişte buni fraţi creştini ce sunteţi. Deci legaţi cânii, daţi cărăuşilor poruncă să întoarcă şi apucaţi drumul către Castel. Aşa-i bunăvoinţa măritului Duce şi bunătatea Măriei-Sale va fi pentru domniile voastre tot aşa de plăcută ca şi lumina soarelui.

- Avem alte treburi, domnule, şi ne grăbim... încercă să se împotrivească Matia.

- Întoarceţi, întoarceţi şi nu supăraţi pe un stăpânitor bun cum e Ducele nostru. Dacă vă împotriviţi, pun să zică anume viers din corn şi vin mulţi alţi tovarăşi ai noştri, înarmaţi, ca să batem cu dumneavoastră războiu. Pentru o plăcere a stăpânului nostru, la nunta copilei sale, putem să ne dăm şi viaţa.

- Să suferim lovitura oamenilor, nădăjduind întru mila lui Dumnezeu! oftă Matia, răsucindu-se spre căruţe. Întoarceţi!

III

- Spune-mi, bătrânule, cun de-ai ajuns
tânăr în ani aşa de târzii?
- *Nu m'am supărat niciodată pe*
viaţă.

Împresuraţi de stolul de curteni, neguţătorii intrară la reşedinţa Ducelui

Valentin, după ce trecură prin marginea Brabantului-Nou. Poarta Castelului era deschisă, podul lăsat, grapa înlăturată. Se vedea mişcare mare între ziduri, şi în afară de ziduri, către târg. Pe platforme, sus, străjerii, cu cască şi halebardă, privegheau măreţi lumea paşnică, adulmecând, cu ochii pe jumătate închişi, mirosuri grase de mâncări. Pe vârful turnului fâlfâia lin, în boarea sfinţitului zilei, flamura ducală cu stema: o cheic neagră pe fond roşu. Matia Roşu ceti, la poarta dinlăuntru, şi deviza măritului Duce de Brabant: Carpe mentem!

După ştiinţa pe care o avea dela profesorul său, părintele abate Ambrozie, neguţătorul tălmăci aceste cuvinte în vorbirea de toate zilele către soţii săi, însuşindu-şi-le numaidecât şi, în acelaşi timp, îndoindu-se că un prinţ războinic s'ar folosi de minte şi nu de sabie.

- Să vedem la ce taxe şi întârzieri ne va supune... suspină el. Îi cunosc eu pe nobili, după multcle mele năcazuri. Blândeţa lor e fără statornicie, caşi apa Rinului.

Un slujitor fără arme, în straiu de mătasă, îi ieşi înainte şi-l întrebă dacă el e căpetenia ne guţătorilor. Îi porunci să se înfăţişeze fără întârziere la luminăţia sa.

- Ce fac cu carăle şi cu oamenii mei? îl întrcbă el cu îndoială.

- Carăle şi oamenii rămân aici, în cetăţuie, într'un adăpost pe care nu l-au avut niciodată... îi răspunse râzând slujitorul. Matia oftă iar. Îşi scutură veşmântul larg, bătându-l cu palmele, îşi mângâie barba şi urcă, după călăuzul său, trepte de piatră, printr'o forfotă de curteni, murmure de glasuri şi acorduri de muzică.

În sala cea mare, împodobită cu ghirlănzi de flori până la grinzile cele mari şi afumate de sus, sta în fund Ducele pe tronul său, având alături, în stânga, pe prea-sfinţia-sa Hildolf episcopul, iar în dreapta pe luminata Ducesă. Prea-sfinţitul părinte era alb şi gârbov şi purta odăjdii şi cârjă, gata să binecuvânteze o slăvită nuntă ca aceia. Măria-Sa înălţatul Domn şi Duce Valentin era un bărbat care nu răspundea trupeşte acestor măreţe tituluşuri. Era mai mult scund şi gros şi cu obrazul bine rumenit. Tot astfel şi înălţata Ducesă, era revărsată în laturi, într'o rochie cu arcuri largi; avea zulufi cărunţi şi dantelării măiestre subt cununiţa de nestemate; şi subt aceste podoabe, faţa Măriei Sale părea mai trandafirie şi încă fragedă.

Curtenii se feriră în laturi, lăsând pe neguţător să treacă. Ducele Valentin îl văzu, surâse şi-i făcu semn cu mâna să se apropie. Matia îşi plecă fruntea cu umilinţă, veni până la slăvitul tron şi îngenunchie. Se făcu tăcere. Matia îşi simţi ameninţată nu atât viaţa, cât averea.

- Tu eşti starostele de neguţători despre care mi-a vorbit cavalerul Giuseppe? întrebă Măria Sa.

- Eu sunt, slăvite Doamne.

- Care-ţi este numele?

- Matia Roşu, Măria Ta. Am avut bucuria să îngenunchez şi în alte

dăți la acest binefăcător scaun.

- Da; pare că îmi aduc aminte şi de faţa şi de numele tău, încuviinţă Ducele. Spune-mi, neguţătorule, de ce nu te-ai înduplecat atunci când te-a poftit la Curtea noastră, cavalerul Giuseppe? De vreme ce ţi-a făcut cinstea să te cheme, trebuia să-l urmezi.

- Luminate Doamne, rog să fiu iertat. Drumurile noastre sunt lungi şi trebuie să ajungem în anumite zile la iarmaroace. Aşa fiind, ne grăbim. Nici nu mi-am închipuit că ar fi nevoie de noi aici, la o Curte aşa de îmbielşugată. Dar de bucurat, ne-am bucurat foarte, aflând vestea slăvitei nunți.

- Bine; ai dreptate. Află însă, neguţătorule, că la o Curte aşa de îmbielşugată ca a noastră s'a întâmplat, tocmai într'o zi ca aceasta, să se istovească aromatele. Ş'atuncea trebuie să înţelegi tu singur că Dumnezeu nu voieşte să treci pe lângă asemenea nuntă fără a face popas. Deci, ca să nu rămâie cu totul ticălos bucătarul nostru şi întrucâtva ruşinată această Curte, porunceşte ciracilor tăi să desfacă sacii cu aromatele dela Indii şi cântăreşte pentru Curte una sută dramuri cuişoare şi două sute dramuri scorţişoară. Numai astfel sosurile şi prăjiturile vor ieşi cum se cuvine. Să arăți şi preţul - şi să treci la vistierul nostru să-ți plătească cu dreptate.

Matia Roşu îşi înălă fruntea şi zâmbi alinat în barba sa arămie.

- Mărite Doamne, vorbi el cu îndrăzneală, să-mi îngădui a face dar slăvitei nunți aceste puține mărfuri.

- De ce? intrând pe pământurile noastre, nu ți-ai plătit vama?

- Plătit până într'un ban, slăvite Doamne.

- Atunci pas la vistierul meu şi spune preţul.

- Şaptezeci de groşi, Măria Ta.

- Bine. Să te duci să-ți plătească şaptezeci de groşi şi să-ți răspundă şi banii pe care i-ai plătit vămii mele.

– Un florin am plătit vămii, Măria Ta.

- Aşa. Să-ți dea un florin pe lângă cei şapte zeci de groşi. Şi să slobozi pe loc marfa.

Matia se ridică în picioare, gata să se retragă. Stătu puțintel în cumpănă şi se lăsă iar în genunchi.

- Ce este?

- Măria-ta, mă rog să ne îngădui ca să stăm şi noi neguțătorii de față la o asemenea ceremonie.

- Vă poftesc pe toți, răspunse măritul Duce. Şi nu întârziați, căci dau poruncă trâmbiţclor să sune nunta.

Gâfâind, cinstitul neguțător se grăbi până la căruțe, ca să împărtăşească soților săi bucuria. Dădu poruncă ce anume săcuşori de mirodenii să se dezlege, scoțându-se marfa poruncită; apoi, lăsând pe cărăuşi la hodină subt roatele căruțelor, îşi duse tovarăşii la petrecerea nunții.

Soarele asfinţea şi dungi subțiri şi lungi de aur pătrundeau oblic prin ferestrele nalte. Prin această lumină intrară slăviții miri în sală, împresurați de strălucită adunare. Preasfințitul se ridică din scaun şi-i întâmpină. Apoi

întreaga adunare se mişcă înspre capcla de alături.

Comitele Sigfrid era un bărbat 'nalt, arătând o marc putere trupenscă în înfăfişare şi mişcări. Era încă tânăr şi avea priviri blânde albastre. Domnița Genoveva, în nouru-i de haină albă, cu părul revărsat pe umeri ca nişte şuvițe de lună, părea purtată în acele clipe de înşelarea unui vis. O singură dată îşi întoarse ochii de jos în sus spre soțul său şi Matia cunoscu în limpezimea lor o dragoste nemărginită.

Îndată ce preasfințitul dădu binecuvântarea, trâmbițele sunară din nou afară. Nunta intră iar în sala cea mare şi cuparii se înfățişară. Unii împărțeau hanapuri, alții turnau în ele bere, din ulcioare.

Se aprinseră făclii de ceară şi se întinseră mese, pentru nobili. Cinstiții negustători se retraseră la ptrecerea de-afară, unde cânta muzica şi se desfăta slujitorimea îu danțuri. Acolo, la lumina faclelor, se sumuțară pentru prostime, cu vorbe şi mişcări deşănțate, nebunii şi piticii Ducelui. Vrednicii evanghelişti se minunară şi de arătările măiestrite ale unui scamator dela Italia, care le scoase şi lor din bărbi câte-un ducat venețian de aur. Dar cele mai minunate isprăvi le cunoscură atunci când se ivi pe un cal fără frâu şi fără şea, un călăret mongol îmbrăcat cu caftan bătut în fir de argint. Asemenea călărie, asemenea sărituri, asemenea zvârlituri cu arcanul prinzând când gâtul fugarului, când un picior, când două, nu mai văzuseră ei niciodată, deşi erau oameni purtați prin lume. De-altminteri asemenea sărituri de fiară şi asemenea zbucium nu văzuse niciunul dintre toți acei oameni blajini şi greoi, hrăniți cu cărnuri grase şi adăpați cu bere. Mongolul se înmlădia ca o coardă de oțel, avea scântei de fulger în ochii lui de mâță ș'un râs cu dinții ascutiti şi albi, care plăcea mai ales muierilor. Vrednicii evanghelişti aflară dela slujitori Curții că acel călăreț e fugar dela corturile lui, tocmai dela Marea Caspiei, fiind neamul lui prigonit de hanul cel nou; şi acuma s'a oploşit la prinți creştini ai Apusului, făcându-le plăcere la serbările şi petrecerile lor.

În îmbulzeala aceia veselă, negustătorii găsiră însfârşit, cu ochii, şi pe domnul cavaler Giuseppe Golo şi simțiră o remuşcare ș'o bucurie egală cu părerea de rău că-l socotiseră viclean. De aceia îi zâmbiă toți cu gurile cât mai largi şi-i poftiră bună-sara, închinându-i-se. Cavalerul veni la ei mai vesel decât când îi părăsise, mai amețit de vin şi de bucuria acelui ceas, şi-i pofti la ospăț.

- Acuma e rândul meu, cinstiților negustători, zise el, să vă pun înainte o băutură bună, alături de bucate îmbielşugate. Poftiți deci cu mine la o masă a slujitorilor Comitelui nostru. lată, faceți-vă loc subt acest gang şi umpleți-vă întâiu nările de mirozna fripturilor. Poftiți cătră acele hartane de porc din capătul mesei. Să tragem între noi strachina aceia de grezie, în care se află butul cel mai mare. Scoțând dela centură jungherul, să tăiem, împărțind la fieştecare. Acuma luați şi ridicați într'o mână accste bunătăți, trăgând cu cealaltă spre domniile voastre şi felii de pită. Iar în aceste căni cât nişte cizme de raiter să ştiți că se găseşte bere proaspătă. Doresc să nu mai rămâie în preajma noastră nicio fărâmătură şi nicio picătură. Ce ziceți dumneavoastră,

cinstiților negustători, de domnița mireasă?

- Ce putem să spunem? mestecă răspuns Matia Roşu. Nu putem spune decât că-i cea mai frumoasă fecioară din lumea asta. Când a văzut-o, fratele nostru cel mai mic loan era cât pe ce să-şi înghită limba. Se uită cu mare dragoste către soțul său.

Cavalerul se aplecă spre ei, cu glas deodată scoborît:

- Vi s'a părut că se uita astfel?
- Ni s'a părut.

- Asta mă bucură. Totuşi opinia mea este că în acea privire nu-i atât pasiune către stăpânul meu, cât o căldură ş-o lumină a ființei ei de fecioară aşa cum soarele nu luceşte pentru noi, cât pentru sine. În ființa ei se găseşte, mai presus de toate, o credință ș'o jertfă pe care, venind ceasul, le închină cu plăcere cuiva. Cinstiților negustători, vreau să vă spun că această slăvită frumusețe ar fi trebuit să se nască subt cerul Italiei, să primească în sânge pasiunea, cum primeşte strugurele puterea care-l va face vin. Ar fi fost cu mult mai bine.

- De ce ar fi fost cu mult mai bine? întrebă cu prefăcut interes Matia Roşu.

- Ar fi fost cu mult mai bine... suspină Cavalerul şi rămase gânditor, privindu-şi țintă cana de bere; ar fi fost cu mult mai bine, căci frumusețea ei ar fi dobândit o valoare şi mai mare. Dumneavoastră, cinstiților negustători, nu cunoaşteți femeile dela sud. Sunteți deprinşi cu gospodine cuminți, care vă fac mâncări bune şi copii frumoşi.

- Noi ne mulțămim cu asta, mormăi unul dintre evanghelişti.

- Ştiu că vă mulțămiți. Însă aflați că sunt oameni în vinele cărora nu curge apă, ci flacără.

Ştiu deasemeni că ceiace spun eu n'are noimă, căci Dumnezeu a pus în fiecare dintre făpturile sale temperamentul care i se cuvine; şi eu nu pot schimba nimic din cele rânduite. Mai ştiu iarăşi că stăpânul meu Comitele Sigfrid e mulțămit cât se poate de Doamna care-i va fi tovarăşă. Şi amândoi potrivindu-se, cade-se a le ura fericire fără sfârşit, bând în sănătatea lor tot ce se mai află în aceste vase.

Negustătorii îşi ridicară glasurile în cinstea mirilor cât putură mai tare. Cu mare străşnicie băură ce mai era de băut şi mâncară ce mai era de mâncat, neuitând să caute după aceia mai către mijlocul mesei alte hartane şi alte căni, pentru oamenii lor, care aşteptau cu credință la căruțe. Nu uitară nici de zăvozi. Purtând fiecare în ambele mâini asemenea trofeie, mulțămiră Domnului cavaler şi se retraseră, umblând cu dosul înainte, mulțămind încă odată şi iarăşi închinându-se.

În jurul lor, mulțimea slujitorilor, a țăranilor dela câmp şi a târgoveților din Brabantul-Nou se veselea tot mai întărâtat. Cel mai tânăr dintre frații negustători, Ioan, rămase privind cu gura căscată la danțuri. Îl interesau mai ales femneile cu fustele crețe şi înfoiate, cu corsaje de catifea roşie şi pe cap cu fluturi enormi de pânză albă. Băteau pavajul de cărămidă cu saboții lor de lemn şi râdeau din toată ființa, ca un lapte care se umflă.

Tânărul evanghelist cugetă o clipă ce are de făcut. Vârî într'un buzunar adânc cât un sac hartanul de carne pe care-l ţinea în stânga. Berea nu putea s'o toarne în celălalt. O gâlgâi pe nerăsuflate. Lepădând apoi cana, intră şi el între feţele aprinse, între chiote, în mirosul aţâţător de sudoare şi colb. Când se întoarseră cinstiţii lui fraţi, căutându-l cu grijă prin colţuri întunecoase, se opriră ţintuiţi în preajma lui cu mare uimire, cuprinzându-şi în palme bărbile. Apoi dădură din cap cu îngăduinţă unul spre altul şi-l lăsară să se veselească în ceasul acela de tinereţă, cu Brăbăntoaica pe care şi-o alesese, asupra căreia unul dintre dânşii proorocise.

Fiind însă oameni cu desăvârşită rânduială, unul din ei veni să-l caute când se zărea geană de ziuă în răsărit. Îl găsiră într'o stare de spaimă şi zbârlire, dănţuind cu câte două furtuni de fuste în braţe şi sărutând cu mânie obraze roşii ca vişinile. Îl traseră de după ceafă din învălmăşeala petrecerii şi-l mânară fără milă către căruţele gata de plecare.

După ce ieşiră la drum către lucirea răsăritului, mai auziră o vreme murmurul şi zumzetul nunţii. Apoi se întinse în jurul lor, între câmpii tăcute, o lumină argintie şi proaspătă şi ciocârliile îşi suiră spre Dumnezeu rugăciunea pe scări de cristal.

Dormitând, merseră aşa în tropot domol până la un prim popas, pe un mal de pârău, când cărăuşii dădură grăunţe cailor şi-i adăpară. Soarele verii bătea cu putere şi toată câmpia suna de zvon de albine.

La acel popas îndelung îi ajunse din urmă cavalcada nunţii măritului comite Sigfrid, mergând cale depărtată tocmai la Trever, în valea unei ape care se chiamă Mozela. Aveau de făcut multe zile până acolo, însă umblau cu voie bună.

Toţi acei tineri nobili din valea superioară a Rinului erau veseli că fac strălucită tovărăşie unui mire falnic cum era comitele Sigfrid şi unei tinere Doamne cu slăvită frumuseţe. Hainele lor bogate, podoabele cailor, armele, trâmbiţele care sunau din când în când, flamurile care pâlpâiau deasupra coifurilor le dădeau o înfăfişare de măreţie cu mult deasupra proştilor oameni de rând, pe care Dumnczeu i-a zidit numai pentru sapă şi plug. Genoveva Doamna călătorea pe o pataşcă de brocart, aşezată pe un cal mare alb. Alături de ea, pe un roib mic, umbla camerista şi domnişoara sa de credinţă, pe care comitele Sigfrid i-o adusese ca pe un frumos dar dintre supuşii săi dela Trever. Era o copilă cu înfăţişare străină, cu păr castaniu şi ochii căprii, şi Comitele îi zicea Berta, neîmpăcându-se cu numele pe care-l avea ea dela naştere şi pe care-l găsea absurd: Pavona.

În nouri de pulbere, măreaţa escortă a mirilor se opri. Şi cavalerul Giuseppe, cunoscând tabăra negutătorilor, aduse aminte Domnului său împrejurările din ajun.

Zâmbind cu plăcere, Domnul Comite îşi împinse calul în laturea drumului către pârău, unde negutţătorii îl salutară cu mare ceremonie şi-şi plecară frunţile.

- Iată cum Dumnezeu adună pe oamenii de treabă, binevoi Domnia-Sa a le

adresa cuvânt. Țineam, cinstiților neguțători, să vă mulțămesc și eu pentru cele cincizeci dramuri cuișoare și o sută dramuri scorțișoară cu care s'a îmbunătățit ospățul nunții mele.

- Bunătatea Măriei-tale ne covârșește... răspunse cuviincios starostele Matia.

- Îmi pare bine că vă întâlnesc, urmă Domnul Comite, spre a vă îndemna să nu ocoliți castelul meu, dacă va fi să treceți cândva peste apa Mozelei. Poate să avem și noi nevoie de aromate dela India pentru ospețe de botez.

Domnița Genoveva, ridicând ochii spre neguțători, se rumeni la obraz și zâmbi cu mare bunătate; iar măritul Comite râse cu hohot, ațâțând și pe soții săi la veselie pentru acel potrivit cuvânt.

- Nu vom lipsi, prea puternice Comite, să ne înfățișăm la vreme, răspunse Matia Roșu. Noi acuma ne oprim la iarmarocul dela Aachen. Iar dacă ne va ajuta Dumnezeu să împărțim acolo toată marfa noastră, vom încărca dela Aachen postavuri pentru părțile Dalmației. Din Dalmația noi aceşti patru frați am hotărît să trecem la Veneția, ca să aşteptăm acolo alte corăbii dela India; şi iarăşi vom pune în saci marfă de care avem acuma. Atunci ne vom folosi poate de marea bunăvoință a Măriei-tale.

- Prea bine, răspunse Comitele. Atunci, în locurile depărtate unde sălăşluim, veți aduce iubitei mele soții veşti din lume.

La aceste cuvinte, Domnița dela Brabant aducându-şi aminte de despărțirea din acea dimineață, de întristarea părintelui său și de suspinele maicei sale, îşi simți în pleoape iarăşi lacrimile și cuprinse în mânuțele ei o parte din pumnul soțului său. Depărtată şi pierdută într'o țară străină, nu-i rămânea nădejde de ocrotire şi de iubire decât dela acel pe care i-l orânduise destinul. De aceia îndată zâmbi printre lacrimi şi soțul său avu în sine cuget de mirare pentru slăbiciunea pe care a hărăzit-o Domnul-Dumnezeu femeii.

- Rămâneți cu pace, neguțătorilor! vorbi Comitele şi-şi înțepă calul cu pintenii.

Cinstiții neguțători ridicară glasuri de binecuvântare, pecând, cu zvon şi sunet, cavalcada trecea pe lângă tabăra lor și se pierdea departe, în pâclă de pulbere.

IV.

A bătut un vânt ș'a sosit o veste.
M-am bucurat.
- Vânturile și veştile
să nu te bucure niciodată!

Zece luni trecuseră dela această vestită nuntă și, după o iarnă aspră, se arătase primăvară nouă în ținuturile Rinului. Comitele Sigfrid și Domnița

Genoveva petreceau cu pace în castelul lor dela Trever, între stânci şi brazi deasupra Mozelei, lângă un pârău care cobora cu vuiet dintre codri. Acestui pârău cu drept cuvânt localnicii de-atunci îi spuneau Saltul Diavolului, - căci se zbuciuma mânios de pe culme până în Mozela, pe trepte de spumă. Zvonul lui răzbea până în cetăţuia de piatră sură şi uneori, când purcedeau şi vânturi pe coama brazilor, clopotele dela capela castelului păreau că abia se îngână cu sfială.

Subt vulturi şi ţancuri sta cetăţuia. Subt cetăţuie se revărsa pe o clină satul; şi la apa Mozelei începeau să se ridice lăcaşurile târgului Trever, subt protecţia Împăratului cât şi a Comitelui Sigfrid. Dela cetăţuie se zăreau depărtările până la aburii Rinului. Iar în unele sfârşituri de zi se luminau de soare şi săgeţile altor castele de baroni, cu care Comitele Sigfrid se găsea în bună petrccere şi înţelegere.

Viaţa slăviţilor soţi avea o rânduială bine cumpănită după legea nescrisă a timpului. Doamna purta cheile cămărilor în tăşcuţa aninată la cingătoare şi-şi cerceta cuprinsurile stăpânirii ei de cum scânteia soarele dimineţii în Saltul Diavolului. Atunci vedea ce-i fac găinile şi stătea de faţă la mulsul vacilor, apoi venea în iatacul castelului, ca s'o sărute pe frunte Domnul său încă somnoros. Avea grijă ca îndată după această sărutare să-i puie dinainte Comitelui Sigfrid, pe masa de stejar, friptura în ţiglă şi oala de bere şi să-l înştiinţeze că şi câinii vânători şi-au primit tainul. Asta-l înveselea pe stăpân şi-l îndemna să puie mai repede pe el straiele de vânătoare din piele de căprioară şi să-şi ia armele. Andrei Valahul, şeful vânătorilor, îl aştepta jos la scară cu copoii, cu prepelicarii şi cu şoimii şi primea cu bună-voie poruncile măritului său stăpân. Acest Andrei era un om prea credincios şi priceput, venit la apa Rinului din locuri foarte depărtate, pe calea robilor de război. I-l dăruise comitelui Sigfrid un unchiu al său care luptase cândva în răsărit la Dunăre cu neamuri nomade. Cum îşi arăta castelanul dorinţa printrun cuvânt ori printr'un gest, Andrei alunga poruncile către comişei şi soseau caii înşeuaţi şi încăpestriţi, bătând cu copitele dalele lucii de piatră. Trâmbiţaşii dădeau semn spre văi, podul se lăsa peste şanţ şi trupa ieşea, ca să se întâlnească cu alţi vânători dela alte castele.

Domniţa Genoveva rămânea singură între servele sale, rânduind stativele şi gherghefurile. Aşezându-se în scaunul ei nalt, priveghea cu grijă toate şi din când în când schimba vorbe cu domnişoara ei cameristă. Când tăcea, o învăluiau gânduri şi amintiri caşicum s'ar fi aflat subt painjenişuri de lună pe ape ş'ar fi plutit departe în jos, spre Brabant, spre părinţii ei pierduţi şi spre copilăria moartă.

Foarte rar, la anumite zile slăvite, primea vizitele unor Doamne din vecinătate, care totuşi păreau că vieţuiesc în alte ţinuturi, la mari depărtări. Erau foarte mândre şi-i cercetau cu prea amănunţită luare-aminte costumele şi frumuseţa, ceiace făcea pe Doamna Genoveva să le zâmbească dulce, dar să se simtă cu totul despărţită de dânsele. Se îmbrăţişau la plecare, aplecându-şi capetele una pe umerii alteia şi privind pieziş într'o parte, ceiace dovedea o

mare părere de bine. Se duceau ca s'o clevetească şi s'o desfacă într'o mie de bucăţi; iar Doamna Genoveva le privea o vreme de sus de pe terasă, agitând dela buzele ei spre ele o floare. Apoi venea spre Berta şi-i plăcea s'o asculte cum îşi ascuţea limba cu multă dibăcie spre acele nobile Doamne.

Totuşi nici de această copilă a lui Andrei vânătorul nu se simţea îndeajuns legată. Avea împotriva ei ceva. Era o roabă de război, pe care tatăl său o purtase în braţe pe drumuri grele şi cu suferinţi înfricuşate tocmai din Cumania, subt biciul Ugrilor. Avea atunci numai trei ani şi maica ei pierise subt copitele cailor vrăjmaşi. În bătălia cu prinţii apuseni, Ugrii fuseseră răzbiţi îndărăt şi împrăştiati, iar robul, cu copila lui, în genunchiase la picioarele altui stăpân, nobilul şi biruitorul Prinţ Conrad Negrul, unchiul Comitelui Sigfrid. Deci fiind o astfel de biată fiinţă din pulbere, stăpânei i se părea ciudat c'o vede sprintenă şi plină de un fel de veselie de pădure tânără când bate soarele primăverii asupra ei. Avea în ochi o agerime neliniştită şi găsea totdeauna vorbele cele mai potrivite, deşi prea cuviincioase, împotriva castelanelor care nu plăceau Doamnei sale. Avea şi un păr foarte bogat, în coloarea coajei de castană, pe care-l împletea în cosiţe groase. Doamnei Genoveva îi plăcea însă mai mult părul blond. De aceiaşi părere era şi Berta şi-i plăcea cu mult mai mult părul stăpânei sale decât al ei. Dar nici această mărturisire nu izbândea s'aducă linişte stăpânei sale. Mai era o pricină. Doamna Comitelui avea impresia că serva ei priveşte cu prea multă îndrăzneală spre bărbaţi. Nu atât spre Domnul Comite Sigfrid, către care ar fi fost greu oricui să privească îndrăzneţ, cât spre alţii. Schimba vorbe şi zâmbete cu cavalerul Golo, şi nu se cuvenea nici asta, căci fiecare fiinţă trebuie să-şi păstreze locul său orânduit de Dumnezeu în lume.

Find o fiinţă cu inimă dreaptă şi crescută de părinţii săi în frica lui Dumnezeu, Doamna Genoveva crezu, în neliniştile ei, că trebuie să se mărturisească părintelui Laurenţiu. Deci la una din îngenunchierile ei la confesional, se spovedi bătrânului capelan asupra unora dintre simţirile care o tulburau.

Că le socotea pe doamnele baronese prea vorbăreţe, părintele Laurenţiu nu se mira de loc. Asta era şi părerea cuvioşiei sale, însă nu numai asupra doamnelor baronese. Această fericită însuşire o au chiar şi femeile de rând. Ce-i mai ciudat, aceste femei de rând au, caşi doamnele nobile, pricepere deosebită în ceiace priveşte gătelile şi rumenelile pentru faţă. Şi mai ales îşi permit să facă amorul în acelaşi chip. De aceia bătrânul capelan îndrăznea să ceară îngăduinţă slăvitei Comitese pentru serva sa Berta, care, pe lângă multe cusururi, are calităţi de credinţă şi de supunere.

- Respectabile părinte Laurenţiu, mărturisi Doamna Genoveva, eu nu pot avea nicio pornire împotriva servei mele. Acest sentiment e mai prejos de situaţia pe care o am, însă am socotit că trebuie să supun prin cuvioşia ta lui Dumnezeu unele din gândurile care mă neliniştesc.

- Ce gânduri anume te-ar putea nelinişti, nobilă Doamnă? Eşti prea fericită cu soţul care ţi l-a hărăzit Dumnezeu şi datoria Domniei-Tale este decât să

înalți mulțămire pentru aceasta.

- Nici nu fac altfel, respectabile părinte. Mulțămesc Domnului-Dumnezeului meu și dimineața și sara. Îl iubesc pe soțul meu și'n ființa lui, şi'n nobila generozitate pe care o dovedeşte în toate actele vieții sale; de asemeni şi pentru lealitatea şi vitejia lui cavalerească. Îl iubesc şi'n pruncul pe care-l simt mişcând în sânul meu. Neliniştile mele vin din alte părți, ca nişte painjeni nevăzuți.

- Poate eşti geloasă, nobilă Doamnă.

- Ah! s'ar putea aceasta? Împotriva unor ființi care se îndeletnicesc cu clevetirea şi sulimanul? Ori împotriva unor ființi care-mi sunt inferioare?

- Nobilă Doannă, răspunse cu blândeță părintele Laurențiu, nu fac eu presupunerea aceasta, ci mă sileşti s'o înțeleg însăți Măria-Ta.

- Nu se poate, n'am putut spune niciodată a semenea lucru, replică, plină de mirare, Doamna Comitesă. Poate am făcut aluzie la vorbe şi priviri ale servei mele cătră Golo, scutierul Domnului Comite, dar aceste nedelicateți am ştiut eu singură să le înfrâng.

- Atuncea Dumnezeu e luminat şi mulțămit... încheie zâmbind părintele Laurențiu.

Bătrânul capelan al castelului era Got de neamul lui, venit de tânăr în acele locuri din cealaltă margine a Împărăției. Acolo se creştinase, în munți cei mari ai Carpaților, şi învățase buna rânduială a legii celei nouă. Albise între cărți şi iubea pe Dumnezeu în toate frumusețile şi bunătățile vieții. Ca un bun cărturar care cunoştea şi antichitatea, nu se putea împăca deloc cu ascetismul şi mizantropia cenobiților răsăriteni şi credea că Dumnezeu a făcut lumea ca să fie locuită şi a dat viața ca să fie trăită. Îngăduința lui pentru toate se întindea de sus până jos şi ştia să judece cu blândeță şi ignoranța marelui Comite Sigfrid, care nu socotise de demnitatea lui să învețe meşteşugul scrisului şi al cetitului, şi stupiditatea prostimi, care amesteca pe Dumnezeu cel nou între idolii cei vechi. Dealtminteri această curioasă înclinare o aveau şi nobilii.

Văzând că Doamna Genoveva stăruie să rămâie îngenunchiată, o binecuvântă a doua oară, făcînd asupra ei semnul misterios al crucii.

- Mai este ceva, slăvită Doamnă?

- Aşi vrea să ştiu, respectabile părinte, dacă n'am nedreptățit pe cineva.

- O nedreptate se poate repara, răspunse iarăşi zâmbitor părintele Laurențiu. Deşi serva Măriei-Tale nu se trage din aceiaşi Evă şi din acelaşi paradis pierdut al nobililor, trebuie s'o socotim o ființă cuvântătoare care are şi ea drept să se bucure de viață. Eu pe această Bertă a vânătorului Andrei o cunosc de pe când era pruncă şi a adus-o la castel tatăl său învălită în zdrențe care fuseseră țesute în Cumania. Omul acesta are o inimă dreaptă şi o credință nestrămutată. Aceste daruri le-a moştenit copila lui dela dânsul. Deci crede, nobilă Doamnă, în aceste daruri pe care le-a pus Dumnezeu în ființa ei.

- Atunci am greşit, părinte... se tângui Doamna Comitesă.

- Nobilă Doamnă, răspunse bătrânul, dacă faci această observare, atunci greşala nu mai este şi cată să nu mai vorbim de dânsa. Mi se pare că e vremea când se întoarce Domnul Comite dela vânătoare şi, înainte de a se aşeza la ospăţ, trebuie să-i citesc scrisorile pe care le-am alcătuit, în calitatea mea de cancelar, către unii din nobilii săi aliaţi.

Doamna Genoveva se grăbi spre cuhnii, uitând cu totul umbrele care pâlpâiseră asupra sufletului său. Dădu porunci, rândui fripturile şi băuturile şi, fiind foarte bucuroasă de apropiata sosire a Domnului său, trecu cu vederea şiragul de mărgeanuri pe care-l observase la gâtul cameristei sale. Era însă curioasă să ştie cel puţin de unde-l are.

Chemând pe Berta ca să-i ajute să puie pe ea o rochie nouă, cu care să împodobească sosirea iubitului său stăpân şi soţ, Doamna Comitesă crezu că trebuie să adaoge la găteala sa şi ghiordanul de olmazuri pe care-l avea dar de nuntă dela Comitele Sigfrid. Potrivindu-şi-l pe piept, deodată observă cu mirare mărgelele servei.

- Mi le-a adus cineva în dar, lămuri Berta.

- Nu s'ar putea şti cine, domnişoară? întrebă Doamna Genoveva.

- Ba se poate şti, slăvită stăpână, şi tocmai voiam cu acest prilej, să dau Măriei Tale o veste bună.

- O veste bună? se bucură Comitesa. Spune repede.

- Spun, Doamnă. Acest mic şirag de mărgeanuri mi l-a adus un neguţător tânăr.

- Socoteam că ţi l-a dăruit cavalerul Golo.

- Putea să mi-l dăruiască domnul Cavaler fără să mi se pară mai frumos. Însă nu mi l-a dăruit decât un neguţător tânăr cu numele Ioan, dintre acei negutători care au fost de faţă la nunta măriei Tale.

- Au fost aici acei neguţători şi nu ştiu nimic? Asta-i vestea ta cea bună?

- Nu; căci neguţătorii n'au fost. Ei şi-au oprit carăle cu mărfuri în târg, la bun adăpost. Şi au trimis pe fratele lor cel mai tânăr să vie să ceară învoire măriţilor stăpâni ca să se înfăţişeze la Castel. Au făcut în acest răstimp, de când nu i-am văzut, drumul până la Veneţia şi îndărăt la Antverpen, şi acuma, la întoarcere, aduc carte dela măritul Domn Valentin şi dela mărita Ducesă Batilda, părinţii Măriei-Tale.

- Vai, Berta, ai ştiut asemenea lucruri şi nu mi le-ai spus mai curând? De ce nu mi l-ai înfăţişat imediat pe acel neguţător?

- Măria-Ta, eu am socotit mai nemerit să-i poftesc să vie cu scrisoarea, pentru a cruţa pe Măria-Ta de nerăbdare şi aşteptare. Chiar mai nainte i-am văzut urcând spre castel. Atunci am cugetat că pot îndrăzni să pun la gât şiragul ce mi-a fost dăruit.

- Ai făcut bine, Berta; trebuie să recunosc că uneori dovedeşti destulă înţelepciune. Dă numaidecât poruncă să fie lăsaţi să treacă şi să-mi fie numaidecât înfăţişaţi. Eşti sigură că-mi aduc scrisoarea ?

- Sunt sigură, Măria-Ta, zâmbi Berta.

Stăpâna ieşi cu grabă pe terasa cea mare de jos, în soarele de după

amiază al primăverii. Astfel avea simțimântul că se apropie de veşile mult dorite. Cerul azuriu i se răsfrânse în ochi, când îi înălță ca să mulțămească lui Dumnezeu pentru bunătatea lui. Şi în acel azur al ochilor ei palpitară ca luminiți delicate și florile unui măr bătrân, răsădit de oamenii dedemult la marginea terasei.

Străjerul de sus din turn dădu deodată strigăt pentru slujitorii castelului:

- Vine Măria-Sa Comitele!

Doamna Genoveva simți plăcerea florilor și mireazma primăverii până în fundul ființei.

- Draga mea Berta, zise ea cu însufltire, dă fuga la cuhnii şi vezi dacă friptura de cerb, pe care am pregătit-o eu însămi cu mâna mea, e destul de bine rumenită. Dă poruncă pivnicerului pentru bere proaspătă. Şi stolnicul să nu fie cu nicio clipă de întârziere. Ca totdeauna după vânătoare, Măria-Sa soțul meu soseşte flămând și însetat.

Trâmbița sună la întăia poartă şi în curând copitele cailor bătură pe lespezi de piatră. Câinii începură să latre cu îndârjire spre bucătării, trăgând de lanțuguri. Sigfrid salută pe Doamna Comitesă cu un aer grav, pe care ea încă nu i-l văzuse.

- Frumoasă Doamnă, zise el venind către ea și luându-i mâna - bucură-te!

- Mă bucur, Domnul meu, răspunse ea zâmbind fericită, ca totdeauna când primesc veşti bune.

- Într'adevăr, încuvință Comitele, îți aduc o veste bună.

- O ştiu dela Berta, se mândri Genoveva. Neguțătorii îmi aduc carte dela Brabant.

Măria-Sa Domnul Comite se veseli.

- Asta este? Fără îndoială e o bună veste şi mă bucur şi eu. Am și eu însă una și mai bună. Hotărîrea nobililor prinți de pretutindeni ca să ne ridicăm iarăşi pentru cruce, spre a isprăvi cu ființa necredincioşilor de pe pământ.

Doamnei Genoveva îi crescură privirile de un cutremur lăuntric.

- Adevărat să fie ce-aud, iubitul meu soț? Mă părăseşti?

- Numai atât cât trebuie, iubita mea. Datoria de creştin și cavaler ne chiamă. Solul împărătesc m'a găsit pe cale și s-a întâmplat să aibă unul din amicii noştri pe cancelarul său, care a cetit cu glas cuprinsul cărții. Şi sfântul părinte dela Roma ne trimete îndemn și binecuvântare. Ne ridicăm toți nobilii acestor locuri chiar în noaptea asta și pornim mâni în zori de zi. Aşa încât dă poruncă să se gătească toate și mai ales să se întindă desară masă îmbielşugată pentru toți cavalerii care se întrunesc la mine.

Doamna Comitesă îşi plecă fruntea pe umărul soțului său.

- Sigfrid, are să-mi fie pustie viața fără tine, şopti ea. Dintr'odată a căzut în mine presimțirea unei nenorociri.

- Copilării! zise brusc Comitele. Ai datoria, Doamnă, să arăți în asemenea împrejurări o inimă tare.

- Voiu fi tare, desigur, suspină Doamna Genoveva, înghițindu-şi lacrimile.

Se întoarse cu fruntea plecată și se repezi spre cămările ei. Cum dădu în

umbra coridoarelor se opri şi-şi şterse lacrimile cu mâneca largă a hainei. Privi în jur să vadă dacă nu-i observase nimeni slăbiciunea, şi plânse din nou singură, răzămându-şi fruntea de părete. Auzi paşi şi simți îndată o pornire de ură împotriva celui care venea să-i tulbure durerea.

Era Berta. Doamna Comitesă făcu un pas spre ea, ca s'o înfrunte şi s'o alunge; apoi îşi acoperi ochii cu palmele.

- Vai, Doamnă, strigă camerista îngenunchind lângă ea, nu-ți tulbura sufletul mai ales în asemenea clipe.

Doamna Genoveva o privi la picioarele sale şi socoti că trebuie s'o ierte pentru aşa îndrăznețe vorbe.

- Mărită Doamnă, urmă Berta cu taină, mai ales în asemenea clipe cată să arăți stăpânului nostru un obraz mai frumos şi mai fraged decât oricând.

„Această roabă proastă pare a avea dreptate" se gândi stăpâna şi-şi regăsi îndată zâmbetul.

- Spune-mi, Berta, urmă ea cu glas, a venit neguţătorul tău?

- Al meu? se miră camerista. Eu n'am nimic în viață şi pe pământ decât dragostea pentru stăpâna mea. Au venit, Doamnă, neguțătorii, patru oameni ai lui Dumnezeu, cu veşti bune dela Brabant.

- Ți-au dat cartea?

- Vor s'o puie ei singuri în slăvitele mâni ale Măriei-Tale.

- Să vie grabnic şi să mi-o dea. Acuma n'am timp să stau cu ei, s'ascult toate câte au a-mi spune, lucruri dulci pentru urechile mele. Abia dacă voiu găsi o clipă să citesc, într'un colț, cartea. Îi rog să se întoarcă la castel mâni, după ce va fi trecut această furtună, şi voiu fi şi mai tristă.

- Cinstiții neguțători aşteaptă cu umilință la terasa dedindos poruncile Măriei-Tale. Dacă binevoieşti a te osteni până acolo, ei vor fi fericiți să se închine şi să depuie în mâna Măriei-Tale pergamentul în bună stare, cu pecetea nestricată.

- Da, să merg, negreşit. Trebuie să le mulțămesc, căci sunt oameni cumsecade. Altfel ar fi fost mai bine să-ți dea ție cartea, ca s'o am mai curând şi să fiu cruțată şi de osteneală.

Tânguindu-se cu voce trudită, Doamna Genoveva se grăbi spre terasa de către apus ş'acolo văzu pe cei patru cinstiți evanghelişti înşiraţi la rând, dela căruntul şi bărbosul Matia, până la mezinul Ioan, care n'avea decât nişte tuleie ce se vesteau şi ele în coloarea focului. Tuspatru se închinară adânc, măturând dalele de piatră cu cuşmele. Îndreptându-se toți, Ioan rămase cu ochii ațintiți asupra darului pe care-l adusese dimineață şi care strălucea subt guşa delicată a Bertei; iar Matia îşi dezbumbă domol haina şi scoase din nişte adâncimi calde scrisoarea dela Brabant, învălită într'o pânză albă de in. Punând un genunchi la pământ, o întinse degetelor nerăbdătoare ale măritei Doamne. Se ridică, se înclină şi-şi încheie la loc haina.

-Vă mulțămesc din toată inima, cinstiților neguțători, zise Doamna Comitesă, şi sunt foarte doritoare să aflu ştiri dela iubiții mei. Serva mea are să vă lămurească pricina pentru care nu pot să mai întârzii o clipă. Osteniți-vă

mâni, vă rog, până la Castel.

Învăluindu-şi rochia de matasă, Doamna se retrase cu mare grăbire, ca s'ascundă alte lacrimi: iar Berta rămase cu cinstifii neguțători, ca să le lămurească împrejurarea.

V.

Numai Dumnezeul meu e bun:
numai eu cunosc adevărul.
Toți cei care cred altfel, să piară.
Nu sunt oameni; nu-mi sunt frați;
nu se trag din Adam.

Dintr'odată, în acel amurg de primăvară, ținuturile Mozelei se umplură de buciumări de războiu. Călăreți ieşeau din castel, cu veşti către baronii învecinați; alții intrau cu ştiri despre porunci împlinite. Oameni de credință ai Comitelui din satele supuse dreptei sale se înfățişară ca să se închine şi să primească din slăvita sa gură rânduielile cele de cuviință. Trebuiau pe de o parte provizii pentru castel, pe de alta bărbați vârtoşi, ca să înlocuiască la paza cetății pe oştenii care urmau să întovărăşească pe stăpân. Caii şi catâri de poveri îşi primiră hamurile; căruțele faurilor apărură; armurile fură trase din arsenal la lumină şi meşterii începură a le rândui cu grabă. Suflau în foi şi băteau ciocane. Oşteni bătrâni ascuțeau lăncile şi săbiile.

Curând începură a sosi, cu oamenii şi echipajele lor, nobilii Comitelui Sigfrid. Pivnicerii desfundară butoaie de bere pentru oştimea de rând. Iar cavalerii se strânseră în sala cea mare, la banchetul plecării.

Doamna Genoveva priveghea de-aproape mişcarea slujitorimii. Deşerta pe tăvi mari de aramă multe din bunătățile cămărilor ei: peşte afumat, grăsime de porc albă ca laptele, pandişpanuri cu miere; şi avea grijă ca mai ales fripturile să fie în must şi'n putere, ştiind gustul Comitelui, care-şi avea preceptele lui în privința fripturilor. Toate bunătățile fură grămădite pe mese şi oaspeții binevoiră a gusta şi a se servi cu proprile lor mâni, ştergându-şi din când în când de coapse degetele îngrăşate de sosuri. Mâncare multă şi băutură şi mai multă: asta era legea culinară a celor care plecau să-şi puie viața pentru Hristos. Căci în țările străine pe care aveau a le călca poate găseau sărăcie, ori poate găseau ostilitate şi erau siliți, ca să poată frige un bou, să spânzure întâiu pe stăpânul lui. Cu răcnete
entuziaste înălțau cupe, închinau pentru nobilele gazde şi le deşertau dând tare capul pe spate. Le umpleau iar şi le închinau pentru toți Domnii şi prietinii, şi pentru Împăratul creştin, şi pentru sfântul Papă dela Roma, şi pentru Damele cărora le păstrau eternă credință şi iubire. S'ar fi putut spune că această petrecere aleasă avea acelaşi accent cu petrecerea unor oameni de rând care mănâncă grozav şi beau enorm, dacă n-ar trebui să avem în vedere întâiu nobilul sânge care curgea în vinele iluştrilor oaspeți şi, al doilea scopul cu totul desinteresat care-i mâna spre jertfă. E adevărat că unii din vrednicii nobili scontau o plată în viața viitoare şi petreceri identice în grădinile

paradisului; însă o atare tranzacție nu poate fi pusă înaintea avântului lor firesc și neînduplecat pentru credință. Un adevărat nobil ştie, fără condiție, să moară și să ucidă pentru Crist. Cam din acest izvor se alimentau discursurile domnilor cavaleri. Înălțând hanapurile din când în când, ațâțau ca să le deşarte până la cea din urmă picătură, întorcându-le cu fundul în sus ; și pe urmă iar se întindeau peste marginea mesei spre mâncări; apoi făceau semne de chemare cuparilor.

Doamna Genoveva privea dedeparte pe soțul său în scaunu-i înalt din fruntea mesei, primind închinările, răspunzând cu voie-bună și având o înfățişare măreață şi bărbătească deasupra tuturor. Din când în când adresa vorbe serioase şi recomandări cavalerului Giuseppe Golo, care sta la stânga și îndărătul stăpânului său. De câteva ori îşi întoarse ochii și spre iubita lui soție, salutând-o și zâmbindu-i prin ceața care-i despărțea.

Noaptea înainta cu grăbire. Doamna Castelană, cu inima strânsă, dădu poruncă pajilor să înfățişeze marelui lor stăpân armura. Curând Sigfrid se înalță în fier între oaspeții săi şi, ridicând brațul, păru că ține fulgere în pumn ca Odin, zeul cel vechiu. Un fulg mlădios îi juca în boldul coifului.

- Domnilor! strigă el cu voce tunătoare; se apropie ora plecării. Vă mărturisesc că nu cu nosc altă datorie mai sfântă decât aceasta, de a străpunge gâtlejurile și inimile necredincioşilor. Atât Maurii, cât și Jidovii, cât și schismaticii s'au dovedit nu numai închinători Diavolului, dar toată lumea ştie că se hrănesc cu mortăciuni, sărută în anume locuri dobitoace spurcate și amestecă în azimele lor sânge de fecioare creştine. Deci a-i dărâma şi a-i călca în picioarele cailor este pentru mine bucurie. De aceia aştept cu nerăbdare sabia şi lancea din mânile iubitei mele.

Doamna Genoveva nu întârzie să dea urmare poruncii. Având lângă ea copii de casă, care purtau cu brațele înălțate armele, înaintă până la soțul său şi-i prezintă cu mânile ei delicate lancea grea și sabia înfricoşată.

- Iubitul meu soț, grăi ea cu voce mişcată, primeşte aceste arme și le întrebuințează bine întru iubirea de Dumnezeu, pentru apărarea creştinilor nevinovați și pedeapsa nelegiuiților!

Soțul prinse și trase spre el armele. Doamna Genoveva căzu după dânsele. Ludovic, unul din paji, o sprijini. Măria Sa Domnul Sigfrid o primi la pieptul lui, leşinată și ofilită.

- Aduceți un jilt pentru Doamna Comitesă, porunci castelanul. Să vie numaidecât domnișoara cameristă, să-i dea îngrijire. Părinte Laurențiu, te rog să fii bun a da binecuvântare a cestor arme pe care le-am primit din mâni curate.

Berta îşi făcu loc cu iuțeală spre stăpâna sa, aplecându-și delicat palmele pe fruntea ei aburită şi pe ochii închişi; iar părintele Laurențiu, privind pe Domnul-Dumnezeu prin bagdadia neagră a sălii, îi ceru cu glas blând sprijin pentru opera morții. Atunci armele sunară din nou și nobilii cavaleri răcniră spre gloria credinții drepte.

La acest răcnet și la sunetul scuturilor, Doamna Genoveva deschise

pleoapele c'un zâmbet de suferință şi privi spre soțul său. Îl chemă cu glas moale.

- Doreşti ceva, Doamnă Comitesă? întrebă el, venind la dânsa.

- Iubite Sigfrid, murmură ea, poate Dumnezeu a hotărît să nu ne mai vedem în această viață.

- Se poate, Doamnă, zâmbi Comitele, însă am nădejde că Dumnezeu a hotărit altfel, deoarece sunt oşteanul său. Aşteaptă-mă în linişte, şi să nu ai nicio grijă în privința treburilor cetății. Am lăsat oşteni destui şi conducător vrednic. Am dat cavalerului Giuseppe Golo cele mai stricte porunci, aşa ca să te găsesc, la întoarcerea mea, mai frumoasă decât acum dacă se poate, şi mai veselă.

Doamna Genoveva găsi în sine, şi mai ales în brațul domnişoarei cameriste, destulă putere ca să se ridice şi să se lese pe pieptul soțului său, sărutând armura rece. Scoțându-şi coiful, Domnul Sigfrid îşi aplecă fața şi ea simți dela el cel din urmă fior de dragoste şi'n acelaşi timp un miros aspru de curălării şi de bere, care-i umplu fundul gurii. Slăbi iar închizând ochii şi Berta o primi din nou în brațe.

Pater Laurențiu îşi isprăvise rugăciunea.

- Îți mulțămesc, respectabile părinte, se întoarse spre el Domnul Comite. Cred că ți-ai pus în bună rânduială penele, călimările şi sigilile. Nu uita nici cartea de astrologie, ca să ne poți spune când sunt stelele prielnice pentru izbândă. Adaogă-le toate în sacii de piele cu provizii. Ti-a pregătit cavalerul Giuseppe un asin tânăr, dar cuminte, care te va purta foarte bine în urma noastră, însă în fruntea convoiului de căruțe. Te rog să ai deosebită priveghere asupra bucătarului meu.

Părintele Laurențiu se înclină şi se retrase, ca să-şi ia toiagul. De altă armă n'avea nevoie; şi încă şi aceia era pentru asin.

Între acestea izbucniră trâmbițările cucoşilor dela carăle convoiului, care aşteptau în curtea castelului. Conducătorii, oşteni bătrâni, se mişcară şi căutară caii, ca să-i puie în hamuri. Curând se văzu mijind în răsărit cuptorul de aur al zorilor şi straja din turn sună din corn. Atunci de cătră grajduri zuruiră harnaşamentele cailor celor mari pe care trebuiau să încalece nobilii cavaleri. Uşile sălii banchetului se deschiseră şi, odată cu larma oaspeților, năvăli lumina făclilor, scânteind în zalele oştenilor şi ale comişeilor care țineau, la rând, caii de zăbale.

Cu zvon trupa de cavaleri se mişcă, iar Doamna Genoveva rămase în scaunul ei încovoiată adânc asupra genunchilor şi suspinând. Domnul Comite o mai sărutase odată în clipa ultimă, însă ea avea înlăuntrul său o disperare pe care nu şi-o putea stăpâni.

Berta încercă să-i adreseze câteva cuvinte de iubire şi mângâiere. Dar Doamna Comitesă întoarse spre dânsa o privire de duşmănie; apoi răcoarea zorilor, pătrunzând prin uşile deschise, o făcu să se înfioare. Camerista se grăbi în fugă spre odăile Doamnei, ca să-i aducă blănița de vulpe. Afară sunară trâmbițele plecării. Paşi repezi bătură după aceia dalele cu zornet de

pinteni şi domnul Giuseppe Golo intră în sală. Aruncă o privire în juru-i şi zări pe Doamna Comitesă plângând în jilţul ei.

Cu capul descoperit veni spre ea, se opri şi puse un genunchiu în pământ.

- Doamnă, vorbi el cu respect, să rugăm pe Dumnezeu să dea mângâiere sufletelor mâhnite. Sunt la ordinele Măriei-Tale, gata să-mi jertfesc viaţa.

Aplecându-se, prinse cu stânga poala rochiei de matasă ş'o duse la buze, sărutând-o cu ochii închişi. Doamna Genoveva îl privi cu oarecare mirare; apoi îşi stăpâni lacrimile, avu puterea să se ridice, îl salută şi trecu spre ieşire. Tocmai atunci sosea şi Berta şi aşează blănița pe umerii stăpânei sale. Golo le urmă pe terasă.

Zorile fulgerau apele şi câmpile pline de rouă şi jucau ca nişte globuri de foc în armurile cavalerilor ieşiţi la drumul cel mare în marginea Mozelei. Trâmbițele sunară un timp. După aceia tăcură la o cotitură. Pe cavalerul din frunte, în armură brunată, Doamna Comitesă îl cunoştea bine şi-l ţinea în luminile ochilor. Însă cel dintăiu dispăru şi el, la aceiaşi cotitură. Poate-i făcuse un semn? Ea îi răspunse, agitând spre dânsul mâna. Dispărură şi ceilalţi şi rămase stăpânind în liniştea cuprinsurilor freamătul de ape dela Saltul Diavolului.

VI.

Spune-mi o poveste,
ca să-mi. aduc aminte de când
eram copil
şi încă nu cunoşteam suferința.

Doamna Genoveva dormni somnul adânc al durerii până la amiază şi avu visuri fericite. Atunci se deşteptă cu imaginea soţului său în privire şi-şi răcori obrazul cu apă proaspătă. Asupra acestei ape neîncepute suflase Berta un descântec misterios, a cărui lucrare se simți în dată. Vrăjmăşia sufletească a nopții se topi ca o pâclă. Doamna Comitesă începu a se uita la lume cu seninătatea ei obişnuită. Avu chiar bunătatea să adreseze un zâmbet încă mâhnit cameristei sale.

Ieşi pe terasă, subt mărul înflorit, şi, aşezân du-se în scaun, putu citi mai cu luare-aminte scrisoarea dela Brabant.

„Pe prea iubita noastră copilă Genoveva, noi Ducele Valentin şi Ducesa Batilda o binecuvântăm cu dragoste."

Aşa începea cartea...

„Află, prea iubita noastră fiică, despre noi veste bună. Din mila prea bunului Ziditor o ducem potrivit cu sănătatea şi aflând despre un doctor celebru la Colonia, am trimis de l-au a dus oameni de credință ai noştri până aici cu mare cheltuială; şi el ne-a pus lipitori din lacul Constanța pe piept şi pe pântece şi astfel ne-a uşurat astmul pe care îl aveam amândoi. De asemeni acel doctor ne-a cerut să ajunăm în fiecare Vineri cu stricteță, scriindu-ne şi o rugăciune pe care o purtăm la piept în punguțe de piele de elan. Şi datorită

mai ales acestor rugăciuni scrise cu slove haldeice, putem spune că sănătatea noastră progresează din zi în zi. Şi trecând aceşti cinstiţi neguţători la afacerile lor în valea Rinului, iată le-am dat cartea noastră ca s'o ducă la Trever. Şi dorim să aflăm ştiri despre sănătatea ta şi a soţului tău, şi a copilului vostru, dacă s'a milostivit Dumnezeu asupra voastră. Iar dacă nu, cere soţului tău Comitele să trimită un om al său cu veste până aici, ca să vă întoarcem rugăciune scrisă dela doctorul nostru pentru ceiace vă lipseşte. Te îmbrăţişăm cu dragoste; şi am scris cu mâna noastră, punând noi înşine sigiliul nostru".

Doamna Genoveva rămase cu ochii duşi asupra cărţii desfăcute, chemând în amintire chipurile vioaie şi rumene ale părinţilor săi. Îi vedea numai la masă şi veseli; altfel nu şi-i putea înfăţişa. Şi aceiaşi bună dispoziţie părea că a adus în ea şi cartea pe care o ţinea pe genunchi.

- Berta? întrebă ea încet.

- Aicea sunt, Doamnă, răspunse camerista.

- Unde vor fi fiind acuma cavalerii care au plecat? Se duc fără îndoială departe.

- I-am ascultat când vorbeau, Mărită Doamnă. Trebuie să umble întâiu cale lungă până ce intră în Franţa. După ce se unesc cu cavalerii din acele ţinuturi, se duc şi mai departe, până la nişte munţi mari. Străbătându-i, se vor coborî în câmpile Spaniei. Se zice, Doamnă, că se duc să se bată cu Maurii la Ronceveaux, spre a răzbuna moartea cavalerului Roland, spulberând de pe faţa pământului aşezările necredincioşilor.

- De unde ştii tu asta, Berta?

- Despre asta grăiau, Măria-Ta, astănoapte, la masă, cavalerii. Însă Măria-Ta erai prea tulburată şi nu ascultai.

- Aşa este, Berta. Deci se duc departe şi vor lipsi mult.

Berta tăcu. Doamna Genoveva suspină.

- Stăpână, vorbi cu glas învăluitor camerista; nu porunceşti să chem pe neguţători?

- Care neguţători ?

- Cei care au adus cartea. Să-i întrebăm ce au văzut cu ochii lor la Brabant şi ce-au auzit cu urechile lor.

- Ai dreptate, Berta. Îi uitasem. Să vie.

- Îi chem îndată, stăpână. Aşteaptă demult. M'aşi ruga să îngădui Măria-Ta să se înfăţişeze cu ei şi părintele meu Andrei Vânătorul. Aşi vrea ca, după ce vor vorbi şi vor spune ce au de spus neguţătorii, să povestească şi să spuie şi tatăl meu ceva despre neamuri străine şi ţări depărtate, ca să fie o petrecere pentru Doamna mea în aceste ceasuri de mâhnire.

- Bine, Berta, să vie şi tatăl tău.

Domnişoara cameristă se retrase; dar se întoarse curând, aducând la treptele terasei pe cinstiţi neguţători şi pe tatăl său. Veni şi domnul Golo şi aruncă o privire scrutătoare asupra adunării. Doamna binevoind a-şi coborî asupra lui privirile, el zâmbi şi i se închină adânc. Măria Sa îi mulţămi pentru salut printr'o înclinare de pleoape şi-i făcu semn să steie. Era foarte elegant

îmbrăcat în straie de modă italienească şi Doamna Comitesă avu imediat înţelegerea acestei găteli, zâmbind ascuţit spre Berta.

Neguţătorii se arcuiră din şale, cu cuşmele în mână, apoi tuşiră, lipindu-se cot la cot. Andrei Valahul îngenunchie bătând metanie; după asta se retrase subt mărul înflorit.

- Spuneţi-mi, cinstiţilor neguţători, dacă aţi văzut pe slăviţii mei părinţi ? întrebă Doamna Comitesă.

- Ne-am înfăţişat, luminată Doamnă, la scaunul măritului Duce Valentin şi ne-am închinat, răspunse cu respect Matia Roşu. Şi am găsit şi pe măritul Duce şi pe mărita Ducesă în bună sănătate, numai cât tuşeau puţin. Dar au binevoit să cumpere dela noi o rădăcină binefăcătoare, pe care o fierb într'o litră de apă şi o beau. Aşa că acuma trebuie să se fi vindecat.

Doamna Genoveva zâmbi, cu ochii duşi spre cetăţuia copilăriei sale.

- Luminata Ducesă mi-a poruncit, urmă cinstitul evanghelist, să comunic Măriei Tale că a fătat căţeaua cea mare daneză trei căţei, dar că au pierit doi şi nu i-a mai rămas decât unul. L-ar fi trimis aici bucuroasă, dar se teme să nu piardă sămânţa acelor zăvozi; şi nici noi nu ne-am fi putut lua răspunderea unui asemenea transport de preţ.

- Atâta? zâmbi iar Doamna Comitesă.

- După cât m'ajută memoria, Măria-Ta, mai am de înfăţişat o veste. A murit Rudolf.

- Care Rudolf?

- Nu ştiu care; ştiu numai ce mi s-a poruncit să spun, că a murit Rudolf.

- Poate e vorba de curierul cel bătrân al Ducelui, care mă purta în braţe, şi mi-a construit odată o moară mică de vânt.

- Nu pot şti, Măria-Ta, decât atât că ar fi murit Rudolf.

Doamna Comitesă suspină, cătând şi vrăvuind oarecum în amintirile sale.

Ioan, cel mai tânăr dintre neguţători, zâmbi intăiu ascuns către Berta, apoi ghionti pe fratele său din dreapta, îndemnându-l să spuie ceva.

- Ce mai este? întrebă Doamna Castelană.

- Măria-Ta, îndrăzni a ridica glas Luca; fratele acesta mai tânăr al nostru ne îndeamnă să vorbim despre monstrul care a fost văzut în Dalmaţia.

- Bine, spuneţi, s'aud şi eu despre ce-i vorba.

- Putem spune şi altele Măriei-Tale, reluă Matia, căci în drumurile noastre aflăm multe. Deci să ştii, Mărită Doamnă Comitesă, că noi am făcut în toamna trecută un drum până la ţărmul dalmatin. Şi la acel ţărm, într'un iarmaroc, nişte neguţători care au văzut cu ochii lor ne-au vorbit despre o fiinţă cu totul neobişnuită, care era om până la buric, iar de-acolo în jos peşte; şi partea cea mai din urmă se împărţea în două cozi. Avea barbă lungă şi coarne de-asupra urechilor; şi sâni ca muierile; ş-o gură prelungită în lături, cu colţi; iar mânile din patru degete despicate la subsuori. Ş'avea şi două aripi de peşte subt vitre. Într'o zi, muierile din sat aflându-se la malul apei cu rufele la spălat, dihania s'a apropiat pe dedesubt de una ş'a cuprins-o, trăgând-o după el la adânc din toate puterile. Apa era mică; femeia a început a răcni şi a se lupta, lovind

monstrul în cap cu maiul de rufe. Au sărit și celelalte femei şi atâta au țipat la el și l-au bătut, până l-au omorît. L-au scos la mal şi pe urmă l-au transportat la Ferrara, ca să-l vadă doctorii dela universitate.

- E cu putință aşa ceva? se uimi Doamna Genoveva.

- E cu putință, interveni cavalerul Giuseppe, mândru de acea ispravă din patria sa.

- E foarte adevărat, Măria-Ta, întări Matia, căci am auzit cu urechile mele dela un negustător respectabil, vrednic de credință. Iar în luna Septembrie, în iarmaroc la Lipsca, am aflat alta: că în regatul Franciei, lângă apa Loarei, aproape de târgul Lionului, a plouat cu sânge. Au rămas pietrele crunte; iar creștinii s'au spăimântat foarte. Aceasta s'a întâmplat chiar anul trecut, în ziua de sfântul Pantelimon, în Iulie 27, și prietinul meu Bernard, cu care mă vedeam la Lipsca a paisprezecea oară, s'a jurat pe sufletul lui, ş'al muierii lui, ş'al pruncilor lui, c'a văzut el cu ochii asemenea minune.

- Ciudat! murmură Doamna Castelană, pe gânduri.

- Într'adevăr, interveni iar cavalerul Giuseppe; dar mai vrednice de mirare socot că are să i se pară, Doamnă, faptele pe care l-a povestit într'o zi Andrei luminatului nostru Domn Comitele.

- I-a povestit ceva Andrei Comitelui? se interesă Doamna Genoveva. Şi i-a plăcut?

- I-a plăcut foarte mult.

- Atunci s'auzim şi noi.

Cinstiții negustători se traseră cuviincioşi mai la o parte, vădind, cu toată stăpânirea lor de sine, nemulțămire pentru favoarea în care intra alt povestitor. Dar Matia zâmbi către Marcu, încredințându-l prin acest zâmbet că desfide pe orice muritor să ştie mai mari minunății decât cele care se cunosc la iarmaroacele Europei. Andrei Valahul, vânătorul Conmitelui, nu păşi cu îndrăzneală înainte, ci rămase la locul său, subt mărul înflorit. Era un om de cincizeci de ani, încă neincărunțit, cu toate suferințile robiei lui. Avea în ochi agerimea pe care Doamna Castelană o observase și la domnişoara sa cameristă; asta o făcu să bănuiască numaidecât o înțelegere între vânător, cavalerul Giuseppe şi Berta. Era însă o înțelegere pentru alinarea gândurilor şi suferinților ei.

- Spune, omule, porunci ea.

- Luminăția-ta, vorbi vânătorul, ce pot eu să spun mai frumos decât acest cinstit negustător? Eu am trăit în vremea mea la munți, în hotarul Cumanilor. Şi având noi acolo aşezare între nişte poieni, părintele meu, care era vânător ca şi mine, îmi arăta cum să prind şi să învăț şoimii. Aşa fac şi aici, precum făcea părintele meu acolo. Intăiu prind cu lațul o pasere care se chiamă botgros. Şi pe cea pasere care se chiamă botgros o pun subt rețele, după ce i-am astupat ochii cu două foiți de ceară. În asemenea stare țipă și chiamă, și o aude eretele ori şoimul și vine asupra ei s'o răpească în cângi. Atuncea hoțul acela intră în rețele și se prinde. Eu îi leg ghiarele şi-l țin în loc ferit trei zile, fără a-i da nimic de mâncare și fără să vadă alt chip omenesc; aşa că numai pe

mine mă vede şi mă cunoaşte. Din a patra zi îi dau apă şi carne. Dar carnea i-o dau fluierând spre el şi chemându-l s'o ieie de pe pumnul meu stâng. Aşa îl învăţ patruzeci de zile şi pe urmă vine când îl chem şi se duce când îi dau semn. După această învăţătură, ies cu el în fânaţ la potârnichi. Şi-i leg cu cureluşe un zurgălău mic în creştet. Şi împreună cu cânii stârnim o potârniche şi-i dau drumul, s'o prindă. Îl caut în ierburi după sunetul zurgălăului, îl găsesc şi-i dau capul potârnichei. Acesta-i dreptul lui: îl desface şi-l ciuguleşte cu pliscul. Vine când îl chem şi se duce când îi spun, căci şi o pasere, Măria-Ta, învaţă orice ca şi omul, numai cât trebuie răbdare.

- De-aceia spune soţul meu că are cei mai buni şoimi de pe văile Mozelei şi Rinului, îşi aduse aminte Doamna Comitesă.

- Se poate, Măria-Ta, dar eu toate acestea le-am învăţat în munţi la noi, dela părintele meu. M'am veselit mult, Măria-Ta, când m'am dus cu el la urşi, fiind eu numai un băiat de optsprezece ani. Avea el obiceiu să aşeze în furca unui teiu, în singurătăţile pădurii, un ştiubeiu gol, cu câţiva faguri de miere. Ursul se zgrepţăna pe trunchiul teiului şi se aburca la ceiace-i place lui mai mult. Dar între ştiubeiu, care era anume ridicat mai sus, şi între unghiul furcii, sta aninată în lanţug o căpăţină rotundă de lemn. Ursul da cu laba, ca s'o înlăture din cale; căpăţina se întorcea şi-l pălea peste bot. Ursul mormăind, iar o da la o parte. Ea se întorcea iar şi-l pălea în cap. Pe cât se îndârjea el mai tare, pe atât căpăţina îl pălea mai cu răbdare şi mai fără greş. Aşa se năcăjea el ca un dobitoc tâmp ce este, până ce-l ameţea, doborându-1 la rădăcina teiului. Acolo de multe ori părintele meu l-a omorît ori l-a prins viu.

- Ai prins şi tu asenmenea fiare, în acelaşi chip ?

- Am prins şi eu, Măria-Ta, acolo la noi. Ş'am învăţat şi lupii să'i urlu, într'o oală de lut. Ş-am urmărit cu părintele meu şi bouri, pe potecile munţilor, în locuri pustii. Şi cunoşteam unde sunt iazurile castorilor, ş'am deprins multe viclenii ca să-i pot prinde. Veneau către aceleaşi locuri la pândă şi lupi, şi râşii; şi mă învăţasem să mă strecor şi eu, ca să nu mă simtă aceşti vânători.

Doamna Comitesă era amuzată şi de graiul vânătorului. Deşi întrebuinţa acelaşi dialect teutonic ca şi oamenii acelor locuri, vorbirea lui avea un fel de blândeţă şi rotunzime interioară. Chiar şi greşelile şi expresiile stranii pe care le întrebuinţa erau plăcute.

- Departe-i acea ţară de care vorbeşti? în trebă Domnia-Sa.

- Departe, Măria-Ta.

- Mai departe decât aceia către care se duce soţul meu?

- Cu mult mai departe, Măria-Ta. Căci eu am umblat de-acolo, cu copila mea în braţe, o sută trei zile, Măria-Ta.

- Şi sunt acolo munţi, şi ape mari, şi locuri largi?

- Sunt munţi mari, Măria-Ta, de pe care, dacă te-ai putea sui, ajungi cu mâna la podul cerului. În poienile acelor munţi îşi poartă păstorii oile. Ş-am auzit de unul din aceşti păstori în copilăria mea - pe care l-au zavistuit doi tovarăşi ai lui şi l-au omorit în singurătatea muntelui. Iar înainte de a muri, s'a aflat o mioară a lui care i-a vorbit cu glas omenesc şi l-a înştiinţat de pieire.

Mai este, Măria-Ta, spre granița Cumanei o apă unde se adapă bouri, cu mult mai largă și mai adâncă decât Rinul şi se chiamă Moldova. Iar dincolo de acea apă se întinde negura pustiei cine ştie până unde, la un loc fioros. Acolo se află o peşteră afundă prin care se poate răzbate pe tărâmul celalalt. Stă în acel loc, pe cclălalt tărâm, căpcăunul cel mare c'un ochiu în frunte, care-i Domnul și stăpânul semințiilor rele. De-acolo vin toate; bat și pustiesc locurile noastre. Pe unii creştini îi ucid, pe alți îi prind şi-i coboară prin acea peşteră. Iar căpcăunul îi pune la îngrăşat, îi taie şi-i mânâncă.

Doamna Genoveva suspină cu plăcere și îngăduință. Toate acestea poate erau basme, dar poate erau și adevăruri. Lumea lui Dumnezeu e frumoasă și înfricoşată.

Ascultau și neguțătorii, bucuroşi că află, fără a mai păstra vânătorului domnesc niciun fel de duşmănie. Tânărului Evanghelist Ioan îi plăcea zâmbetul visător al Bertei. Iar cavalerul Giuseppe râdea cu dinții ascuțiți, necrezând nimic, ori poate neascultând nimic; căci domnia sa n'avea ochi decât pentru Doamna Comitesă, către care ar fi vrut iarăşi să îngenuncheze şi să-i sărute pătimaş piciorul cu conduraş galben, eliberând vorbele fără noimă care-i clocoteau în piept.

VII.

Ştiam că minciuna scoate pul.
Cu toate acestea am adăpostit-o la mine,
Și mi-a umplut casa, zilele șl nopțile de serpi.

Un timp Doamna Genoveva aşteptă fără prea mare nelinişte veşti dela soțul său. Înțelegea că drumul lung și cele dintăi tulburări ale războiului nu-i dădeau răgaz să dicteze părintelui Laurențiu mult dorita epistolă. O aştepta însă cu răbdare. Trebuia să-i soscască și să-i aducă mângâiere, intrând în sânul ei ca un balsam. În singurătatea în care trăia, îşi spori îndeletnicirile din afară, priveghind treburile castelului, până la ograda cea mai depărtată a paserilor. Cobora și până la satul din preajmă, ducând alinare unei femei sărmane sau unor orfani din prostime. Cavalerul Giuseppe Golo îşi făcea o datorie s'o întovărăşească totdeauna în asemenea expediții.

Într'o zi Berta o rugă pe stăpâna sa, din partea vânătorului domnesc, să binevoiască a se osteni până la ogrăzile și închisorile cânilor, ca să mângâie pe Gelo, favoritul Comitelui Sigfrid.

- Tatăl meu te roagă, Doamnă, zise camerista, să iei o mănuşă, dintre cele pe care le poartă măritul nostru stăpân la vânătoare.

Mirându-se de această dorință care-i păru a fi mai mult a cânelui decât a omului, Doamna Comitesă desprinse, dintre armele de vânătoare, o mănuşă dreaptă a lui Sigfrid și urmă pe domnişoara Berta.

Andrei îşi avea locuința în curtea exterioară, către partea muntelui, și cânii

vânălori erau deosebiți după tagme şi mărimi în ogrăgioare de ostreţe şi în căsuţe. Ajutoarele valahului erau necontenit în preajma lor, domolindu-i când făceau larmă şi se încăierau, vorbindu-le ca unor fiinţe înţelegătoare, dându-le hrană şi apă.

Vânătorul se înfăţişă numaidecât, co plecă ciune umilită.

- Unde-i cânele Domnului meu? întrcbă Co mitesa. Mi-a vorbit despre el Berta şi vreau să-l văd. Însă mai 'nainte fă-mă să înţeleg de ce cerut s'aduc mănuşa.

- Mărita noastră stăpână, răspunse Andrei, toţi cânii aceştia care se văd aici iubesc pe Luminăţia-Sa şi se tem de glasul lui. Însă trebuie să mărturisesc că Gelo e mai înţelegător decât toţi şi are în ochii lui ceva de om. Ai să vezi singură, slăvită Doamnă, de ce m'am rugat să binevoieşti a aduce un lucru al stăpânului nostru.

Întorcându-se puţin în loc, Andrei Valahul repezi, de pe limbă printre buzele-i întinse, o fluierălură ascuţită şi sfredelitoare. O repetă de două ori. Deodată, din dosul căsuţei, apăru în salturi un zăvod mare, negru şi zbârlit ca un demon. Mai cu samă în jurul botului zbârleala şi încâlcitura părului era fantastică.

Andrei mai fluieră odată scurt, c'o înmlădiere mai joasă. Zăvodul deschise fălci enorme, zăpăind de două ori, apoi se opri şi se uită sever spre Doamna Comitesă.

- Uită-te bine, Gelo, îi zise Andrei, şi cu noaşte pe stăpâna ta.

Gelo îşi înălţă capul, îşi încreţi pielea botului în chip comic, smârcâind şi amirosind, apoi merse drept asupra Doamnei castelane. Ea dădu drumul unui uşor tipăt. Înţelegând dintr'odată, aplecă mănuşa, şi zăvodul îşi apropie capul de ea, scheunând dulce. Gudurându-se, se aşeză la pământ lângă picioarele stăpânei, cu capul între labele de dinainte şi dădu semne de mare bucurie, mişcându-şi coada ciumpăvită.

- Tu înţelegi şi cunoşti, Gelo? îl întrebă Doamna Genoveva, mângâindu-i cu mâna creştetul.

- Înţelege, Mărită Doamnă, adăogi vânătorul. Stătea mâhnit şi abătut, căci nu mai vedea pe stăpânul nostru. Acuma el cunoaşte în Mă ria-Ta pe cineva deaproape.

- Dacă ne-ar fi îngăduit, observă Doamna Comitesă, am putea spune, văzând asta, că şi dobitoacele au un suflet. Dar nu se poate, căci Dumnezeu a deosebit pe om de toată zidirea, dându-i numai lui suflet.

- Iertat să-mi fie, Măria-Ta, răspunse cu gravitate Valahul, să spun că eu din copilăria mnea am aflat că şi animalele pot vorbi, caşi oamenii. E adevărat că asta se întâmplă acuma foarte rar şi că se întâmpla mai des în vremea poveştilor. Că unele dobitoace înţeleg ce le spunem, nu mai poate fi îndoială. Iar eu sunt încredinţat că a ceastă fiinţă necuvântătoare a fost în altă viaţă om.

- Acestea sunt prostii şi credinţi deşarte, observă râzând Doamna Genoveva.

Andrei Valahul tăcu, închizându-se deodată în sine. Stăpâna se aplecă şi

mângâie din nou cânele, făgăduindu-i să vie să-l mai viziteze; apoi se retrase. Mănuşa pe care o ţinea strâns lângă şold păstra numai forma mânii şi braţului iubitului său; totuşi părea că străbate din ea ceva viu. „Animalul - gândea ea – are deci o simţire tainică, mult mai puternică decât a o mului, căci el a cunoscut dela distanţă fiinţa nevăzută a stăpânului".

Porunci Bertei s'o lase singură şi intră în paraclis. Pătrundea prin vitralii, în umbră, o lumină lină şi'n fund, pe masa altarului, părea că luceste răsăritul misterios al altei vieţi. Îngenunchie la locul ei obişnuit şi se rugă pentru cei care umblă în locuri depărtate şi se luptă pentru credinţă. Stătu aşa mult, cu ochii închişi, visând pe Sigfrid, până ce-l simţi lângă ea şi'n fiinţa ei. Atunci suspină şi deschise ochii. Capela i se păru mai întunecoasă.

Când ieşi, găsi în uşă pe cavalerul Giuseppe Golo. El îi luase o parte din lumină, aşteptând-o. Îi zâmbi curtenitor, ca totdeauna, înclinându-se. Straiul lui de matasă verde risipea un uşurel parfum. Toată atmosfera aceasta de învăluire, protecţie şi admiraţie, pe care Doamna Genoveva o simţea decâtva timp în juru-i dela comandantul cetăţii, nu-i displăcea cu totul. În acea clipă însă privirea lui Golo i se păru cutezătoare şi întrucâtva o jigni.

- Frumoasă Doamnă, îi zise el, singurătatea nu-i bun prietin.

- O prefer oamenilor, îi răspunse Comitesa, privind mândră înaintea ei.

- Totuşi şi între oameni, Doamnă, ar trebui să faceţi o deosebire. Căci sunt unii care ar putea fi nefericiţi din pricina unei asemenea atitudini.

- Domnule cavaler, vorbi ea, cu linişte aparentă, nu ţi se pare că aceste cuvinte ar trebui adresate altcuiva?

Golo nu păru tulburat şi zâmbi.

- Iată o primă izbândă, zise el. Stăpâna şi Doamna acestui castel şi a tuturor sufletelor s'a oprit o clipă, ca să-i pot face o mărturisire. Află, Doamnă, că eu sunt un om trufaş şi nu înţeleg să mă adresez decât acelei fiinţi pe care eu o socot cea mai sus şi cea mai desăvârşită prin noblеţă şi graţie. Rog pe frumoasa Comitesă să nu sc supere şi să mai rămâie puţin. În patria mea, doamnele socotesc iubirea drept cel mai preţios bun al vieţii. Nu putem da morţü care ne aşteaptă un răspuns mai inteligent şi mai plăcut.

- Fii bun, domnule cavaler, şi scurtează pe cât e cu cu putinţă această prelegere.

- Faţă cu un asemenea auditor, mi-e peste putinţă. Ai înţelege mai bine, nobilă Doamnă, ce vreau să spun eu, dacă ai putea primi măcar o parte din căldura cuvintelor mele; dacă mai ales s'ar putea face în fiinţa Domniei-Tale reve laţia pe care o aştept de mult: că Dumnezeu dă un anume destin frumuseţii. Doamnă, Italia artelor şi a amorului de mult a învăţat pe urmaşii lui Adam unde trebuie să caute paradisul.

- Aşi putea afla şi eu unde trebuie să-l caute? întrebă cu ironie Comitesa. Dumnezeu l-a pus în altă regiune pe cel din altă viaţă; iar pe cel de-aici ne-a ordonat să-l căutăm în datorie.

- Iluzii... suspină domnul Golo cu melancolie. Tinereţa şi amorul sunt singurul adevăr şi singurul paradis. Vai de noi dacă nu-l cunoaştem în clipa

când trebuie și care-i unică în toată eternitatea.

- Ceiace spui domnia-ta e îndrăznet nu nu mai față de mine, ci mai ales față de Dumnezeu. Am impresia că trebuie să cer și părerea soțului meu în această chestie.

- Ai putea, Doamnă, să fii atât de crudă?

- Fără îndoială: văd că e necesar.

- O, nu, Doamnă; iartă-mă şi să nu ştie nimeni cât de nemărginit e devotamentul meu.

Cavalerul îngenunchie; Doamna Genoveva trecu pe lângă dânsul cu bărbia înălțată.

El o pândi o vreme cum trece; o aşteptă să întoarcă ochii, să dea un semn. Văzând că aşteparea i-i zadarnică, se zvârli aprig în picioare şi începu să umble cu mişcări pripite pe urmele ei, ducându-se, întorcându-se şi iar revenind, caşi cum ar fi voit să se pătrundă de fluidul subtil
pe care ea il lăsase.

Pasiunea care creştea de mult în el ca o logică neinduplecată a destinului îl înăbuşea şi-i tulbura judecata. Îi tulbura judecata noastră obişnuită, ascuțind însă pe cealaltă a nenorocirii şi a nebuniei. În zbaterea lui furtunatică, scornea în sine, realizându-le în fantazie, felurite mijloace ca să frângă voința aceleia pe care o dorea. Putea s'o surprindă în apartamentul ei, după ce se va fi îngrijit să nu fie decât ea singură; însă era un om sensibil în raporturile de iubire şi ținea să aibă la pasiunea lui răspuns, deci multiplicare a plăcerii. Se gândi să facă din cameristă o confidentă care să-i ajute încet-încet să biruiască rezistența stăpânei ei. Avea însă impresia că domnişoara Berta îl priveşte cu ochi dulci, prin urmare ar fi nefolositor, şi chiar primejdies, să încerce a-şi alia o rivală de dragoste. Bine ar fi, poate, într'un chip oarecare, să sosească veşti din Franța, ori din Spania, arătând înclinările Comitelui pentru femei brune din a cele regiuni, şi chiar predilecție pentru femei de rând. Asta mai ales îşi închipuia el că ar jigni amorul propriu al nobilei castelane. Trebuia să găsească ceva neapărat, ca s'o deplaseze din linia statorniciei și a datoriei – invenții stupide ale moraliştilor căsniciei.

Problema însă mai avea o față. Doamna Comitesă putea să înştiințeze pe soțul său despre ceia ce i se pare ei o îndrăzneală. Dacă se găseşte în temperamentul ei cea mai mică posibilitate să cedeze cu timpul unei stăruințiaşa de arzătoare, atunci acea posibilitate, ca un grăunte, va înflori și va da roade fericite. Dar dacă, din nesimțire ori nedelicatețe, această ființă barbară îşi închipuie că trebuie să-l pedepsească, şi, din lipsă de inteligență, respinge până la sfârşit singurul argument valabil al existenței noastre pe pământ? - În acest caz, - se gândea cavalerul Giuseppe - trebuie să-și ia măsurile de apărare.

Astfel, în aceiaşi logică a pasiunii lui intrară toate evenimentele următoare dela castel.

Cetățuia avea o garnizoană de şaizeci de oameni foarte buni şi disciplinați oşteni din cantoanele alpine. Pentru corvezi, Comitele lăsase treizeci ori

patruzeci de oameni din satele domeniilor sale. Provizii îndestulătoare fuseseră depozitate în jitniți. Cetățuia era tare deasupra râpei, cu ziduri înalte, porți, șanțuri și punți în bună stare. Se afla pregătită împotriva oricărui duşman şi oricărei surprinderi, comandată fiind mai ales de un oştean dibaciu și viteaz, cum se dovedise de multe ori Italianul.

Nicio pricină de nelinişle nu se bănuia deocamdată. Deci, în lungul zilelor primăverii, străjile dormitau răzimate în halebardele lor, iar noaptea îşi adresau chemări prelungi şi cântate, ca să nu adoarmă. Garnizoana n'avea altă grijă decât să se îngraşe. Punțile pentru intrare şi ieşire, ziua, erau lăsate, mai ales că Doamna Comitesă obişnuia să se ducă la bolnavii şi sărmanii ei din vale.

Venise la castel în tot acest răstimp, în urma neguțătorilor, un singur vizitator, tânărul baron de Thun, care încă nu pornise spre Spania, în campania cavalerilor regiuni, din împrejurări pe care încercase a le explica Doamnei Genoveva. Dar castelana îl asculta şi-l privea cu ne păsare. Un robil care nu-i cel dintâiu la datorie riscă să rămâie între oamenii de rând, ceia ce pentru un nobil e o adevărată catastrofă. Domnul Giuseppe Golo înțelesese mai bine motivele Domnului de Thun şi le judecase valabile. Războiul căzuse tocmai în timpul când Domnia Sa îşi primea moştenirea - un castel în destul de proastă stare a bunicului său. Deci trebuia să-l restaureze întâiu și să-l aşeze în rânduială bună de apărare. Pentru revizuirea arsenalului, Domrul de Thun ceruse cavalerului doi din meşteri lui armurieri. Golo i-i dăduse. Domnul de Thun venise şi a doua oară, să mulțămească Comitesei, însă, deşi era bărbat mare și falnic, păru a interesa într'o măsură și mai mică decât întâia oară pe nobila Doamnă Genoveva. Era cu toate acestea un om agreabil şi prietinos, care stătu multă vreme la sfat cu Giuseppe Golo, bând bere şi primind interesante învățături cu privire la asediul cetăților și femeilor.

A-doua-zi după convorbirea din uşa paraclisului, cavalerul Giuseppe dădu poruncă să se ție punțile ridicate. Castelul fu închis. Doamna Genoveva pofti să afle ce pricină a dat prilej unei asemenea măsari extraordinare. Domnul Golo se înfăţişă curtenitor şi-i lămuri că n'are în vedere decât apărarea castelului stăpânului său şi a depozitului scump care i-a fost încredințat. Regiunea nu mai este sigură. S'au ivit vecini cu intenții îndoielnice.

Doamna Genoveva se mulțămi cu aceste lămuriri, fără să vadă în ele nicio ironie şi, prin tr'un gest, pofti pe cavaler s'o lase singură. Golo se retrase, fericit ca mai avut o clipă prilej să-şi desfăteze pasiunea cu priveliştea ființei unice în lume.

Deci, în afară de el, nimene nu mai putea repczi veste pe cânmpul de război. Chiar în acea zi, un om de credință al său, oştean încercat, cu mintea și cu limba ascuțită, pornea călare, ca să facă în cel mai scurt timp drumul spre Comitele Sigfrid. Bartolomeo primise în amănunt dela cavalerul Giuseppe instrucții. I le dăduse în dialect toscan, ca să nu priceapă nimeni dintre cei care s'ar fi prilejuit aproape ori cu urechea la pândă. Nu-i dăduse scrisoare. Trebuia numai, îndată ce intră în cortul Domnului lor şi pune un

genunchiu în pământ, să-i adreseze aceste cuvinte, cu tărie întipărite în memoria lui. „Mărite stăpâne, domnul cavaler Golo îți face cunoscut că a fost nevoit să ia măsuri de închidere a Castelului, în interesul onoarei Măriei Tale". Măritul Comite are să se mire şi are să-şi încrunte sprâncenele. Apoi, stăpânindu-se, are să întrebe ducă la Castel e bine şi pace. Domnul Comite se va interesa ce oaspeți au binevoit să Onoreze reşedința sa cu vizita lor. Bartolomeo va răspunde că, în afară de nişte neguțători în trecere, n'a venit la Castelul Măriei Sale decât tânărul baron Domnul de Thun, care şi-a depus omagüle sale la picioarele Doamnei Comitese. Atunci, într'o mişcare viforoasă, se va zbârli barba măritului Comite. Apoi Măria-Sa iarăşi se va stăpâni şi va mai pune câteva întrebări, la Bartolomeo va şti să răspundă ca un oştean vechiu şi credincios. Şi stăpânul va da porunca sa, trimițându-l îndărăt.

Plecării lui Bartolomeo îi urmară ploi lungi. Veneau de către miază-noapte, dinspre Marea Negurilor, şi aduceau cu ele o răceală ascuțită dela munți plutitori de ghiață care, din regiuni necunoscute, călătoreau şi rătăceau pe ape. Din acele regiuni vinişi balenele. Şi, uneori, tot din tr'acolo, în asemenea vijelii umede, apare leviatanul ondulând în pâclă pe fața occanului şi cumpănindu-şi capul triunghiular, cu ochi fosforescenți şi creastă roşie. De el se înspăimântă marinarii, căci e un semn de catastrofă. Vijelile se întețesc, prelungindu-se, şi pântecele adâncurilor se hrăneşte cu multe ființe omeneşti.

În această tristeță şi'n această mutenie a singurătății şi a ploilor, Doamna Genoveva petrecu multe zile. Apoi soarele se arătă iar. Dar o vreme munți fumegară către el, învăluindu-l. Şi alte ploi şi puhoaie se iscară. Totuşi Bartolomeo se întoarse la vremea sorocită şi îndată se răspândi în cetățuie ştirea. Doamna Genoveva se bucură, nădăjduind carte dela iubitul său soț.

Se grăbi să-şi trimită afară femeile când Golo îşi anunță respectuos sosirea, şi-l primi cu oarecare plăcere.

- Domnule, zise ea zâmbind, nădăjduiesc că îmi dai veste bună despre soțul meu.

- Da, Doamnă, răspunse cavalerul; Bartolomeo 1-a văzut pe măritul nostru Comite. Se află în bună şi înfloritoare sănătate şi aşteaptă să înceapă curând luptele cu necredincioşii.

- Asta mă bucură. Aştept şi eu cartea pe care mi-a făgăduit-o cu primul prilej.

- N'am primit carte pentru Măria-ta, Doamnă. N'a sosit decât o poruncă pentru mine.

Genoveva îşi plecă ochii, încercând zadarnic să-şi ascundă tulburarea.

– Mărită Doamnă, urmă Golo, cu glas blând; iubirea nu poate inspira decât acte de delicatețe. Uneori poate ajunge la nebunie şi violență. Când lucrează altfel, însemnează că nu-i iubire. Iată cartea pe care mi-a adus-o Bartolomeo dela stăpânul nostru Domnul Comite. Citeşte-o şi Măria-Ta. Cuprinde puține cuvinte.

Cartea Comitelui glăsuia astfel : „Îți poruncesc, Golo, să ții cetatea mea închisă duşmanilor şi mai ales prietinilor, până ce voiu putea să mă îutorc eu

singur acolo, ca judecător al tuturora".

Doamna Genoveva păli şi-şi plecă fruntea, ca şicum ar fi fost înjunghiată. Nu înţelegea desluşit despre ce este vorba, şi multă vreme încă tulburarea o ţinu într'un fel de întuneric al minţii. Sigfrid a primit desigur o ştire falsă despre împrejurările şi întâmplările dela Castel. Nu mai Golo trebuie să fi fost în stare şi a avut şi interesul să strecoare supărarea aceasta, ca un venin, în sufletul stăpânului său.

Vădit că vorbele cărţii fac aluzie la acel tânăr şi neînsemnat baron, care i-i tot atât de indiferent caşicând nici n'ar exista. Îndârjirea lui Golo poate fi într'atât de primejdioasă? Abia acum începea Comitesa a înţelege că sunt pasiuni egale cu nenorocirile. Au în ele puterea morţii. Altfel nu putea categorisi nebunia scutierului. Era încredinţată că îndată ce Sigfrid va afla a devărul, – şi ea are datoria să i-l arate, - trupul lui, fără cap, va putrezi în şanţul cetăţii. I se părea curios să constate totuşi că această pedeapsă cumplită îi va veni pentru un sentiment nobil în sine.

Ar fi dorit să împărtăşească cuiva gândurile şi îndoielile sale. Nu credea însă potrivit să amestece o fiinţă de condiţie inferioară, cum era Berta, într'un proces dintre ea şi Golo şi mai ales dintre ea şi soţul său. Deci mâhnirea o împresură ca o negură. Din singurătatea în care se închisese de bună voie, încercă în câteva rânduri să evadeze către soarele de-afară. Pe terasă plutea aur invizibil şi fluid, dar florile mărului de mult se scuturaseră. Ca o umbră izvorîtă din nelinişlile ei, Golo se înfăţişa numai decât punându-i la dispoziţie serviciul şi devotameniul lui. Avea în mişcări încă supunere şin vorbe dulceaţă; dar adevărul firii lui era în ochii aprigi şi'n freamătul nărilor. Doamna Genoveva se retrăgea în camera sa, pregătindu-şi îndelung în minte acea scrisoare care avea să aducă lumină în rătăcirea Comitelui Sigfrid.

După o dreaptă bănuială şi judecată, aştepta numaidecât ceasul să poată trimite soţului său acel răspuns scris cu sângele iubirii şi al datoriei.

Ea cunoştea prea bine pe Comite şi învăţase a cântări mâniile lui. Le ştia trecătoare, ca şi furtunile. După asemenea mânie, provocată de o însinuare foarte probabil a lui Golo, judecata îl va face să se îndoiască cel puţin că a procedat bine lovind-o. Deci va căuta să se informeze deplin care-i adevărul. În afară de asta, se mai află în tabără, lângă Comite, bătrânul Pater Laurenţiu, care a scris cartea. Nu se poate să nu bănuiască şi el ce poate să fie. Negreşit că, după cel dintâiu ceas de mânie, i s'a mărturisit şi Sigfrid. Blândeţa de inimă şi buna cunoaştere de oameni a bătrânului nu se poate să nu vie în sprijin Doamnei Genoveva. Comitele va primi deci şi un îndemn din afară. Cu atât mai vârtos şi cu atât mai curând era de aşteptat un alt curier de pe câmpul de războiu.

Doamna Comitesă cunoştea inima soţului ei şi iubirea lui. Dar şi Golo avea o ascuţită pătrundere a oamenilor şi înţelegea şi el ce poate urma după violenţa din prima clipă a unui om mare şi blond cum era stăpânul său. Deci aştepta şi el un semn dela Comite şi era pregătit.

La o săptămână după Bartolomeo sosi într'adevăr un trimis al lui Sigfrid.

Era tânărul Ludovic, unul dintre pajii cei mai viteji şi mai preţuiţi ai Castelanului. Nu se cruţase pe el, nu cruţase nici calul. Plin de pullbere şi trudit de drum, bătu în poartă şi străjerul îl vesti.

Îi ieşi imediat Golo înainte, îl pofti în camera lui ca să răsufle, porunci să-i fie îngrijit calul, porunci să se aducă puţină apă de spălat şi multă bere, şi se întoarse zâmbind cu bucurie şi întrebând numaidecât care este starea sănătăţii Domnului Comite şi ce poruncă i se trimite.

- Domnule Cavaler, îi răspunse Ludovic, veştile dela noi sunt bune. Şi Măria-Sa Comitele ar dori să cunoască ştiri mai clare despre cele ce se petrec la Castel: Mai ales nădăjduieşte că temerile domniei-tale nu corespund unor fapte precise. Fără îndoială îţi apreciază devotamentul; însă n'ar voi să pricinuiască suferinţi nemeritate nobilei Doamne Genoveva.

- Domnul meu are tot dreptul să se îndoiască, răspunse zâmbind Golo. Acelaşi lucru l-a făcut şi când mi-a trimis prin Bartolomeo întâia poruncă. Căci eu nu mi-am îngăduit, nici n'aşi îndrăzni, să arunc o insultă stăpânei mele. Aflând unele ştiri, pe care eram obligat să i le supun, Măria-Sa a crezut că trebuie să-mi dea anume ordin şi eu l-am îndeplinit.

- De-atunci Castelul stă închis?

- Stă închis. Domnul Comite ordonă acum să-l deschid?

- Nu. Domnul Comite doreşte să-i transmiţi toate desluşirile de care are nevoie. Şi cere şi Măritei Doamne să binevoiască a da lămuriri. Bine înţeles le va da scrise. căci eu nu sunt confesor.

Golo stătu o clipă gânditor.

- Înţeleaptă hotărâre, aprobă el. În ce mă priveşte, am fost mirat de primul ordin şi trebuie să-ţi mărturisesc, Ludovic, că sufăr văzând întristarea stăpânei noastre. Am fost nevoit să-mi fac datoria şi mi-am făcut-o, plecând fruntea. Dacă e posibil să aducen linişte unor inimi nobile cu o clipă mai curând, să nu pregetăm. Să mergem, şi voiu avea plăcerea să te anunt eu singur Doamnei Comitese.

Deşi tânăr, Ludovic ştia cum trebuie să înţeleagă frazele delicat întortochiate ale cavalerului. Se înclină, primind să fie înfăţişat pe loc Doamnei Comitese.

Golo trecu înainte. Mângâindu-şi părul blond şi răspunzând cu zâmbete bune curtenilor care-l salutau, Ludovic trecu spre apartamentele Doamnei Genoveva. Vestea sosirii lui îl precedase. Camerista aştepta în gang şi fu uimită, fără să arate, că domnul Giuseppe conduce el însuşi pe curier la stăpâna sa. Asta, după părerea ei, nu prevestea nimic bun.

- Doamna Comitesă ne poate primi? între bă Cavalerul.

- Fără îndoială. Stăpâna mea aşteaptă de un pătrar de oră pe domnul Ludovic.

Domnişoara Berta ar fi dorit să spuie că, în acest pătrar de oră, Doamna Genoveva sigilase o scrisoare, care nu era deloc menită să facă bucurie Italianului. Dar se stăpâni, bucurându-se şi mai tare de această veste pe care o comprima în sine.

Doamna Genoveva aştepta pe Ludovic. Cu toate acestea Golo îşi luă libertatea să intre şi el. Găsi pe stăpâna sa în picioare.

- Doamnă, zise el incovoindu-se, iată veste bună dela Măritul nostru stăpân.

Ochii Comitesei luceau de o bucurie pe care el o întelese lesne. Nu-i răspunse decât printr'o uşoară mişcare a capului şi urmă a rămânea în picioare. Ludovic păşi până în faţa ei, puse un genunchiu pe covor şi-i sărută mâna. Aşteptă să fie întrebat. Doamna Genoveva urma să păstreze tăcere dorind, în chip evident, să fie scutită de o prezenţă neplăcută.

Cavalerul zâmbi şi se înclină.

- Doamna Conitesă doreşte să rămâie singură cu tânărul nobil al stăpânului nostru... zise el uşor către Berta, ieşind şi închizând în urma sa uşa. Donnişoară, fii bună şi treci acest ordin femeilor Doamnei Comitese. Chiar în această clipă vei fi bună să te retragi şi tu.

Domnişoara Berta se retrase, contrariată. Femeile celelalte, care aşteptau ştiri felurite despre lucruri şi mai ales despre oameni, se grămădiră în capătul coridorului. Umbrele altor slujitori se bănuiau în lumină, pe terasa de serviciu. Golo trecu într'acolo si porunci să se facă linişte, căci Doamna Comitesă doreşte să fie singură cu tânărul nobil Ludovic, de sosirea căruia s'a arătat deosebit de bucuroasă. Apoi intră iarăşi în umbra coridorului.

După un răstimp, dintr'odată, subt bolţile nalte şi sonore izbucni un răcnet, ca un tunet. Slujitorii cunoscură toţi glasul Cavalerului Giuseppe. Stătură întăiu tintuiţi de nedumerire. A poi asvârliră înainte. Femeile, cele dintăiu îşi învăluiau fustele.

Uşa de stejar dela camera Doamnei Genoveva era larg deschisă. Golo agita spada, răcnind încă, în prag. Ludovic, străpuns prin coaste, stătea prăvălit pe covor şi-şi vărsa, odată cu sângele, cca din urmă suflare. Comitesa căzuse în scaun fără cunoştinţă, cu privirile înghetate.

- Trădare! urla cavalerul Giuseppe, într'un fel de nebunie. Stăpânul nostru este desonorat. Am văzut cu ochii mei dovada şi am pedepsit pe unul dintre vinovaţi. Voi, toţi cei de faţă sunteţi martori.

Curtenii ascultau cu uimire, fără să înteleagă deocamdată.

- Luaţi-l! strigă iarăşi Golo. Să fie îndepărtat cât mai curând stârvul acesia nedemn! Şi din această clipă Doamna Castelană rămâne singură în camera ci, până ce va veni hotărîrea stăpânului nostru Comitele. Nicio femeie să nu mai pătrundă în acest gang, niciun slujitor. Voiu pune un oştean al meu de strajă. Cine îndrăzneşte să înfrângă consemnul, va fi lovit cu lancca. Ştergeţi sângele şi vă retragei. Voiu închide en singur camera aceasta a ruşinii.

VIII

Am lovit în Nevinovăţie
şam râs când mi-ai spus
că e subt ocrotirea lui Duimnezeu.

Când îşi isprăvi poruncile şi trebui să tacă, domnul Giuseppe Golo se găsi

într'o stare de e xaltare vecină cu nebunia. Începu să cutreiere coridoarele castelului, căutând un spion, ori alt pângăritor al onoarei Domnului său, ori un duşman personal. Îşi ţinea spada subt braţ. O ştersese de sânge, însă o simţea tot pătată şi vibrând prin lamă de ultimele tresăriri ale lui Ludovic. Nu văzu soarele radios şi cerul înalt al lui Dumnezeu, căci toată fiinţa lui lăuntrică era aplecată înspre prăpastia sufletului său. Care era rezultatul atâtor strădanii? Pasiunea tresărind şi izbucnind în el ca o fiară necontenit o stăpânise, nădăjduind o potolire, ca'n străhucirea mării după furtună. Iată rezultatul, datorit greşeliloruşi şi prostiei femeieşti.

Subt acelaşi clocot se întoarse în odaia Doamnei. Genoveva. O găsi încă în fotoliu, cu ochii închişi. Se opri în faţa ei, râzând.

- Destul, Doamnă, zise el, să lăsăm prefăcătoriile. Dacă luerurile au ajuns aici, vina este numai a Domniei-Tale. Priveşte-mă şi vezi unde m'ai adus. Dacă n'ai fi fost de piatră şi ai fi avut în fiinţă nervi şi sânge omenesc, aşi fi ajuns însfârşit acel ceas la care tind din clipa naşterii mele. Viaţa mea plină de trudă şi întuneric s'ar fi luminat. Dar n'ai voit şi m'ai respins cu cruzime. Mi-ai pus în pericol şi viaţa şi a trebuit să mă apăr. Sângele acestui paj îl lepăd dela mine. Să cadă numai asupra femeii perfide!

Dar Doamna Genoveva nu-i auzca vocea tremurată şi scrâşnirile, ori se prefăcea că n'aude. Atunci Golo începu să se învârtă în jurul ei, ispitit s'o lovească, ori s'o smulgă din jilţ şi s'o strângă la piept, subt braţul cu care ţinea spada. Ieşi iar din cameră, străbătu în fugă gangul şi se opri pe terasa cea mică, poruncind celui dintăiu soldat să-i trimeată pe temnicier în aceiaşi clipă. Sunându-şi cheile mari care-i atârnau la cingătoare, bătrânul Barabas se înfăţişă gâfâind, cu trupul încovoiat şi cu pletele căzute în ochi.

- Vino după mine! îi zvârii cuvânt aspru Golo.

Îl duse în camera Doamnei Comitese. Bătrânul se opri cu sfială în prag. Genoveva deschisese pleoapele şi-i privea stâns, ca dintr'o mare depărtare, fără a înţelege nimic.

- Barabas! treci înainte! îi porunci cavalerul Giuseppe. Doamna va trebui să te urmeze, altfel voiu fi nevoit să-i dau eu ajutor. Până ce stăpânul nostru va afla cele întâmplate, găsesc necesar, Doamnă, să te aşez într'un loc ferit, de unde să nu mai ai nicio legătură cu oamenii. A colo poate vei putea cugeta la greşala pe care ai săvârşit-o.

Doamna Genoveva îl privi ţintă, cu ochii în lacrimi. Apoi îşi plecă fruntea subt cotul stâng şi încercă să-şi stăpânească plânsul. Temnicerul şi Golo aşteptau fără a se privi. Când ochii ei se ridicară, oblici şi duri, cavalerul făcu fără voie un pas îndărăt.

- Golo, zise ea c'un glas uscat, aproape fără intonaţie, văd că de astăzi înainte nu poate fi judecător între noi decât Dumnezeu.

Cavalerul Giuseppe încercă să zâmbească: dar frământarea lăuntrică nu-i contenise încă.

- Toate sunt după voinţa Lui îi aruncă el răspunsul, ca o lovitură de biciu.

Doamna Comitesă încercă să se scoale şi îi păru că o ţin în loc ghiare.

Dădu un țipăt. Apoi văzând pe Golo că-i gata s'o ajute, îşi strânse buzele şi-şi încordă ființa întreagă într'o îndârjire dureroasă, urmând pe bătrânul Barabas. După ce trecu în gang. începu a se sprijini cu mâna dreaptă de umărul ui.

Cavalerul îi aşteptă să se depărteze cinci paşi, apoi îi urmă încet. Coborî trepte de piatră, intră într'un fel de amurg subpănântean, între uşi de stejar cu ferestruici zăbrelite. O clipă avu impresia că trebuie să-şi întoarcă hotărîrea şi porunca. Însă aceiaşi rânduială a fatalității din ființa lui îi poruncea să meargă înainie. „Nu-mi apăr decât viața mea, cugeta el; sunt dator să mi-o apăr". Şi-şi repeta mereu aceste cuvinte, încolăcindu-şi-le ca pe nişte şerpi în jurul sufletului.

După ce cu ochii lui cunoscu locul unde trebuia să zacă ființa în care îşi amesteca ura și iubirea, după ce atinse încuietorile și gratia, porunci cu străşnicie bătrânului Barabas să bage de samă ca să nu pătrundă în acel loc nici ființă, nici cuvânt, nici scrisoare, subt pedeapsă de moarte. Sui apoi treptele, fără să vadă strălucirea zilei; pătrunse în camera lui în neştire și căzu într'un scaun. Îl încercui pe loc, ca o aureolă, acelaşi întuneric al disperării. Cu fruntea în palme, cugetă ce-i mai rămânea de făcut.

Nu-i rămânea de făcut alta decât să meargă înainte. Să trimeată iarăşi pe Bartolomeo pe câmpul de luptă la Domnul Comite Sigfrid, cu carte bine alcătuită, arătând cum s'au întâmplat toate. Doamna Castelană, urmând înclinărilor ei bolnave și nestăpânirii, a găsit în tânărul paj Ludovic, abia sosit din Spania, prilej să calce cel mai sacru legământ social. El, Golo, n'a avut în prima clipă, alt gând decât să pedepsească, ştiind că alta nu putea fi nici hotărîrea luminatului său stăpân. Cum nu-și putea îngădui să acționeze împotriva unei dame nobile, s'a mărginit să exccute pe pajul trădător. Doamna Genoveva, izolată de slujitori și femeile sale, aştepta hotărîrea soțului insultat.

Domnul Giuseppe Golo cunoştea prea bine care va fi holărîrea nobilului său stăpân, mai ales când el va avea grijă să adaoge că slujitorii și oştenii au fost de față la acea întâmplare neplăcută. Deci primejdia, care atârmase deasupra creştetului său sabie, urmează să fie înlăturată, ş'atunci va putea răsufla. Toată această dramă a sufletului său s'ar fi putut să aibă alt desnodământ. De pe țărmul Italiei, barca lui l-ar fi dus, pe o mare calmă, spre trandafirii unei insule cu dulce nume; dar aici, în asprele tări nordice, numele Cytherei e caşi necunoscut. Cavalerul oftă cu disperare, vărsând lacrimi în paharul de vin pe care-l ținea în mână. Cugetă îndelung la soarta-i tristă și se înduioşă şi mai mult, pc măsură ce vinul din ulcior scădea. Apoi îşi alcătui cu grijă în minte cartea către Comitcle Sigfrid.

Bartolomeo plecă pe calea lui cunoscută chiar în acea sară. Scrisoarea pecetluită o avea în partea stângă a pieptului, iar în taşca dela şoldul drept îşi suna din când în când cu cotul câțiva frumoşi țechini venețieni. Cu ei putea mânca îmbielşugat și odibni bine la popasuri. Domnul Giuseppe Golo îi pusese în vedere să nu cruțe timpul și nici, mai ales, banii, căci va găsi alții la întoarcere. Această din urmă recomandare plăcuse mai ales oşteanului, căci cavalerul era deprins cu mânuirea oștenilor și ştia pe unde duce drumul la

inima lor.

Astfel, cu punţile ridicate, castelul de lângă Saltul Diavolului apăru a-doua-zi mai pustiu în soarele strălucit al sfârşitului de primăvară. Străjerii depe platforme stăteau neclintiţi ca nişte stane negre, răzimaţi în balebarde, căci cugetau încă la năprasnicile întâmplări ale vieţii, care nu cruţă nici pe oamenii de rând, nici pe nobili.

În ogrăzi, curtenii nu apăreau decât pentru treburile absolut necesare vieţii, căci comandantul hotărise, cu ochi neguroşi şi cu glas amenințător. să nu se mişte nimeni din vizunia lui. Să nu umble nimeni după sfaturi, după vorbe şi după petreceri; împrejurările nu îngăduiau nimic alt ceva decât mâhnire.

Lovite de această straşnică oprire, muierile cetăţii îşi plecară capetele cu groază. Apoi, în a semenea suferinţă, unele îşi simţiră limbile înspinatc, altele picioarele, - şi îndrăzniră să facă ceiace nici cei mai dârzi oşteni nu îndrăzneau. Se strccurară din cuhnii la ganguri, din ganguri la jitniţi şi la beciuri, îşi plecară urechile la porţile temniţei, îşi înălţară nasurile în vânt, sfredeliră cu ochii în toate colţurile, şi astfel putură să aducă veşti unui sobor tainic, într'o chilie din casa vânătorului, unde le aştepta domnişoara Berta.

Se petrecuse peste noapte un lucru nemaipomenit.

– Cu toate acestea, toată lumeu îl ştia şi toată lumea îl aştepta, zâmbi domnişoara cameristă.

Deşi cu o clipă mai 'nainte plânsese pentru Doamna sa, acum găsea de cuviinţă să zâmbească. Toate femeile castelului îl ştiau şi-l aşteptau acel lucru; totuşi era nemaipomenit. Ţinând samă de socotelile oamenilor şi de rânduielile lui Dumnezeu, se putea spune că s-a întâmplat ceva peste fire. În cursul nopţii, în urma zguduirii şi spaimelor ei, Doamna Comitesă Genoveva dăduse luminii pruncul pe care-l purta în sân. Era neîmplinit şi firav, fără păr şi fără unghii, şi mieuna abia auzit, ca un mâţişor care nu mai are multe zile. Cu toate acestea trăia şi răsufla liniştit la pieptul maicei lui, după truda pe care o pusese ca să iasă în această lume ticăloasă. Il chemase mama lui cu răcnete şi cu durere, crezând în el ca într'un ajutor dela Dumnezeu. Şi iată venise acest Făt-Frumos, care abia sufla şi abia mârâia, gata să sară dintr'odată puntea vieţii, în întunericul celălalt. Maică-sa îl strângea la piept şi era nespus de fericită în marea ei nenorocire. Toate aceste multe lucruri femeile le aflaseră dela baba lui Barabas temnicierul. Toată viaţa ei mătuşa Doroteea fusese claponăreasă şi operase zeci de generaţii de cucoşei. Acuma, la sfârşitul vieţii, Dumnezeu îi rânduise răscumpărare ş'o pusese năprasnic, fără voia ei; moaşă. Ea primise pruncul cum se pricepuse, îl grijise şi-l dăduse mamei. Şi în cea dintâi clipă liberă. cu toată opreliştea Domnului Golo, găsise mijlocul să împrăştie cu iuţeală vestea în tagma femeiască. Nu vestea simplă, în două vorbe, ci împodobită cu amănunte nesfârşite.

În alinările pe care le avusese între muncile ei, Doamna Genoveva se ruga cu glas cătră Dumnezeu, caşi cum l-ar fi avut în apropierea ei într'un colţ al chiliei. Apoi şarpele vieţii începea iar s'o rupă şi s'o desfacă, spre a se libera într'o unitate nouă. Atunci, începea cu plângeri şi lacrimi, să cheme pe

Comitele Sigfrid, care era mai departe decât Dumnezeu, căci nu-i răspundea. Pe când bătrânul părinte al nostru al tuturora o asistă nevăzut din umbra lui sfântă ș'o uşură, înlesnindu-i să sloboadă cel din urmă și mai grozav răcnet, odată cu ființa cea nouă.

- Îl chema pe stăpânul nostru? întrebă una dintre femei.

- Pe cine vrai să cheme din lumea aceasta? răspunse Berta, ştergându-și nasul şi ochii de lacrimi, cu dosul mânii. Nu are pe nineni altul căci părinții Domniei-Sale sunt departe. Iar aici cei care o iubesc sunt ticăloşi şi slabi.

- Are să afle și Domnul Comite, se amestecă alt glas, şi cred că are să se bucure.

Şi în privința aceasta mătuşa Doroteea dăduse informații unora dintre cele care alcătuiau soborul.

Bătrânul Barabas nu cugetase să iasă de subt pământ. Cum răsărise soarele, baba se înfățișase la uşa Domnului Golo, zgrepțănase și ciocănise cu ghiara.

Îndată ce-o primi, scrutând-o cu ochiul lui ager, comandantul castelului înțelese pe jumătate despre ce putea fi vorba.

- S'a întâmplat ceva? întrebase el repede.

- Da, domnule. S-a întâmplat astă noapte, Doamnei Comitese.

- E bolnavă? I-i viața în primejdie? A lepădat făt mort?

- Mulțămesc lui Dumnezeu, răspunse mătuşa Doroteea, nu-i bolnavă decât atât cât poate fi. Acuma se hodineşte liniştită. Iar pruncul e viu și, după cât se vede, are dorință să trăiască. Nădăjduiesc că stăpânul nostru, Domnul Comite, nu poate decât să se bucure aflând această veste.

- Ha-ha! să se bucure? aşa crezi tu, bătrână nebună ce eşti? Te-ai grăbit să ne înştiințezi, caşicum bastarzii ar putea aduce bucurie și ar avea dreptul la viață.

Bătrâna nu ştia ce însemnează vorba aceia, bastard, și încredință pe domnul cavaler că pruncul Doamnei Genoveva e copil ca toți copii, numai că n'are încă pufuşor pe cap și unghioare. Cu ajutorul lui Dumnezeu are să aibă în curând şi ce-i lipseşte acuma. Ea credea chiar că are să semene foarte bine cu tatăl său.

- Vei afla tu cât de tare are să se bucure, râse cu tristeță Golo, cât de tare are să se bucure Domnul Comite, când va primi ştirea pe care i-o trimet printr'un curier nou. Du-te acasă, babă, şi nu te mai amesteca în afaceri care nu te privesc. O Doamnă nobilă, atunci când s'a scoborît în temniță, e caşi o femeie de rând şi n'are mai mult drept decât femeile de rând. Nu mai deschide deci uşa ei şi mai ales tine-ți limba, dacă nu vrei să-ți fie tăiată.

Baba se retrase, mormăind cu multă supunere. Iar convorbirea ei cu Golo era acum despicată şi răstălmăcită de zece guri.

Domnişoara Berta avea gândurile ei ascunse. Pentru sobor crezu însă că trebuie să vorbească în anumit chip:

- Domnul Comite va afla în curând ştirea, zise ea, şi nu va putea lua altă hotărîre decât aşa cum vrea Dumnezeu.

Femeile erau încredințate că pruncul îşi va salva mama. Această părere - reflex al nădejdii lor - n'avea legătură nici cu logica lucrurilor, nici cu vinovăția ori nevinovăția Comitesei. Când rosteau numele stăpânei lor, îşi învăluiau şi-şi muiau glasul; când pomeneau de Golo, îşi strâmbau gurile şi-şi încrețeau ochii. Se despărțiră ațâțate și îmbujorate la față, cu mişcări și glasuri misterioase, purtând fiecare în sine un sentiment ireductibil de partid.

Berta trecu gânditoare în laturea casei și găsi pe tatăl său lucrând o zgardă cu ragilă pentru Gelo, cânele cel mare al Comitelui. Ariciul acela de cuie de aramnă era cel mai mare ajutor, apărare și atac în acelaşi timp, pentru câne, în luptele lui cu dihăniile pădurii, mai ales cu lupii. Gelo era întins cuminte pe pământ la picioarele vânătorului și dormita într'o rază de soare.

Domnişoara cameristă suspină, aşezându-se pe scăunaş lângă vânător. Andrei Valahul ridică privirile.

- Ce este?

- Tată, zise ea într'o limbă necunoscută a celor locuri; stăpâna noastră, cu ajutorul lui Dumnezeu și al babei Doroteea, a născut astă noapte un prunc pe care l-a botezat singură Benoni, adică fiu al durerilor ei. L-a stropit cu apă din ulcior și l-a binecuvântat singură, neavând nădejdea că un făt neîmplinit va putea apuca lumina zilei. Şi cu toate acestea Dumnezeu a binevoit ca acest prunc să apuce ziua şi să dovedească chiar că se ține de viață cu tărie.

Andrei Vânătorul primi în tăcere această veste. Îşi contenise lucrul şi asculta, cu capul uşor înclinat pe un umăr.

- Dumnezeu, urmă Berta privind mai mult în sine şi adresându-se înțelegerii sale, ar fi putut să curme dintr'odată toate suferințile. Şi stăpâna noastră și pruncul ei ar fi putut trece subt liniştea veşnică. Trăiesc amândoi. Iar Doamna Comitesă are o bucurie. Să fie un semn?

- Cine ştie! mormăi Andrei. După cât înțeleg, Măria Sa Domnul Comite o osândeşte.

- Tată, se întoarse camerista, ca înțepată de ceva; ai cumva vreo îndoială de nevinovăția stăpânei noastre?

- Ştiu eu, Păună, ce să cred?

- Dacă nu ştii nimic, nu crede nimic. Eu ştiu, căci mi-am petrecut zilele mai mult lângă Doamna Genoveva. Domnul cavaler poate lepăda o poreclă copilului care a sosit, dar eu ştiu ceasul şi ziua când a fost conceput, și cunoştința mea nu poate fi de nimic întunecată. Ştiu că nimeni altul nu s'a apropiat de Doamnă, iar această ştiință n'o poate clăti nimic. Un biet bărbat, cu puțină minte şi cu sufletul tulburat, îşi poate închipui altele, dar adevărul nu-i decât unul.

- De cine vorbeşti tu, Păună? Cine-i acel bărbat cu puțină minte?

- E Domnia-Sa Comitele Sigfrid.

- E cu putință să vorbeşti astfel? Îndrăzneşti să ridici judecata ta asupra lui? Eu socoteam că vrai să vorbeşti de domnul Golo. Şi aceasta ar fi fost destul de mare îndrăzneală.

- Nu vorbesc de domnul Golo. El ştie caşi mine care-i adevărul.

- Atunci, dacă-l ştie, de ce nu-l spune Luminăţiei-Sale?

- Tată, zâmbi Păuna, este la mijloc o taină.

- Ce taină ?

- Nu te-ai întrebat? N'ai băgat de samă?

- Se vede atunci că domnul cavaler urăşte pe Măria-Sa Doamna Comitesă.

- Dimpotrivă.

Vânătorul rămase cu gura căscată o clipă; apoi îşi aplecă fruntea asupra ragilei.

- Aşa e, grăi el încet, ai dreptate. Eu n'am priceput, dar ai dreptate. Nu înţelegeam privirile acelea piezişe ale Domnei Comitese către cavaler. Se temea de ceva dinspre partea aceia. Era dispreţ, ori frică.

- Era dispreţ, tată, dar acuma a învăţat să-i fie frică. Mă tem să nu fie prea târziu. După cum ai văzut ieri, domnul Golo a ajuns până la nebunie. Apărându-şi viaţa lui, va trebui să meargă şi mai departe.

Vânătorul înălţă fruntea şi privi pe fiica lui cu mirare:

- Toate acestca le ştii tu, Păună, şi le-ai în ieţes singură?

- Le ştiu şi le înţeleg, dar nu-mi foloseşte nimic. Mă tem de ziua de mâni, mai ales că nu putem nimic face. Nu putem trimite nicio veste unde trebuie; n'avem cum da, din vreme, nicio mărturie; ş'atunci când va trebui n'avem s'avem nicio putere.

- Aşa-i, înţelese Andrei, nu putem face nimic, căci e în primejdie şi viaţa noastră. Domnişoara cameristă îşi plecă tâmpla pe umărul tatălui său şi începu a plânge cu disperare. Dar după vreme puţină, înălţă fruntea, îşi şterse ochii şi rămase cu privirile cufundate întro cugetare adâncă.

IX.

Dreptatea e o vorbă: interesul meu e totul.
Mori tu, ca să trăiesc eu. Cine spune că mă înşel?
Ha ha! - Biruitorule, - de ce râzi cu atâta tristeţă?

La castel, limbile mergeau cu aceiaşi învierşunare, însă în van, ca risipituri de furtună, purtate cercuit în vâltoarea unei ape. Pe când lucrurile şi oamenii îşi aveau scris în ei şi înaintea lor destinul şi se duceau spre ţel cu pulsaţia indiferentă a timpului, Domnişoara Berta găsea vorbe destule, însă nicio dezlegare în mintea ei ageră. Andrei Vânătorul îşi mesteca nepăsător în aparenţă carnea friptă pe cărbuni şi pita de secară şi vedea dincolo de zare, într'un loc necunoscut şi depărtat, un munte mare cu sprânceană de nour. Acolo, deasupra nourului, stă un bătrân cu barbă albă şi priveşte asupra pământului. Acela-i Dumnezeu şi se uită cu în găduinţă şi fără să ştie încă. Dar dintr'odată are să-i fulgere ochii şi are să i se răsucească în viscol barba, căci oamenii sunt răi şi varvari şi nu-i departe sfârşitul lumii.

Se ridica din locul lui oftând, se găsea iarăşi în ograda cânilor şi-şi chema ajutoarele la munca zilei, băgând de samă să nu rostească nicio vorbă în

legătură cu amenințarea care atârna asupra tuturora.

Domnul cavaler Giuseppe petrecea zile încruntate, aşteptând hotărîrea stăpânului său. Până atunci pivnicerul îi rânduia, într'un colț al odăii, ulcioare de vin, pe care le deşerta încet, cupă cu cupă. În licoarea aceia de coloarca sângelui privea uneori îndelung, căzut pe gânduri, şi căuta să desluşească un viitor tulbure. Îi intra sufletul ca într'o peşteră fără icşire; un bold de ghiață îi împungea inima şi-l întorcea iarăşi la lume.

Dând, într'un rând, la o parte cupa cu dosul mâni şi răsturnând-o, se sculă din scaun cu privirile încruntate şi ieşi. Trecu la porți şi pe platforme, să vadă dacă oştenii sunt la datoria lor; coborî pe scările răsucite şi se apropie cu paşi feriți, lipindu-se de zid, de odăi, ca să desluşească ceva în zvoana glasurilor. Stătu aşa, cu urechea ațintită. În jurul lui ograda era pustie. Glasurile tăcură.

Cu pintenii sunând, Golo se desprinse atunci din umbra lui şi păşi spre gangurile de dedesubt. Îndată îl întâmpină, cu pletele cărunte în ochi, bătrânul Barabas. Când se închină înaintea domnului Cavaler, cheile grele îi sunară la cingăteare.

- Mergi înainte și deschide! îi porunci Golo.

Bătrânul se cufundă subt boltă, păşind cu încălțările lui de pâslă. Cheia scrâşni de două ori în broasca ruginită și uşa scârțâi.

- Lasă aici cheia, du-te și aşteaptă-mă la ieşire, zise iar Cavalerul, c'o voce mai coborîtă şi răguşită.

Bătrânul se retrase. Golo împinse uşa cu umărul.

Chilioara în care zăcea Doamna Genoveva era îngustă cât îi putea atinge el pereții din laturi cu brațele și primea puțină lumină de sus, printr'o ferestruică zăbrelită. În acel sul fumuriu al zilei, ochii lui putură deosebi pe-o cergă, asupra unui culcuş de paie, o ființă palidă care tresărise în genunchi şi-l privea cu ochi mari. În clipa câpnd îl cunoscu, Doamna Castelană se întoarse și acoperi oarecum cu trupul său ființa mică a cărei viață palpita lângă dânsa.

- Doamnă, fii liniştită, îi zisc Cavalerul cu mare stăpânire. N'am vcnit să-ți fac vrcun rău.

- Mi-ai făcut destul... şopti, ca dintr'o mare depărtare, Doamna Comitesă.

-Ți-am mai spus, Doamnă, şi altădată cine poartă vina acestei nenorociri. Eu n'am cerut decât un drept al vieții şi al pasiuni mele. Domnia-Ta n'aveai a jertfi decât prea puțin. Pe prețul acela puteam să-mi dau viața. Acuma nu pot; am dreptul să mi-o apăr.

Doamna Genoveva nu răspunse.

- Fără îndoială, Doamnă, te întrebi ce caut eu aici. Nici eu singur nu ştiu ce caut. Am venit, nădăjduind poate într-o întoarcere. Am putea să ne mai salvăm viețile.

Doamna Comitesă tăcea. Din scuteccle sărace de lângă genunchii ei, copilul începu să tremure un glas subțirel și bizar. Golo tresări, ca de spaimă. Mama se încovoie, cuprinzând pachetul de cârpe şi se întoarse cu spatele spre străin. Tăinuindu-se în ungher, îşi deslăcu sânul şi-și aplecă pruncul.

Domnul Golo înăbuşi în el un scâncet de ură şi desnădejde. Se smulse din locul lui şi ieşi trântind uşa. Ecourile se alungară subt bolţi. Aruncat, smocul de chei zurui pe dale. Se amestecă o chemare furioasă. Apoi se făcu tăcere.

A doua-zi fiind pişcatul luminii şi fiind crângul vremi în preajma celor trei sfinți de ghiață, începu un vânt mare din miezul nopții. Acel vânt aduse întâiu un viscol de grindină măruntă, după aceia o ploaie rece, dintre acele care au rânduiala lor trei zile. Caşicum ar fi fost semn, sosi, după acele trei zile, călărind cu barba în piept împotriva furtunii, Bartolomeo. A ducea carte dela măritul stăpân Domnul Comite Sigfrid. Era o carte cuprinzând puține vorbe - lepădate însă dintr'o mânie înveninată: "Îți poruncesc, Golo, scria în acea carte, să dai fără întârziere morții pe femeie și pe bastardul ei".

Bartolomeo, între îmbucături enorme de mâncare şi înghițituri lungi de bere, povestea soților lui.

Când a ascultat dela părintele Laurentiu cuprinsul epistolei pe care i-a dus-o, Domnul Comite s'a înălțat în cortul lui, plin de furie și de furtună, smulgându-şi părul şi barba, şi a poruncit pe loc răspunsul. Apoi şi-a pus armura și a ieşit la chemarea trâmbițelor c'o pornire năprasnică. N-a dat oşteanului nicio clipă de răgaz. L-a repezit îndărăt, amenințându-l cu lancea. Cu toate acestea Bartolomeo a trebuit să întârzie la marginea taberei, ca să deie hrană şi odihnă calului. Ș'a stat față la acea lovire pe care au făcut-o cavalerii noştri cu Maurii. A văzut nu mult după aceia pe Domnul Comite întorcându-se între pajii săi, şovăind și sprijinit de brațe. Coiful îi fusese lovit şi rupt de buzdugan; avea la cap o rană primejdioasă. Aşa rănit, întrebase cu mânie dacă a plecat curierul. Iar părintele Laurențiu venise după aceia către Bartolomeo şi-l sfătuise să călărească nu cu prea multă grabă îndărăt, - căci mâniile oamenilor sunt trecătoare şi poate Dumnezeu va domoli inima stăpânului şi-l va face să înțeleagă că hotărîrile năprasnice nu sunt bune şi că nu este păcat mai greu decât uciderea unui nevinovat.

- Vra să zică, părintele Laurențiu crede că Doamna Comitesă e nevinovată... se mirau oamenii, uitându-se unii la alții.

- Aşa crede el.. râse Bartolomeo şi-şi turnă altă cană de bere. Însă noi ştim altfel. Vă spun eu, care am fost căsătorit, că nu este, pe lumea asta, fiară mai primejdioasă decât muierea.

Îndată, în Castel, se risipi ştirea și clipi în toate ungherele. Femeile făcură iarăşi sobor. Şi în acelaşi ceas ieşi poruncă dela Cavaler, rânduind şi ce anume oameni aveau a îndeplini hotărîrea stăpânului. Nu se ştia încă numele acelor gealați; dar erau doi oameni numiți în taină, care să ridice, în timpul nopții, viața Doamnei Genaveva și a pruncului.

Acele ceasuri, până la vremea înserării, i se părură domnişoarei Berta ca un vârtej negru. Mai întâiu crezu că trebuie să plângă în chilia ei, cu fața în jos pe pat şi cu frunea îngropată în cerga de lână. După aceia îşi dădu socoteală că lacrimile și disperarea ei nu puteau folosi întru nimic Doamnei sale. Deci îşi conteni plânsul. Sc gândi că ar trebui să se găsească cineva care să lovească în gâtlej cu jungherul pe acel Italian blăstămat. Ori ar trebui să cadă asupra lui

un fulger din cer. Dar ploile şi furtunile conteniseră. Şi vremea era chiar foarte liniştită şi senină.

Se duse afară la tatăl său. Şi el sta liniştit în lucirea asfinţitului. Şi nu lucra. Se gândea.

- Ai auzit, iată? îatrebă ea şoptit, apropiindu-se lângă el.

- Am auzit.

- Ştii cine-s călăii?

- Nu ştiu, dar bănuiesc. Nu de mult m'am întors dintre oameni. Unii vorbeau, alţii tăceau. Doi au ieşit, caşicum ar fi avut a-şi spune o taină. S'au întors ş'au stat iar la o parte, bând într'una bere.

- Atuncea îi ştii ?

- Îi bănuiesc. Unul e Conrad. Celălalt e Bela, uugurul. După ce au băut berea, pe care a poruncit-o domnul Golo oamenilor, s'au dus să-şi ascută săbiile. Ceilalţi au rămas pe loc.

- Ei sunt. Ce e de făcut?

- Nu ştiu, Păună. Nu este de făcut nimica. Poate însă Domnul Dumnezeu să deie un potop, ori un cutremur, ori un pojar.

- S'ar putea şi asta, murmură Păuna. visătoare. S'ar putea să le cadă sabia, ori să le rupă cineva braţele. Căci nu poate Dumnezeu îngădui să piară fără vină o zidire a lui. Şi piere şi pruncul, care-i curat ca neaua şi a fost creştinat. Când cuget astfel, trebuie să mă liniştesc; căci înţeleg că asemenea faptă nu-i cu putinţă.

- Să vedem, Păună, să cugetăm; tot aşa cred şi eu. La miezul nopţii va veni pieirea lumii.

Păuna ridică spre tatăl său privirile şi clătină din cap zâmbind.

- Atuncea e prea târziu.

- Într'adevăr, e prca târziu.. îngână vânătorul şi rămase visând, cu fruntea plecată, aşa cum stătuse Păuna cu câteva săptămâni înainte, în acelaşi loc.

Prin umbra înserării, domnişoara cameristă se strecură pândind şi ajunse într'un loc singuratec, la un corn de zid. Acolo se afla un turn, de care se alătură cu grijă. Bătu încet cu degetul într'o ferestruică zăbrelită. Apoi o desfăcu din cercevea şi-şi alătură gura de deschizătură.

- M-auzi, Doamnă ? întrebă ea.

- Aud, Berta, îi răspunse de departe glasul Doamnei Genoveva.

- Doamnă, am cugetat că trebuie neapărat să-ţi aduc vestea, ca să te poţi pregăti.

- Ce veste, Berta ? Cred că nu poate să fie veste bună.

- Nu, Doamnă. Mai bine ar fi fost să mor, ca să n'o pot aduce.

Berla îşi aplecă urechea şi auzi plânsetul învălmăşit al stăpânei sale.

- Adevărat aud? S'a întors curierul?

- S'a întors, Doamnă, şi a adus porunca stăpânului nostru. Prigonitorul Măriei-Tale a hotărît să împlinească chiar în astă-noapte acea poruncă. Doamnă, fii tare, căci tot mai avem înaintea noastră timp pentru o minune. Uită-te la pruncul Măriei-Tale. De bună samă zâmbeşte prin somn şi Domnul

Dumnezeu îl vede.

În chilie, jos, Doamna Genoveva plângea îngenunchiată asupra culcuşului şi asupra copilului. Plângerea ei vibra în ziduri şi în turn până la inima domnişoarei cameriste. Şi o ascultau în aceiaşi clipă şi alţi prizonieri, în carcere mute, stăpânindu-şi lanţurile ca să nu zornăie şi stând cu urechea atentă.

Boţul cel firav de carne îşi gurguţă buzele, cerându-i sânul.

- Aşteaptă, aşteaptă, îţi dau îndată! îi zâmbi Doamna Genoveva printre lacrimi. Ascultă, Berta! îndreptă ea glas spre ferestruică.

- Ascult, Doamnă.

- Am scris câteva cuvinte soţului meu pe hârtia pe care mi-ai adus-o. I-am arătat nevinovăţia mea. Ţi-o las ţie, ca să i-o dai când eu nu voiu mai fi. Am o nădejde în această clipă că va putea fi salvat măcar copilul.

– Să nădăjduim, Doamnă. Iată, las firul de aţă cu piatră la capăt. Leagă scrisoarea, ca s'o trag la mine.

Doamna Genoveva adăogi în pripă câteva vorbe: "Ţi le scriu, soţul meu, cu puţin înainte de a muri; şi să ştii că sunt nevinovată". Udând cu lacrimi hârtia, o anină de aţă. Trecu în sus după aceia, către Berta, pana şi călimara. Şi căzâni în genunchi iar, lângă lumânarea de seu, se rugă lui Dumnezeu, cerându-i aprig, din toată fi inţa, o minune.

Nu trecuse decât un ceas după această vestire şi prin gangul subpământean sunară paşi amestecati. Prin urechi îi intră Doamnei Genoveva groaza în toate mădularele. În uşa deschisă apărură doi oşteni mari şi bine legaţi, cu obrazurile bronzate de soare şi vânturi. Moş Barabas se mişca încovoiat din şale în urma lor. Apoi trecu printre ei c'o faclă, pe care o îngrija şi o pregătea într'una, şi o aprinse dela lumânarea de seu.

- Doamnă, ia-ţi copilul, vorbi unul dintre oşteni, - şi să mergem!

- Unde mă duceţi? întrebă cu ochii mari de groază Doamna.

- Unde ni s'a poruncit, răspunse oşteanul, fără asprime, însă cu ochii întunecaţi de hotărîre. Pasă după Ungur; eu voiu merge în urmă.

Doamnei Genoveva i se păru că sună sus fereastra. Ca să nu bage de samă şi oamenii, se mişcă cu grăbire spre culcuş, îşi ridică pruncul, strângându-l la sân şi învăluindu-1 într'o izbucnire de plâns.

- Nu plânge, Doamaă, căci asta nu-fi poate sluji la nimic, zise iar oşteanul. Rămâi cu bine, moş Barabas.

- Rămâi cu bine, moş Barabas... suspină abia auzit şi Doamna Comitesă.

Bătrânul îşi plecă fruntea lângă uşorul de piatră şi-i privi cum se duc.

Oştenii o călăuziră pe Doamna Genoveva mai adânc în pământ, întorcând spatele spre gangul de ieşire. Apoi începură a sui trepte. Merseră pe loc drept iarăşi un răstimp şi iar suiră trepte; şi întrun târziu răzbiră între nişte streşini de cătină, dincolo de ziduri, în râpă, la marginea pădurii. Luna plutea în cer printre cetini de brazi şi un vânt lin susura, venind dela sud, împotriva cetăţuii. Oşteanul ridică dreapta şi atinse umărul Doamnei Genoveva. Ea se cu tremură.

- Staţi! hotărî el. Ascultă, Ungurule, ce-am să-ţi spun.

- Ascult, domnule Conrad, răspunse celălalt oştean.

- Porunca noastră este să intrăm adânc în codru, până la un loc pustiu. Acolo va trebui să supunem morţii şi pe femeie şi pe copil. Va trebui să tragem la sorţ pe drum, să vedem cui cade una şi cui alta.

Doamna Genoveva căzu in genunchi deodată şi întinse spre ei pruncul.

- Ucideţi-mă pe mine, domnilor, se rugă ea plângând, dar lăsaţi-i lui viaţa. Trimeteţi-l în Brabant, la părinţii mei, şi veţi primi bună răsplată. El n'are nicio vină: cum vă puteţi încărca sufletul cu asemenea păcat? Cum veţi răspunde în faţa lui Dumnezeu, la judecata cea mare?

- Până atunci mai este, îi întoarse cuvânt oşteanul. Iar noi n'avem vină, căci împlinim porunca ce ni s'a dat. Dacă nu îndeplinim ce ni s'a poruncit, plătim cu capul. Domnul cavaler Giuseppe este un comandant cu care nu putem glumi. Domnia-sa ne-a arătat şi hotărîrea scrisă a Măriei Sale Domnului Comite.

- Cu toate acestea, copilul n'are nicio vină. Şi ştiţi bine că nici eu nu sunt întru nimic vinovată.

- Asta nu ne priveşte. Sângele nevinovat să cadă asupra celor ce poruncesc.

Doamna Genoveva slăbi şi căzu în genunchi. Apoi se târi la picioarele gâzilor, îmbrăţişându le c'o mână, pecând cu cealaltă tinea pruncul.

- Numai de dânsul să vă fic milă, gemea ea, căci n'aveţi inimile de piatră!

- Să mergem! zise nerăbdător Conrad. Încruntat şi cu fruntea plecată, Ungurul o luă înainte, pe cărarea pădurii

X.

Răspuns-a Iisus şi a zis către Nicodim:
Adevărul adevărat 1ţi spun:
De nu se va naşte cineva din nou
nu va putea să vadă impărăţia lui Dumnezeu.

În acelaşi ceas, în cetăţuie, trâmbiţa sunase, chemând pe oşteni şi pe slujitori. Domnul cavaler Giuseppe poruncise să se înşiruie toată lumea la odăi şi'n ogrăzi, fiecare la rânduiala sa. Îi cercetă pe toţi şi-i numără ca să nu fie nimeni lipsă dintre ziduri în noaptea aceia. Apoi cu mare părere de rău vesti tuturora că a sosit poruncă dela Măria-Sa Domnul Comite, hotărînd pieirea soţiei sale necredincioase. Deci fiecare să se retragă subt acoperişul ce i-i dat, să nu se clintească de-acolo şi să se închine, rugându-se de iertare la Dumnezeu pentru sufletul celei care încurând nu va mai fi, şi pentru pruncul ei.

Toţi tăcură şi nimeni nu clipi subt privirea neagră a domnului Golo. Fiecare, cu umerii încovoiaţi, se duse la datoria sa. Cea dintâi domnişoara

Berta trecu mlădiindu-se pe dinaintea domnului cavaler şi intră în paraclis, ca să îngenunche. Acest lucru plăcu domnului Golo ș'o salută. scoțându-şi din cap bereta. Vânătorul Andrei părea şi mai împăcat cu împrejurările; şi cavalerul Giuseppe îi dădu dreptate, căci un om mănâncă mai cu greu o bucată de pâne într'o țară străină.

- Cum o duci cu sănătatea, bătrânule? întrebă el.
- Bine, domnule Cavaler, răspunse cu linişte Valahul.

El avea nevoie de mai puțină rugăciune. Se duse să se culce. Dar, înainte de a se culca, îşi aduse aminte de un cuvânt al Păunei şi trecu în laturea casei, la adăpostul lui Gelo. Se aplecă asupra lui, strângându-i mai bine în cătărămi ragila dela gât şi-l slobozi din lanț. În jur ograda era pustie.

- Vină după mine, zise Andrei cânelui.

Gelo îl urmă până la portița de fier din zidul exterior. Vânătorul o desprinse din cârlige, o deschise şi trecu spre pădure. Acolo, la lumina lunei, căută un loc cu desime de cătină.

- Vin'aici, Gelo! porunci el în şoaptă.

Zăvodul se apropie, vesel. Andrei Valahul îi înfăfişă înaintea botului o hârtie proaspăt împăturită şi încă umedă de lacrimi.

Aceasta este cartea Doamnei noastre, pentru nevinovăția ei, vorbi el către Gelo. Adulmec-o. Du-te de-ți caută stăpâna şi ajut-o, după dreptatea pe care o ştie Dumnezeu.

Zăvodul amirosi lung scrisoarea, apoi, înturnându-se spre pădure, îşi înalță botul în boarea nopții. Caşicum ar fi primit o veste din lungul cărării, mârâi şi păru neliniştit.

- Du-te! îi porunci Valahul.

Cânele luă urma Doamnei Genoveva şi, în salturi mari, se cufundă subt bolta de cetină. Iar vânătorul se întoarse pe unde venise, închise cu grijă portița şi se grăbi să se ducă la paraclis, să-şi ieie copila, salutând adânc şi cu umilință pe domnul Golo, care şi el era acolo, rugându-se.

În acest răstimp, în pustia pădurii oştenii duceau pe Doamna Genoveva la osânda morții. Însă Bela Ungurul avea de spus ceva soțului său. Când se opriră iar, Ungurul se uită cu duşmănie în juru-i.

- Ce este, Bela? îl întrebă Conrad.

- Ascultă, domnule Conrad, răspunse Ungurul. Omoară tu pruncul.

Doamna Comitesă se aşează la pământ, cu pruncul în brațe, plângând. Nu mai avea cuvinte, nu mai avea nădejde.

- Să fie pe dreptate, răspunse oşteanul celălalt, şi să hotărască norocul. Iată un ban de argint pe care-l arunc, şi eu cer să cadă pajura.

- Nu arunca nimic, răspunse Ungurul. Ucide tu pe amândoi. Căci eu, ca un prost şi străin care mă aflu în slujba acestor Nemți, nu pot înțelege să tai muieri şi prunci. Nici i-am judecat eu, nici mi-au pricinuit vreo pagubă. Fă tu ce ştii; eu mă duc în lume.

Conrad se răsuci, plin de mânie.

- Nu aşa, nebunule şi nătângule. Tu nu înţelegi că noi suntem numai sabia care loveşte? Alt cap hotărăşte; acela să primească dela Dumnezeu pedeapsa. Ce ai tu să te duci şi să laşi toată răspunderea pe capul meu? Te-am socotit prietin; văd că eşti un ticălos şi nu meriți să mai închin cu tine un pahar de bere.

Ungurul nu răspunse. Doamna Genoveva îşi contenise plângerea, ascultând.

- Mai întâiu, urmă cu mânie Conrad, de unde ştii că aşi avea plăcere să vărs asemenea sânge?

- N'am spus asta.

- Ba ai spus. Ai arătat că numai tu ai avea inimă şi simţire. Crezi că eu mă bucur să ucid o muiere? După cât cunosc, toate sunt păcătoase şi se poartă la fel. A mea m'a înşelat de trei ori şi n'am omorît-o. Atuncea de ce s'o omor pe asta, care nu-i a mea? Dar mă gândesc că domnul Cavaler ne-a poruncit să-i aducem ochii şi inima, drept dovadă că ne-am făcut datoria. Ce putem face? Trebuie să-i ducem ochii şi inima.

- Du tu; eu m'am săturat de pâinea asta.

Conrad lepădă tovarăşului său o sudalmă groaznică.

- Nebunule şi sălbaticule! atuncea trebuie să-ți scot ție ochii şi să-i duc; ori să mi-i scoți tu mie.

În aceiaşi clipă, în marginea poienii, la lumina lunei, săltase din tufe o fiară sprintenă. În sfada lor, oştenii ocoliseră într'o parte, lăsând pe Doamna Genoveva în urmă. Fiara se abătu clănțănind asupra ei şi a copilului.

- Lupul! strigă Ungurul şi trase sabia. Odată cu fulgerul săbiilor, apăru însă altceva neaşteptat între ei. Zăvodul cel mare cu ragilă venea în lungul cărării ca zvârlit din arc. C'un scheunat scurt de mânie se năpusti în fiară; o lovi cu ţepii de aramă sângerând-o şi îndată o puse cu coasta la pământ, prinzându-i gâtița cu colții lui iuți.

În clipa când fiara îşi dădea, într'un râgâit scurt, viața, Conrad îşi făcea, pentru sine, o judecată pe care o socotea destul de înțeleaptă. Mai întâiu, nu rămânea îndoială că numai Dumnezeu trimesese pe zăvodul acesta mare al Comitelui în ajutorul stăpânei sale. Al doilea, acuma Doamna Comitesă avea un apărător mai mult. Acesta şi Ungurul puteau să-i ia lui ochii şi inima. Al treilea, ochii şi inima de care era nevoie pentru dovadă se găseau în fața lor, în lupul doborît. Toate acestea şi le socotea Conrad şi le unea cu mila lui pentru pruncul cel care n'auzea, nici nu vedea nimic din ce se pe trecea în juru-i.

Cânele, gâfâind şi cu limba atârnată, veni gudurându-se la Doamna Comitesă, apoi stătu cu botul înălţat, adulmecând pruncul.

- Gelo... îi zise, obosită, Doamna Genoveva, şi-i mângâia delicat capul mare.

Cânele se culcă la picioarele ei.

- Doamnă, vorbi atunci cu hotărîre Conrad. Fără îndoială că n'am să mă bat cu acest Ungur nebun, ca să-mi scoată ochii. Mai bine luăm ce ne trebuie

dela fiara asta moartă. Însă, dacă-ți lăsăm viața şi ieşi cumva la lume, atunci în primejdie sunt viețile noastre. Ce îndrăznim să facem noi acuma, nu s'a pomenit niciodată. Poate să se fi pomenit în unele cărți cu poveşti minciunoase. Dar în viața adevărată nu s'a pomenit. De aceia, înduplecându-mă pentru copil, îți cer să juri pe crucea săbiei aceştia că nu vei părăsi niciodată pustia și vei rămânea aici în sama lui Dumnezeu, neprimejduind viețile noastre.

Atunci Doamna Genoveva, cunoscând minunea pe care o aşteptase, jură pe sufletul lui Benoni să urmeze întocmai acea poruncă. Se supuse și altor jurăminte cumplite, – însă nici nu mai ştia ce spune, căci truda spaimei şi a suferinții o copleşea.

- Acuma să mergem mai înlăuntrul pustiei, urmă Conrad; şi Ungurul să-ți deie, când ne vom despărți, jungherul lui, ca să-l ai la nevoie. Pe lup îl spânzurăm în crengi. Îi vom lua ce ne trebuie la întoarcere. Iar Doamna Comitesă să binevoiască a ne lăsa nouă ghiordanul de nestemate, de care n'are nevoie aici, ca să fie și aceasta o dovadă către Domnul cavaler că ne-am împlinit datoria.

Ungurul se învoi şi el cu acest schimb și in trară, împreună cu zăvodul, mai afund, până la mari depărtări a pustietății.

XI.

A intrat în umbra morții
şi s'a deşteptat în lumina minunii.
Suferința înflorea
și grăuntele bucuriei îşi aştepta vremea.

A doua zi dimineața, când pătrunseră în camera domnului Golo, cei doi oşteni îl găsiră cu straiele boțite pe el încă din ajun, zbârlit și cu obrazul palid de veghere. Avea dinaintea lui o cupă, pe masa de lemn umedă şi înroşită de vin. Ridică spre ei ochi crunți și rătăciți.

- Ce este?

Oştenii păşiră înainte cu îndrăzneală.

- Ungurule, zise Conrad, întorcându-se către soţul său, trage mâna dela spate şi înfăţişează domnului cavaler talerul pe care-l ţii. Iată, domnule cavaler, inima şi ochii osânditei, după cum ne-ai fost dat poruncă.

Domnul Golo începu a râde, aţintindu-i cu ură.

- Eu v'am dat această poruncă ?

- Domnia-ta.

- Ticăloşilor! izbucni deodată domnul Golo, apucând de pe masă spada. Cum îndrăzniţi a vă înfăţişa înaintea mea? Ce faptă aţi săvârşit? Cine v'a dat asemenea poruncă? Lipsiţi din o chii mei, căci vă străpung pe loc.

Oştenii se priviră ca într'o fulgerare; se izbiră cu spatele îndărăt, apoi se grăbiră să iasă la lumină. În urma lor, domnul Golo încă răcnea. Cupa grea trăsni în uşă, îndată ce ei o închiseră.

- Ai văzut? gâfâi Conrad către Ungur. Cupa aceia de cositor era menită acestui cap dobitoc al meu. Noi nu mai avem de ce întârzia aici, căci primejdiile se adună asupra noastră din două părţi. Una pentrucă am împlinit pornca - şi alta când s-ar afla că n'am împlinit-o. Lepădăm de pe noi tot şi coborîm la un giuvaergiu din Trever, Jidov cunoscut mie. Acolo schimbăm pietrele scumpe pe bani buni de aur şi ne ducem unul la apus, altul la miazăzi, să ne căutăm liniştea, ca nişte. oameni de treabă.

- Aşa să fie, mormăi Bela Ungurul. Bună a fost treaba dintâi: aceasta de-a doua va fi şi mai bună.

Despre acestea şi de ce mai era la castel, Doamna Genoveva nu putea şti nimic, căci ea murise pentru lume şi se afla într'un fund de codru, subt adăpostul unei peşteri. Zdrobită de trudă, căzuse pe un pat de muşchiu în grabă alcătuit şi dormea cu pruncul strâns la sân, pătrunsă până în adâncul fiinţei de mila lui Dumnezeu. Cânele îi ţinea cald dinspre lumina nopţii şi pădurea tăcea ca într'o uimire până ce începu, către zori, a fremăta lin, dând o veste. Cucoşii cei mici sălbatici, cu coada răsfirată ca o liră, începură a da sunet de pe vârfuri de pin, ciugulind cucuruzi vechi. Apoi se făcu iar linişte către zori şi se auzi desluşit şuietul pârâului din preajma peşterii, în vâlcea.

Într'un timp, după ce ieşi din moartea celui dintâiu somn, Doamna Genoveva avu un vis în care-l văzu pe Sigfrid aţintind-o cu mânie şi repezind asupra ei sabia. Începu a suspina prin somn, punându-şi astfel iarăşi simţurile în legătură cu lumea din afară. Fiind aşa de departe şi moartă, nu mai putea şti nici despre soţul său nimic. El însuşi era ameninţat de pieire, în cortul lui, într'o ţară depărtată; era ars de friguri şi i se otrăvise rana. Doamna Genoveva era despărţită de el şi de toate.

Dintr'odată îşi dădu sama că-i trează şi trăieşte. Simţi lângă inimă răsufletul regulat al pruncului. Cum sta neclintită, cu ochii deschişi spre bolta

peşterii, simți intrând în ea viața prin pământ şi prin lumina încă nevăzută a soarelui. O fulgeră bucuria de a trăi ca o insuflare divină. Pe această bucurie se statornici și nădejdea în viitor. Căci Acel care săvârşise întăia minune îi deschisese poarta spre alte multe minuni nebănuite.

"Dumnezeu va avea grijă de noi caşi de paserile cerului", murmură ea, aducându-şi aminte de stihuri sfinte, învățate în copilărie.

Unul dintre oştenii care o aduseseră în acest liman spusese ceva în clipa când intraseră aici. Doamna Genoveva nu-şi amintea anume ce vorbe. Închise ochii și, încet-încet, le desluşi în sine ca pe o veche amintire. „Aici, zisese acel glas, au mai hălăduit şi altădată oameni pri begi".

Ochii ei, deschişi iar, deosebiră o lumină subt bolta care o adăpostea. Această lumină lăptoasă spori, și, curând, în lucirile dimineții, apărură în bagdadia de piatră florile de calcar ale stalactitelor.

Se sculă cu mişcări uşoare de pe salteaua de muşchi, lăsând copilul adormit. Păşi prin flori de lumină și se opri la intrare. Viața din ea dintr'odată o simți vibrând în toată împrejurimea, până în profunzimi necunoscute. Soarele străpungea cu suliți de aur desişurile umede; pădurea răsufla de pretutindeni aburi calzi. Avea înainte-i o poienița șun tăpşan prăvălatic. Trecu în stânga şi cunoscu pârâul, în albie de stânci.

Venea c'un sunet moale, apoi ocolea şi cădea mai la vale într'o duruitoare, frământându-se în spumă. Doamna Genoveva îl privi ca pe ceva nou și tânăr. Când îl ajunseră razele soarelui, cunoscu şi'n el bucuria pe care o simțise în ea. Îngenunchie la cascada cea mică şi-şi răcori obrazul, brațele și picioarele. Rămăşița de trudă căzu de pe ea ca nişte solzi ai altei vieți şi ai altei întrupări. Stătu aşa în genunchi, rugându-se cu ochii închişi. Ştia acum că-l are pe Dumnezeu nu nu mai în sine, ci și în toată împrejurimea.

Când desfăcu pleoapele și înălță fruntea, văzu într'un brăduț de aproape o pasere ciudată, în straiu alb şi negru. Era o țarcă. Privea curios c'un ochiu, apoi întorcea pliscul şi o privea cu cellalt ochiu. Avea în înfățişarea ei un fel de prietinie și bunăvoință. Cârcâi, întrebând ceva ori salutând; și tupăi din brăduț la marginea apei, ca să-şi facă și ea toaleta și rugăciunea.

Cu luarea-aminte limpezită, Doamna Genoveva îşi lărgi cercetările şi cunoscu alți vecini: două veverițe care se jucau pe un trunchiu de molid, alungându-se cu repeziciune de sus în jos şi de jos în sus, ca'n nişte spirale de flăcări. Când simțiră ființă străină în poiana lor, se opriră din joc, săriră în cetini şi începură s'o pândească cu ochişori de rubin.

Deodată se mistuiră în crengi. Țarca dădu glas și fâlfâi în înălțime. Tresări şi Doamna Genoveva, simțindu-şi mâna atinsă. Gelo, zăvodul cel mare, sosise şi el la pârău și-şi făcuse datoria de supunere către stăpâna lui. Lepăi apă, ca să-şi potolească setea, disprețuind altă întrebuințare; și veni iar la peşteră, urmându-şi Doamna.

Copilul dormea încă. În lumina sporită, mama exploră de jur împrejur peştera, nădăjduind, după vorbele oşteanului, să găsească urma altor vieți. Dădu într'adevăr peste două vase de lut nears, între coji de alune şi jir. Subt

frunzele uscate, piciorul ei, pipăind, găsi o lance de lemn, cu vârful pârlit şi întărit în foc. O ridică şi o răzimă de păretele peşterii. Atâta era toaţă zestrea aşezării. Mai avea cuţitul şi un amnar pentru care dăduse plată ghiordanul de diamante.

Astfel, aici îi era deocamndată rânduit ostrovul vieţii. Îndărăt şi împrejur, dincolo de hotarul pădurii, se afla desigur moartea, dintru care se eliberase. Se legase pe sufletul ei şi al copilului să se pustiască aici. Dumnezeu o călăuzise aşa, trecând-o dintr'un hotar negru în lumină.

Subt braţul lui se oprea cu credinţă aici, aşteptând viitorul. Hotărîrea aceasta era întovărăşită şi de gânduri de mare mâhnire. Soţul ei îi plătise dragostea, credinţa şi pruncul cu osândă. Era la mijloc o înşelare şi o uneltire; putea să-i ierte rătăcirea, dar nu se mai putea întoarce către el, căci pentru dânsul ea era moartă. Şi chiar dacă ar fi găsit în sine putere să-l înfrunte, ea nu mai era a ei, ci a copilului. Dumnezeu şi viaţa porunceau deci într'un singur fel.

Cu aceste cugetări, subt privirea inteligentă a cânelui, Doamna Genoveva scăpără şi dăduviaăţă unui alt prietin al singurătăţi, care era tot Dumnezeu, în altă formă. Făcu foc de găteje uscate în gura peşterii şi stătu lângă el un tmp, cugetând.

Într'un târziu, pruncul dădu semn. Ea îl luă pe braţe, îl îngriji şi-l hrăni. Ţinându-l lipit la sân, se sculă apoi şi puse stăpânire de jur împrejur pe poiană, în lumina soarelui. Gelo o urma - cugetând şi el, căci umbla cu botul plecat lângă călcăile ei. Din poiană, trecu între hăţişuri. Găsi în lungul pârăului alte poienişti. Dădu peste tufişuri de alune. Se opri, culegând c'o mână şi-şi umplu sânul. Întorcându-se, o întâmpinară paseri mărunte cu glasuri subţiri, dintr'un şirag roşu de căline. Culese din umbra de dedesubt câteva fructe vechi, păstrate din anul trecut în crengi şi frunzişuri moarte, şi-şi răcori gura cu amărala lor plăcută. Apoi, auzind chemarea paserilor, intră mai adânc în tufişuri şi zări smeură coaptă în streşini compacte de coloarea mărgeanului. Paserile se depărtară cu gălăgie, apoi se apropiară tremurând din aripioare asupra strugurilor de fructe şi ciugulindu-le cu pliscuri agere. Doamna Genoveva îndemnă şi pe Gelo să mânânce, înfăţişându-i în palmă o grămăjoară de fire din acest rod sălbatic şi parfumat. Zăvodul nu putea preţui asemenea hrană; totuşi dădu semn din coadă, mulţămind de atenţie, şi se nevoi să înghită fructele, cu ochii închişi. Astfel făcea şi stăpânei sale plăcere. Însă în privinţa alimentaţiei el îşi păstra ideile şi planurile lui.

Stătu într'adevăr cufundat în gânduri şi planuri tot timpul cât Doamna Genoveva îşi rândui apărarea pe care o socotea necesară la gura peşterii. Aşezat pe labele de dinapoi lângă copil, o urmărea cu ochii lui omeneşti cum se duce şi se întoarce purtând cetini, crengi şi spini. Pentru întăia oară în viaţă Doamna Genoveva săvârşea asemenea lucrare şi i se dovedea că are în ea geniul strategic, după felul cum aşeza dărâmăturile acelea ale pădurü, cu boldurile şi vârfurile în afară, spre duşmanii necunoscuţi ai copilului ei. Înlăuntru, la intrare, aşează lancea de lemn. Spori focul cu găteje şi-şi luă iar copilul în braţe. Atunci şi Gelo dădu semn că a venit vremea să-şi valorifice

planurile.

Sculându-se din locul lui, stătu cu nasul înălţat în boarea dimineţii. Apoi dintr'odată porni înspre desişuri, adulmecând pământul, şi dispăru. Doamna Genoveva avu o strângere de inimă, temându-se să nu rămâie fără acel vrednic tovarăş. Apoi îşi aplecă urechea şi-i auzi chefnitul sonor. Întelese că a intrat în sihlă la vânat, - dovadă că aprecia puţin alunele şi smeura. Îl auzi depărtându-se. Semnalul lui cotea în depărtări. Într'o vreme, tăcu. Doamna Genoveva îşi aţintea urechea cu mare atenţie, dar nu mai auzea nimic. În larga tăcere a pădurii luminate de soare, îşi asculta inima bătând. Deodată cânele apăru din josul pârăului, purtând în gură, de grumaz, un iepure cu capul şi picioarele atânând într'o parte.

Doamna Genoveva nu simţi deloc milă, deoarece Domnul-Dumnezeu îşi vădea'ocrotirea prin acel câne vânător. În afară de asta, în bielşugul vieţii ei fusese puţin deprinsă cu fructe ale pădurii. Sunt bune şi acestea, căci vin dela bună voinţa cea mare; dar părinţii Domniei-Sale dela Brabant făceau, în privinţa fructelor, serioase rezerve. Gelo veni drept la stăpâna sa şi-şi depuse la picioarele ei vânatul. Era un iepure gras, din puterea căruia avea să se împărtăşească mai ales Benoni. Şi avea ş'o blăniţă, bună de pus la păstrare pentru vremuri aspre. Castelana deci îşi căută oalele, îşi suflecă mânicile şi-şi pregăti cuţitul, ca oricare femeic vrednică din prostime.

Pe când ea lucra cu destulă dibăcie, Gelo sta cu botul între labele de dinainte, cugetând. Au şi oamenii, după cât se vede, destulă deşteptăciune, căci ştiu să aprindă o bucăţică de soare orişiunde vor, şi au scornit felurite unelte. Se folosesc de vorbire şi înseamnă cu pana de gâscă nişte gângănii, când vor să socotească. Cercetează pământul; pun semne; îşi fac rânduiala vieţii după soare şi după stele. Toate sunt bune. Însă aud foarte rău şi până ce nu văd pe cineva nu ştiu cine-i. Nu cunosc lumea fără s'o vadă şi fără s'o pipăie; pe când cânii o ştiu numai după adulmec şi după auz. Niciodată oamenii nu pot veni de unde au plecat, dacă nu calcă pe acele anumite semne, ori dacă nu întreabă pe alţii. Mai au şi alta, că numără şi socotesc pe degete şi cu cărţile, pe când cânii ştiu tot dintr'odată; au în ei cunoştinţa numere lor, după cum au pe a foanmei ori pe a setei, ori a luminii. Oamenii nu ştiu nimic despre vânt, despre schimbările de vreme. Se silesc numai să scornească ceva şi fac ipoteze. Însă o ipoteză şi cu nimic e tot una. "Un vrăjitor bătrân cu barba albă i-a învăţat să facă dintîi, ghiare şi alte arme din materiale moarte. Cu acestea, au ajuns să aibă putere asupra lumii. Ş'acel copil care doarme, aşa de mic şi slăbuţ, are să ajungă să se slujească de asemenea unelte. Are să-mi fie drag şi mai ales am să-l admir". Cu aceste cugetări, Gelo adormi cu botul între labe, simţind în nări, prin somn, mirosul mâncării dela foc şi având în urechea lui atentă toate zvonurile distincte ale pădurii.

XII

Era o floare de întuneric,
Un glas din alte lumi, din alte vremuri.
A vorbit: nimeni nu-l înțelege;
A lăsat semn, nimeni nu-l vede.

După multe zile de căutări, Doamna Genoveva găsi însfârşit, într'un fund de vâlcea, izvoraşul de slatină de care avea nevoie, şi astfel putu să se folosească de alte daruri ale pădurii. Pânişoarele, râşcovii şi hribii apărură pe vetriță în jurul focului și în şiraguri lungi la soare pentru provizile de iarnă. Comoara aceasta sporea mai ales în jir şi alune. Asistată de câne și de copil, Doamna aduna grămezi mari în marginile poienilor și le căra încet și cu grijă în peşteră. Când se întâmpla să aibă Gelo noroc mai mult la vânat, afuma o parte din carne ș'o punea la bătaia luminii, lângă hribi. Astfel îi poruncea Dumnezeu, prin înțelepciunea pe care o pusese în fiinta ei. Între armele cu care se pregătea să primească iarna, număra şi blăniţile: le potrivea cu grijă și le încheia cu şuşăniți de pielcică. La acelaşi soare care-i cocea proviziile, înşira bucăți mari de saltele de muşchiu, pe care le desprindea din umbrişuri, de pe spinările stâncilor. Desimea aceia de verdeață măruntă, cu măiestrie înflorită și tesută, primi căldură în lungul zilelor de August. Doamna Genoveva aşează această zestre nouă a singurătății în cotlonul cel mai uscat din peşteră, cugetând că poate tot aşa au făcut şi cei dintăi oameni săraci, și astfel au început a învăța dela lucruri şi dela nevoie meşteşugurile folositoare. Mai ales femeile, stând în brațe cu pruncii la gura peşterilor, cum sta ea, au deprins asta; iar bărbați s'au îndeletnicit cu războiul împotriva sălbătăciunilor, având tovarăşi cânii. Tot astfel și acest prunc va creşte și va învăța războiul vieții, dacă astfel va binevoi cel ce ocârmuieşte totul.

În ceasurile de odihnă, Doamna Genoveva nu se putea împotrivi gândurilor care o duceau îndărăt şi înainte, legănând-o ca pe valuri. Mai ales gândurile de viitor o purtau într'o mare neguroasă. Hotărîrea ei era tare şi credința de a semenea. Vitorul sta subt ocrotirea cea bună. Cu toate acestea îl sonda cu neliniştea ei de mamă. Îşi agonisea în jur tot ce trebuie vieții. Avea apă şi foc, odihnă și hrană. Era ferită de boală? Nu pentru ea se întreba, ci pentru prunc. Fără îndoială că va fi ferită, tot prin aceiaşi putere care o călăuzea. Nu cerea nevoia vieții ei aceasta, ci nevoia acelei flori de viață pe care o ținea pe genunchi și care trebuia să se deschidă în fața lui Dumnezeu.

Cugetul i se purta în depărtări şi în întunericuri şi isprăvea prin a se întoarce ca o pasere obosită, aşezându-se pe fruntea lucie a copilului, între ochii albaştri. Acei ochi începeau s'o înțeleagă, căci începeau să-i zâmbească.

Într'o după-amiază stând astfel, auzi o chemare răsunătoare sus, pe deasupra vârfurilor de brad. Când ridică ochii, văzu doi corbi care se alungau cu repezi bătăi de aripi și lunecări line pe-o coastă. Unul chema și striga; cellalt fugea şi cotea ferit. Cufundându-se deodată spre peşteră, acesta din urmă dădu cu ochii de femeie şi de câne, care-l priveau de jos. Era un corb bătrân, cunoscând foarte bine și de mult locurile. Aici, la peştera aceasta,

stăpâneau din vechi zile pustia şi singurătatea. Trăiau într'un timp, în adăpostul ei, nişte pribegi bărboşi, vânători şi ucigători de oameni; pe urmă pieriseră într'o râpă la marginea codrului, hăituiți şi bătuți cu sulițele de alți oameni veniți din cetate asupra lor; de-atunci era mult, şi aici nu se mai arătase nimeni. Cine sunt aceste ființe nouă care-l privesc, și ce caută în împărăția corbilor?

Cugetând astfel, corbul cel bătrân se simți ajuns din urmă de cel tânăr. Se răsuci din zbor şi se înălță. În nedumerirea lui, dând glas, scăpă din clonț un măr roşu pe care-l aducea dela castel şi pentru care îl urmărea corbul celălalt. Se repezi să-l prindă şi-l izbi de sus în jos cu pliscu-i negru ; dar nu-l putu apuca. Sucindu se iarăşi pe-o coastă, săgetă spre potrivnic. Ne având nimic a apăra, acuma putea dovedi celuilalt că clonțul şi ghiarele vechi au o putere mai mare și sunt rânduite să bată pe cele mai nouă. Lovi pe tânăr, care se duse țipând de spaimă şi mirare. Revenind în cerc lin deasupra poienii, corbul bătrân îşi sticli ochii asupra oaspeților străini şi-i întrebă: hra! hra! - ce caută acolo.

Femeia îl privi o clipă, dar nu-i răspunse. Punându-şi deoparte copilul, se sculă din locul ei şi căută fructul străpuns de plisc. Era un merişor de coloarea sângelui şi Doamna Genoveva înțelese că trebuie să fie din pomul de lângă terasa ei. ÎI privi cu ochii aburiți de lacrimi și se aşeză iar la pământ, gânditoare.

Corbul ocoli din nou poiana, întrebându-se iar. În aceiaşi după-amiază, când şi-a dat drumul din înălțime, ca să fure acel rod prețios şi ciudat, dintr'un pom necunoscut în codrii lui, a văzut stând subt fructele sângerate o femeie tânără şi un bătrân, care sfătuiau în şoaptă, privind furişat în jurul lor. Primiseră de undeva vreo veste? Căci mai ales când primesc veşti, oamenii se întristează. Femeia cea tânără plângea şi-şi abătea într'una lacrimile, cu degetele, spre tâmple.

- Hra! hra! dă-mi dreptul meu! strigă iar corbul, revenind.

Atunci se sculă de lângă foc cânele cel mare cu ragilă la gât şi, dând glas şi el de două ori, îi porunci să se ducă.

Doamna Genoveva începu a râde de această sfadă. Dar corbul înțelese și se duse. Era bătrân şi cuminte. Era şi viclean şi-şi propunea să vie să-şi caute odorul, când peştera va rămâne iar pustie. Până ce ajunse la cuiburi, în satul familiei lui, întâmplarea se amestecă în capul lui bătrân cu nişte ospățuri mari, pe câmpuri de luptă, în vremea unui împărat vechiu. Oamenii îngenunchiau subt sabia lui şi-i ziceau Carol. Şi-l saluta şi corbul din înălțime, mulțămindu-i: Caar! caar!

Doamna Genoveva privi iar mărul şi-şi aduse aminte de toate suferințile. Apoi se linişti şi-l mâncă pe gânduri, alegând sâmburii și aruncându-i. Trezindu-se din gânduri, căută mărul şi nu-l mai găsi.

- Dacă ți-ar plăcea fructele, aşi fi crezut că l-ai mâncat tu, zise ea lui Gelo, zâmbind.

- Nu-mi prea plac, răspunse cânele, mai mult pentru sine. Ia! tresări

el, mârâind scurt.

- Ce este? şopti stăpâna. Stai liniştit, Gelo. Vină lângă mine.

Cânele se întinse ca un şarpe şi se târi pe pântece, punându-şi fruntea sub palma Doamnei Genoveva. Era tulburat; tremura pe el blana şi-i vibra carnea subt piele. Dar sta supus. Se deprinsese să înţeleagă şi s'asculte poruncile stăpânei.

În lumina de aur a asfinţitului, Genoveva îşi săltase uşor capul şi privea una din minunile pe care le mai observase şi altădată în poiana ei. Gelo n'avea nevoie să privească. Lui îi venea întelegerea prin nări din adierea împrejmuitoare; din amestecul de miros de pământ, mirezme calde de flori şi răcoare a apei, el putea deosebi curat emanaţia unor animale care se opriseră de cealaltă parte, la malul pârâului. Erau trei: un căprior şi două căprioare. Bărbatul sta cu cornițele înălţate şi cu botişorul negru în vânt, iar soaţele se adăpau. O clipă, tustrele animalele îşi plecară capetele şi le ridicară, lăsând să le curgă scântei de aur de pe boturi, în soarele pieziş. Stătură un timp ascultând iar, cu o chii plini de sfială înlăcrămată. Băură iar aur din pârău. După aceia, lin şi graţios, săriră dincoace. Apucară iute un Smoc de iarbă; se opriră lângă un molid bătrân, presate de o nevoie firească şi lăsând la rădăcina copacului amintiri trecătoare; apoi se duseră la vale, săltându-şi dosurile pătate cu alb.

Cânele răsuflă prelung. Dihăniile acelea, asupra cărora el avea drept de prigonire, erau ocrotite de stăpână, şi el se supunea, nu însă fără suferinţă.

Năcazul încă nu i se isprăvise. Iar dădu semn mârâind şi Doamna Genoveva îl potoli iar. Venea în fiecare amurg şi o cerboaică singură, de pe plaiu, şi se adăpa mai jos de duruitoare. Era mai puţin fricoasă decăt căprioarele. În câteva rânduri încercase chiar să vie la peşteră, dar simţise îndată că au sosit acolo oaspeţi străini şi se suise pripit în sihla ei.

Se adăpă şi ea în pârău, privi poiana, o mirosi lungind gâtul şi mugi încet. Sări cu grijă de pe piatră pe piatră. Genoveva o observă iar. Era greoaie şi plină. Voi să treacă spre peşteră şi se opri.

- Vrea să-şi facă aici, la noi, puiul şi nu poate... şopti cânelui Doamna.

Gelo mârâi. Cerboaica se întoarse prin locul pe unde trecuse şi se mistui în desime.

Se făcu iar pace; dar la pârău se apropiau la ceasul acela şi alte animale pe care Doamna Genoveva nu le vedea. Le bănuia după atitudinea cânelui. În răstimpul acela al slăbirii luminii, pârâul părea că tace şi se mişca împrejurimea de un freamăt nesimţit şi misterios.

Zăvodul se supunea şi întelegea din toate că amurgul aducea un ceas de armistiţiu pentru toate vietăţile pădurii. Pe lângă jivinele care trecuseră, se duceau la apă bursucii, veveriţele şi jderii. Aveau şi iepurii un vad al lor. În alte părţi, la tăuri joase, mistreţii se îndemnau să strice limpezimea apei, grohăind, coviţând şi bătându-se cu sfârlele şi colţii. Lupii şi vulpile nu ţineau desigur pactul şi puteau să-l calce când voiau; dar, la ceasul acela, abia îşi părăseau vizunile şi uitau războiul, privind cu ochi mari cum se cufundă la

asfinţit Dumnezeul luminii. Gelo mai pricepea că locul lui de vânătoare trebuie să fie cât mai depărtat ca să nu-şi pustiască împrejurimea şi s'o aibă populată la vremuri grele. Toate aceste raţionamente le avea prezente şi definitive dintr'odată, în fiinţa lui.

Când putu înălţa fruntea spre cerul încă fulgerat de lumini, văzu şi pe stăpâna sa privind în sus. Treceau prin văzduh, pe deasupra poienii, şiraguri după şiraguri de dumbrăvenci, cu fâlfâiri scurte, scânteindu-şi în raze penele de azur ale aripilor. Se duceau în aceiaşi direcţie, stoluri după stoluri. După ce trecură dumbrăvencile, cerul se umbri în coloarea violetelor şi apărură hulubii sălbatici, răpeziţi în zbor aprig, vâjâind pe deasupra brădetului.

Atunci Doamna Genoveva avu fără voie o înfiorare şi simţi, ca toate vietăţile locului aceluia, că se apropie marile schimbări ale anotimpului.

Aţâţă şi spori iar focul cu găteje din vraful cel mare dela intrarea peşterii, şi se aşeză în genunchi, cu fruntea plecată spre Benoni, la rugăciunea de sară.

XIII.

Cine-a spus că timpul fuge?
Vremea cea mai adâncă stă de faţă
Cu umbrele morilor care se întorc
Când noi trecem.

De câteva zile cerboaica fătase departe de pârău, într'un ponor singuratic. Locul cel vechiu din peşteră, unde avea obiceiu să-şi adăpostească în fiecare an puiul, acuma nu mai era slobod. O fiinţă străină venise şi-l ocupase, întovărăşită de un câne groaznic cu coama ghimpoasă. Asemenea fiară nu se mai văzuse în acea împărăţie.

În şase toamne, acolo fusese adăpostul ei. Acuma, de câte ori se furişa la pârău şi întindea gâtul, simţea mirosul fumului şi zărea şi pe cellalt tovarăş al omului, scânteind, frământând limbi şi braţe şi răsuflând abur. Acel diavol care apare şi dispare, creşte şi descreşte, care se preface în furtună şi balaur pustiitor, numai de om poate fi scornit prin meniri, descântece şi suflări. De el se tem toate vietăţile pădurii. Cu toate acestea zăvodul i se închină şi se bucură de el ca de soare. Cânii au legământ de prietinie cu oamenii şi au învăţat dela ei multe.

Acolo, în ponor, cerboaica alesese locul cel mai bine căptuşit cu iarbă veche, subt o streşină deasă de fag. Avea cărări de scăpare la timp de primejdie înspre două văiuge. Fagul începea să-şi scuture cele dintăiu foiţi galbene şi ea sta cu picioarele subpuse şi cu urechea atentă, având lângă pulpa caldă puiul. Simţea mirezmele pădurii umblând în jurul ei ca nişte zboruri de vietăţi. Auzea stâns în funduri de văi un scheunat de vulpe ori o chemare de lup şi înţelegea că acei duşmani îşi încep vânătorile. Dar ea era departe de ei şi bine adăpostită. Din când în când sosea la subsuorile fagului celui bătrân

ciocănitoarea și duruia în scoarță cu clonțu-i negru, apoi bătea, ciocănea și rupea, deschizând rănile lemnului și fulgerând spre larve limba-i lungă şi fină. În tufele de sânger de aproape sta aninat, ca o punguță albă de lână, un cuib de auşel. Îl țesuseră două păsărele în primăvara trecută și țârâiseră în el două rânduri de auşei. Acuma se împrăştiaseră în pădure ca nişte raze de lumină și cântec și cuibul rămăsese deşert. Prin lumina liniştită, deasupra tufelor de sânger, zburau prin aer înşurubându-se grăbit semințe de frasin cu aripioarele lor răsucite.

Din când în când ciuta îşi trezea puiul atingându-l cu botul. Ridicându-se în picioare cu închinări și cumpăniri, îl ducea atent după ea, ca să-l învețe locurile. Puiul o urma tremurând încă pe picioarele-i strâmbe şi întindea după dânsa botişoru-i umed. Într'o parte era vale, în cealaltă parte altă vale; și pădurea se odihnea în soarele de toamnă. În alți ani, la peşteră, puiul era mare pe vremea asta. Acuma, împrejurările vieții și ale iubirii hotăriseră altfel.

Într'o noapte, intră vântul în pădure sunând în crengi. Apoi crescu în furtună, cu roiuri de ploaie și sloată. Subt streşina fagului uriaş, în cuibarul de iarbă și muşchiu, era destul de bine; ciuta avea în ea ştiința vieții, pe care o pusese în ea Ziditorul ca în toate făpturile, și locul ce-şi alesese era dosit atât cât trebuia de răutățile miezului nopții și deschis anume spre blândeța amiezii. Soarele se arătă puțin, străpungând o zi leşietică; după aceia nouri se îmbulziră iar, învălmăşindu-se.

Astfel a venit asupra codrului cel dintăi glas al toamnei. Vântul se domoli încet-încet, stângându-se subt cercul soarelui, către mările dela sud și către acea Spanie depărtată la care cugeta, cu sufletul împovărat de mâhnire, Doamna Genoveva.

Gelo se sculă în ziua a treia și dădu ocol focului, adunnâd căldură în blană, apoi veni lângă stăpână și linse mânuța copilului. în peşteră era o lumină lăptoasă, mai dulce decât cea de afară cernută prin nouri de cenuşă.

- Ce este, Gelo? te duci la vânat? întrebă Doamna Genoveva.

Zăvodul se gudură subt mâna ei, scâncind cu prietinie. Era hotărit să se ducă la vânat. Pădurea era umedă și, după zilele rele, toți iepurii trebuiau să iasă flămânzi din covruri. Dădu întăiu ocol peşterei, amirosind proviziile și blănile, caşicum ar fi fost răspunzător de ele, apoi ieşi prin laturea îngrămădirii de spini și țepi care închideau intrarea. Câteva vârfuri ciumpăvite de brad astupau această trecere în vremea nopții. Cum se făcea ziuă, Doamna Ge noveva le trăgea la o parte. Uneori și cânele singur se năcăjea să facă lucrarea aceasta, apucând cu gura uscăturile și silindu-se să le înlăture. Nu putea ajunge la deplin sfârşit și se trudea gemând și gâfâind. Stăpână-sa râdea și-l a juta, alegând și ferind crengile din încleştările în care se țineau. Îndată calea se elibera și Gelo era fericit de izbândă. Admira puterea Doamnei Genoveva și, în acelaş timp, era încredințat că fără el nu s'ar fi putut face nimic.

Ajuns subt cerul pădurii, cânele îşi scutură blana, după aceia înălţă nasul, întrebând adierile. Porni la vale către pârău şi luă în lung malul, în cursul apei. Din când în când se oprea şi trăgea în el, prin nări, cunoştinţă deplină despre tufişuri. Dar domeniul lui nu era aici, ci mult mai la vale, într'o poiană largă, unde iepurii aveau sate şi ieşeau noaptea la lună ca să se alunge, să se zbieguiască şi să se ridice unul asupra altuia la luptă, în două picioare.

Aşa merse un timp, până ce zvonul apei se domoli. Acolo se forma un ochiu de cer în cupa unei stânci. Gelo îşi observă, cu aceiaşi atenţie necontenit nouă, imaginea răsturnată. Era poate un duşman, ceva ca din vis. Ştia că, dacă se retrage, duşmanul dispare. Deci îl făcu să dispară şi coti pe o potecă. Nu era o potecă bătută, ci o potecă de mirosuri de jivine. Fiecare miros era un nume.

Dintr'odată se opri, ascuţindu-şi urechea. De cealaltă parte de pârău urcau vânători la deal. Coti într'o parte prin tufe, subt vântul lor. Îi cunoştea. Era o familie de lupi: mama şi cu trei lupani. Ei umblau mai mult de cealaltă parte de pârău; acolo era domnia lor. El umbla mai mult de partea asta. Însă de multe ori se nemerea să-i abată câte-un iepure din hăituiala lor şi el sta în hăţaşul cel bun, aşteptând. Acuma însă ei dădeau altfel de glas: se chemau cu icnituri înăbuşite. După iepuri slobozeau ascuţit chefniri rare. Urmăreau deci altceva.

Gelo stătu în preajma lor o vreme, căutând să-i desluşească. Nu-i mai auzi pufnind. Se duceau repede ca nişte demoni, fără să facă nici zgomot pe pământul moale şi pe covorul umed.

- Unde s'or fi ducând? se întreba, neclintit, cânele. Au undeva o treabă grabnică, în care nu mă pot amesteca. Avem rânduielle noastre. Pe lângă asta, ei sunt mai mulţi decât mine.

Îşi urmă poteca şi-i lăsă să se ducă la deal.

Haita cea bătrână, cu urechea dreaptă zdrenţuită, îşi purta lupani spre un loc bine ştiut şi bine împresurat de cercetările ei. O cerboaică fătase un puiu târziu întrun ponor, subt un fag vechiu. Dacă-şi resfiră vânătorii aşa cum trebuie şi dacă atacă toţi odată cu putere, la un semn, atunci trebuie să cadă subt colţii lor şi ciută şi puiu. Ea ştia sama unui asemenea vânat. O ciută n'are coarne, n'are deci cu ce se a păra. Dacă-i la vreme asupra ei, i s'anină în grumaz, îi rupe beregata şi-i bea cel dintăiu sânge.

Unul dintre lupani, cel din stânga de lângă pârău, se opri ca să linchească apă dintre pietrele din margine. Scânci căscând, cu lenea lui obişnuită. Haita cea bătrână o luă spre el pieziş. îl ajunse, îl izbi cu pieptul şi-i dădu o lovitură de colţ în ceafă. Lupanul rânji şi hârâi. Lupoaica îi repezi a doua lovitură; el se supuse plecând botul şi o luă tăcut la deal, în copce, pe drumul care-i fusese hotărît.

Aproape de ponor haita se opri şi se lipi cu pântecele de pământ. Lupanii o observau din preajmă. Se opriră şi ei la fel. Stătură aşa până ce începură a suna iarăşi în crengi ţârâiri de paseri, şi până ce bătrânei îi veni în nări miros călduţ de lapte. Acuma era vremea cea mai bună să strângă împresurarea, căci puiul zbătea ugerul şi mama îl lingea în lungul spinării.

Deci porniră nesimțit, ca nişte transformări ale umbrei, oprindu-se şi înaintând iar, până ce, din patru părți, cu toții auziră mugetul dulce al mamei îndemnându-şi vițeluşul.

Atunci haita cea bătrână chelălăi scurt un îndemn şi cu toții se năpustiră asupra fagului. C'o zbatere înfricoşată şi c'un răcnet care i se stânse gâtlejul dintr'odată întins şi încordat, ciuta se smulse din locul ei şi săltă printre tufe, cu capu 'nălțat, ca să atragă asupra ei atacul. Puiul rămase lipit de pământ între frunzişuri, ca o blăniță ruginic.

Înaintea cerboaicei se înfățişă dintr'o latură lupanul cel însetat. Din pisc, cerboaica sări peste el într'o arcuire măreață. El se tupilă la pământ, uimit. Din urmă, lupoaica urlă cu mânie, asvârlindu-se crâncen pe urma ei. Dar era prea târziu. O alungau lupoaica şi doi din lupani. Rămaseră curând îu urmă, chelălăind şi adulmecând. Apoi se întoarseră asupra cuibului. Acolo găsiră pe lupanul cel leneş îndârjit asupra puiului. Îl rupsese la gât, îi lempăia şi-i clefăia sângele. Sprijinindu-şi labele de dinainte în leşul lui, îl trăgea cu colții, voind să-l rupă într'o mie de bucăți şi să-l înghită în acelaşi timp din tr'odată. Vițeluşul atârna într'o parte, cu botul negru şi ochii umezi, şi palpita încă. Cum năvăliră şi ceilalți, căzură întâiu asupra leneşului, bătându-l; apoi dintr'odată îşi înfipseră colții în pradă, sfârticând-o în patru păpărți.

În vremea asta, cerboaica fugea. Din când în când se oprea, înălța capul, asculta în urmă. Semnalele urmăritorilor conteniseră. Ştia că era alungată din cea dintâiu clipă; aştepta îndemnurile cunoscute de glasuri, care sună prelung subt bolta pădurii. Lupii vânează caşi cânii oamenilor. Adulmecă şi merg pe urme, dând semnal. Pădurea tăcea în jurul ei. O porni iarăşi la fugă spre vale, speriată de această tăcere.

Făcu un ocol larg; după aceia, cu mare fereală, oprindu-se şi pornind iar, începu să suie clina prin alte hățaşuri. Toate drumurile o duceau spre acelaşi sălaş al puiului. Dar regiunea era încă primejduită şi stătu un răstimp îndelungat neclintită, în marginea unui luminiş, amestecată cu trunchiurile copacilor. Târziu îndrăzni să înainteze, cu aceiaşi fereală şi cu aceiaşi luare aminte a tăcerii.

Două luminiți îi jucau în ochi şi blănița ei avea înfiorări. Era vremeu când puiul trebuia să-i uşureze ugerul. Se oprea, caşicum l-ar fi aşteptat să-i treacă subt pântece. El însă nu era acolo, rămăsese în altă parte. A rămas în sălaşul lui, lipit de pământ, ş'o aşteaptă. Trecu spre fag şi se opri iar în preajmă însă încă departe, cu urechea atentă, cu nările înfiorate, cu toată ființa pătrunsă de amenințarea unei primejdii. Îşi dădu samă târziu că vânătorii plecaseră şi boarea zilei spălase urmele lor. Se apropie mai tare şi mugi blând, abia auzit. Puiul nu răspunse şi nu veni. Dar nu se înălță niciun strigăt de duşman. Ea îndrăzni să se apropie deplin; dădu numai peste stropituri de sânge.

În aceiaşi clipă, din urmă sunară chelălăiturile lupilor. Îi găsiseră deci urma şi iar o căutau. Unde era însă puiul ei ? Trebuia să-l afle. Toată ființa ei îl cerea. Fierbea în fiori şi-l cerea, să-i deie dreptul vieți lui.

Cu lumini de sângc zbtându-i-se subt pleoape, ciuta făcu iar săritura

dintăiu. Instinctul o ducea sigur spre salvare, amestecând şi încălecând urmele şi mirosurile. Dar cum toată făptura ei cerea puiul, obiceiul altor ani o făcu să încline spre pârău şi spre adăpostul vechiu al peşterii. Acolo o supsese cel dintăiu viţel, care acuma-i cerb cu coarne în cinci crengi.

Suflând aburi fierbinţi, ciuta făcu iar saltul cel mare peste pârău, intră în poieniţă şi pătrunse în pcşteră. Acolo se opri tremurând, mirosi înjuru-i şi gemu.

Văzu, în lumina lăptoasă, o fiinţă omencască. O ţintea cu ochi buni şi înlăcrămaţi. N'avea, în înfăţişare nimic duşmănos. Se simti o clipă supusă acelei priviri. Apoi avu un spasm de săritură îndărăt. În gura peşterii apăruse cânele cu coamă de spini. Voi să se zvârle înainte.

- Gelo, fi cuminte, porunci şoptit Doamna Genoveva. Culcă-te la pământ. Pe ciuta asta ne-o trimete Dumnezeu. Copilul se uită la ea şi se bucură.

Cuvântul acesta moale, supunerea şi îmblânzirea cânelui şi, mai presus de toate, instinctul fără greşdţintuiră pe sălbătăciune în loc. Nu izbi cu capu'n stâncă, nu îndrăzni să se prăpăstuiască spre ieşire. Avea în ea ş'o fierbinţeală bolnavă, a cărei uşurare o cerea dela umbra puilor acelei peşteri.

- Ce s'a întâmplat cu tine, ciută? o întrebă Doamna Genoveva. Te văd slăbită şi subţiată şi fără puiu. Te-au atacat răii şi ţi l-au furat? Ş'acuma îl cauţi? Iar Dumnezeu te-a trimes ca să te uşurezi de lapte la acest prunc al său.

Mângâind sălbătăciunea, Doamna Genoveva o îmblânzi. Apoi îi pipăi ugerul şi-l găsi vârtos şi fierbinte. Trase de lângă focul adormit în spuză o ulcică şi, cu degete delicate, începu să mulgă cerboaica. Animalul simţea o uşurare ş'o dulceaţă în toată fiinţa şi, întorcând capul, mugea încetişor şi voia să lingă tâmpla femeii, cum îşi lingea viţeluşul. Dar încă mai avea într'însa un rest de sfială.

Cânele dormita la gura peşterii şi copilul repeta o silabă nedesluşită, tinzând spre ea mânuţa-i albă.

XIV

A venit un poet înţelept.
Mi-a cântat bucuria luminii.
Sufletul meu s'a îmbrăcat în raze
Comunicând cu Acel pe care în alt chip
Nu-l pot cunoaşte.

Acest semn nou al lui Dumnezeu lumină şi mai mult sufletul Doamnei Genoveva în noaptea gândurilor şi amărăciunilor ei, întărind-o pentru viitor. Argumentul vieţi ei era copilul; - altfel, legătura sa cu Sigfrid şi cu lumea fiind căzută, ar fi putut să-şi plece fruntea şi să se ducă fără murmur şi cu ochii închişi acolo unde se duceau frunzele pădurii. Treceau vânturi, ca suflări ale durerii, şi podoaba crengilor cădea sunând până 'n fundul sufletului său.

Vârtejuri de foi galbene fugeau tremurând, căutau un a dăpost, se alinau într'un fund de râpă ca într'un ţintirim şi dintr'odată, într'un amurg de linişte, pluteau asupra lor funigei şi fosfene. Asupra lor era veşnicia morţii şi a renaşterii; iar în sus, către plaiu, întunecimea brădetului, simbol îndoielnic. Destinul său cugeta Doamna Genoveva era să cadă undeva, şi de lângă ea să se înalte, ca un brăduţ din foi moarte, un nou Sigfrid asemănător celui din legendele cele vechi ale Nibelungilor, care să ridice braţ puternic împotriva răilor şi să stea în lume ca un răzbunător al mamei sale. Ea îl visa astfel în viitor, încununat de raze, înfăţişându-se la castel şi rostind soţului ei vorbe potrivite, care tremurau şi se alcătuiau încă nedesluşit în sine.

Pentru această izbândă a dreptăţii ei Domnul-Dumnezeu îi mai trimisese un semn. Se temuse într'una de ameninţarea iernii. Acuma începea să se teamă mai puţin. Cugetând îndelung, înţelegea că nu trebuie să se teamă de loc. Totuşi nu putea să alunge deplin din sufletul ei umbra.

Aştepta iarna şi grămădea în peşteră cele din urmă provizii. Ciuta se lăsa mulsă de două ori pe zi pentru puiul ei cel nou, dar Doamna Genoveva n'avea încă siguranţa că o va supune de plin. O vedea încă neliniştită, căutând ceva pierdut, atrasă ca de o putere spre desimile pădurii. Firul acelei puteri se rupea deodată şi iar o vedea întorcându-se. Doamnei i se părea că vine anume să-i alăpteze copilul. Încet-încet se statornici în peşteră. Ca unui animal domestic, stăpâna îi alcătui şi ei, în bătătura locuinţii, provizia de fân pentru vremea rea.

În cele din urmă zile blânde se produse evenimentul care o întări şi mai mult pe Doamna Comitesă în credinţa că se afla pe calea unui destin dumnezeiesc. Umblând după alune, jir şi hribi, se opri în marginea de catră soare a poienii, aproape de pârău. De-acolo vedea gura peşterii, focul, cânele şi copilul aşezat în sus, între blăniţi. Erau clipe de pace, când pădurea rărită, parcă stătea şi ea ascultând cu puţine frunze rămase şi privind cu ochi de goluri. În aceste răstimpuri Doamna Genoveva simţea că este ceva în juru-i, un susur misterios, pe care-l bănuise şi'n alte dăţi, încă din vremea verii, şi-l lăsase să treacă. Acuma luarea-aminte îi era chemată din nou şi nu înţelegea despre ce putea fi vorba.

Deodată, în acel ceas al liniştii de toamnă, înţelese. Ochii ei, înălţându-se, văzură de-asupra, între poiană şi cerul curat, zbor de albine. În timpul verii tot văzduhul suna de gâze şi în aer se încrucişau mii de zboruri. Acuma toate erau căzute, împlinindu-şi rolul. Numai aceste harnice gospodine mai umblau după apă şi după răşină. Îşi astupau crăpăturile şi urdinişurile, pregătindu-se şi ele de iernat.

Cu luare-aminte mama le urmări, nădăjduind încă o comoară pentru fiul ei. Le găsi locul într'o scorbură de fag. Era sus, dincolo de furca copacului. Doamna Genɔveva cunoscu, în această împrejurare, că are o putere şi o agerime pe care nu şi le bănuia, La nunta ei se minunase de agilitatea acrobaţilor italieni. Acuma văzu că poate îndeplini şi ea numere vrednice să fie văzute. N'avea însă spectatori decât veveriţele, dar ele puteau şi ştiau ceva mai mult. O priveau din crengile de sus, aproape îmblânzite şi obişnuite cu

această ființă nouă a pădurii.

Doamna aplecă urechea şi ascultă murmurul roiului. Scorbura se prelungea în sus. Lucrătoarele se urcaseră în creierul ştiubeiului lor, dar fagurii se coborau până jos, la deschidere. Pipăindu-i, Doamna Genoveva îi găsi plini, dar simți şi fulgerul unui ac. Cunoştea din copilărie durerea aceasta care săgetează până la ceafă şi până la inimă. Acuma o îndură cu tărie, închizând ochii. Cu luare-aminte scoase din vârful degetului celui mare dela dreapta acul şi gustă picătura de miere rămasă în acelaşi loc. Avea parfum şi gust de floare de teiu, şi era călduță: avea încă în ea soare.

Coborînd, se întoarse lângă copil la foc şi stătu mult pe gânduri, plănuind cum să-şi scoată partea ei şi unde s'o depoziteze. Îndată luă o hotărîre, căci în tot ce-o înconjura nimic nu era fără rost şi fără soluție. Căută în peşteră, în păretele de stâncă, o scobitură pe care o ştia. În şiraguri nesfârşite de ani picături de apă bătuseră în vatra înclinată şi săpaseră un început de cupă. Doamna Genoveva adânci calcarul c'o piatră mai dură, îl spălă şi-l curăți cu îngrijire. A doua zi îşi alcătui mcşteşugurile aşa cum îşi aducea aminte că văzuse cândva, în copilărie la prisăcarii bătrâni. Îşi ascuți bine cuțitul, aprinse putregaiu, îşi învăli obrazul şi se sui iar la roiu. Îl prigoni cu fum în susul scorburii şi-şi luă partca care i se cuvenea. N'avea niciun drept scris; avea însă dreptul copilului, care era mai tare decât orice.

A doua zi după acest furt, hrăniți cu dulceața luminii şi a florilor, stăteau ea şi copilul în mângâierea soarelui auriu. Avea în trup o odihnă deplină, un echilibru pe care parcă nu-l mai simțise până atunci. Cerboaica rumega în latura peşterii. Cânele dormita lângă foc. Nimene nu făcea nimic; toți încorporau soare. Doamna Genoveva avu credința că ziua aceia era o Duminică. Încă din închisoarea castelului pierduse socoteala timpului. Acuma o începea iar, cu semnul pe care-l avea dela Dumnezeu. Se hotărî să zgârie pe un colț curat de stâncă aceste zile ale vieții ei nouă. Şi fiecare Duminică nouă s'o serbeze la fel, odihnindu-se cu pace şi cugetând la Stăpânul văzutelor şi nevăzutelor. Acea zi se întâmplase a fi o Marți în 28 Septemvrie. Cu toate acestea Dumnezeu a binevoit să fie o Duminică.

Duminici au fost şi toate celelalte Marți care au urmat. După socoteala lor, Doamna Genoveva prețuia creşterea lui Benoni. Ca dovadă că nu putea fi decât o Duminică şi nici într'un chip nu putea să se înşele, veni pe o crenguță de sânger, aproape, un stigleţel. Cântă repede un cântec vioiu şi scurt şi se duse pâlpâind cu aripioarele-i stropite roş. Nu trecu mult şi se întoarse iar. Îi sticleau mărgeluşele ochilor. Îşi deschise pliscul fin şi începu să fărâme în mărgăritare şi flori alt cântec. Țupăi mai sus pe crenguță şi cântă iar oaspeților.

Îl bägă de samă copilul, căci pentru el înălțase.

- Puiu... îi dădu lămurire Doamna Genoveva.

Copilul răspunse c'un sunet. Îşi închipuia că repetă cuvântul.

După ce se duse stigletele, veniră alte ființe din pădure la privelişte şi

petrecere. Trecură țărci și gaiți. Aceste paseri spionau întruna peştera de câtăva vreme. Se aşezară în crengi veverițe castanii cu cravată albă. Își schimbaseră blănița, fără îndoială, fie că era sărbătoare, fie că suna vestea de apropiere a iernii.

Când sosi amurgul, fâlfâiră cu aripi de puf huburezii și buhnele. Şi aceste paseri mari leneviseră în odihna Duminicii. Acuma, trecând în zbor aproape, le luceau ochii de lumina focului. Liliecii se izbeau în linii rupte, caşicum se zbăteau în unghiuri de cristal. Şi mai sus lunecau tăcut sitari, ca alți lilieci enormi.

Deodată, deasupra brazilor și a fagilor sunară glasuri de cocoare și fâlfâiri. Era un convoiu care se lăsa în tăul din vale. Trecuseră şi poposiseră acolo cocoare și în alte seri de toamnă. Ospătau, sfătuiau, se hodineau şi-şi ciuguleau penele. Doamna Genoveva ştia că se duc la apa Nilului.

Când se întinse noapte deplină, prinseră a cânta pe subt cer găgăiri de gâşte. Se duceau cârduri după cârduri, Curgeau fără întrerupere. în zboruri etajate, glăsuind nevăzute. Aşa treceau în fiecare noapte, venind dinspre Carul mare și plutind pe subt Găinuşă, spre alte stele ale sudului.

Astfel Doamna Genoveva intră în prima iarnă, c'un sentiment de încredere şi siguranță.

Când sosiră viforurile cu sloată, se închise în peşteră şi ținu focul necontenit trcaz. Pădurea vibra ca o orgă a marei întristări, căci se oprea pulsația unei generații. Dar Doamna Genoveva simțea viața în inima pădurii, cum o simțea în sine și în copil. Zilele picurau sure una după alta; însă miracolul renaşterii sta în toate.

Provizia pe care o adunase cu disperarea grijii îi ajunse și-i prisosi. Ciuta se domestici deplin. Oaspeții care-i vesteau Duminica se țineră credincioşi în tot cursul iernii în zilele cu soare. Binevoi Domnul Dumnezeu să nu deie în acelc locuri o iarnă aspră, ocrotind astfel pe mamă și pe fiu. lzvorul avea o limpeziciune ș'un sunet de cristal. Către el, cu oalele, în îmbrăcămintea-i bizară de piei, se ducea Doamna Comitesă în fiecare dimineață și'n fiecare amurg.

Gelo îşi agonisea vânatul în văiugile de aproape. Acuma numele vânatului îl putea ceti şi pe urmele însemnate în pojghița de omăt. Îl urmărea şi cu nările, dar îl citea și cu ochii. Căci urma lor iepurii obişnuiesc a o pune cu trei scmne: două pentru labele de dinainte şi unul pentru labele de dinapoi. O scriu aşa în lungul unei costişe ori a unei poteci. Apoi cum începeau minciunile, cu zigzaguri, încrucişări, în toarceri, adică iscălitura şi parafa, zăvodul ştia că se apropie de locul de popas al iepurelui care-i era destinat pe acea zi. Sta atent. Căuta înainte și era gata să se repeadă în urmă. C'un salt, animalul se arunca spre un vârf de râpă, dar cădea subt colț și subt ragilă înainte de a face copca a treia, căci Gelo îl avea în nas și-l ştia că-i acolo; îi simțise destinderea de arc şi-şi încordase şi el muşchii în direcția anumită.

Cânele îşi aducea triumfător trofeul la peşteră. Indiferența pe care o avea el pentru moartea altei ființi, o avea întrucâtva și Doamna Genoveva.

Luminatul Duce Valentin, părintele său, avea obiceiu să spuie din când în când, că mai ales acest vânat al dihăniei care se chiamă iepure este poruncit de Dumnezeu, deoarece alt fel s'ar înmulți aşa de cumplit încât ar copleşi pe om şi l-ar roade ca pe iarbă şi ca pe arbor. Conştiința acestei datorii a omului şi a tovarăşului său cânele începea să treacă şi'n prunc. Benoni se veselea de câteori vedea pe Gelo sosind c'un iepure şi depunându-l lângă foc. Îi plăcea şi cum s'aşează vânătorul pe labele din dărăt şi gâfâie, cu limba scoasă şi cu gura mare deschisă. Închidea ochii de plăcere când copilul îl atingea cu mâna.

Cânele cunoştea de stăpân pe copil şi aştepta să-l vadă umblând în picioare, ceiace se și întâmplă cătră începutul primăverii.

XV.

Prin tine, copile,
merg spre Dumnezeu
Și spre veşnicie.

În vremea negurii și, a somnolenței de iarnă, Doamna Genoveva cugeta ades la situația ei tragică. Dorea s'o descopere în pustia ei un grup. de vânători ori de meşteri lemnari, care s'o îndrumeze apoi spre depărtata țară a Brabantului. Acolo şi-ar fi salvat deplin copilul şi viața. Visa uneori şi o hotărîre îndrăzneață pe care ar lua-o într'o zi, odată cu întoarcerea timpului frumos: să evadeze din codru spre lume, căutându-și singură scăparea spre miază-noapte. Dar îndată după aceste gânduri şi visuri i se ridicau în față îndoielile. Putea fi ea singură că, în afară de acest sălaş ce-i fusese hărăzit, n'o pândea pieirea? Făcuse un jurământ grozav pe crucea unei săbii, pe semnul morii ei, pe sângele lui Hristos, pe viața copilului. Domnul Dumnezeu o ocrotea aici. În afară de acest loc, de acest legământ şi de această ocrotire, nu putea fi decât primejdie. Astfel, când copilul se ținu pe picioruşe ş'o privi râzând, venind cu mânile întinse cătră ea, această nouă bucurie spori o credință care lua formă tot mai desluşită în ființa ei. Dumnezeu binevoise ca acel copil să fie, cu vremea, sprijinul şi izbăvitorul ei. Căpuşorul acela cu păr bălaiu era soarele viitorului. Strălucea în peşteră, subt strugurii de flori ai stalactitelor, ca însăşi lumina Domnului.

Soarele se întoarse biruitor în zodia berbecelui ca un simbol al acestui adevăr. Pădurea începu să fumege, larma pârăului crescu. Doamna Genoveva auzea din peşteră acest cântec al apelor. După furtuni şi sloate, fuseseră fixate de îngheț în regiuni mai înalte. Acuma se întorceau iar la câmpie, ca să fecundeze raiurile florilor. Zvoneau spumând; însăşi spumele şi zvoanele lor erau un fel de flori ale acelei pust.

Veniră piţigoi în gura peşterii, sticlindu-şi ochii în lumină şi cântând frântura lor de melodie, care anunță acest mare eveniment al renaşterii. Cântecul lor era numele soarelui nou. Îl înțelegea şi Gelo care dormita în bătaia razelor şi clipocea într'o somnie plăcută.

Necontenit şi nesimţit pădurea îşi schimba colorile. Iar întro noapte, pe un vânt mare dela sud, sosi o ploaie viforoasă şi caldă. Dimineaţa vântul contenise şi codrul sta neclintit, scânteind diamante. Mugurii fagilor se umpluseră şi se rumeniseră. Doamna Genoveva găsi în apropiere cele dintâiu flori albastre. Subt acest semn al nădejdii – căci în flori era albastrul ochilor copilului – Doamna Comitesă îşi petrecu anul al doilea al pustietăţii. Supusă poruncii, aştepta o altă minune, în care bănuia pentru sine o bucurie fără samăn. Munca zilelor, pregătirile proviziilor, născocirile nouă pentru îmbunătăţirea vieţii, raporturile cu ciuta şi cu Gelo, îngrijirile ştiubeiului din furca teiului, toate erau subordo nate acelei nădejdi. Timpul îşi bătea pulsaţile in inima ei care aştepta. Convoiurile de paseri călătoare trecuseră pe subt cer întorcându-se dela sud, pădurea dădu flori, apoi îşi încheie roduri. Toate evenimentele mărunte, toate dramele, toate petrecerile sărbătorilor se urmară ca într'un vis până la altă primăvară când, însfârşit, Benoni putu lega vorbe şi da răspunsuri mamei sale.

Ş'acesta era un rod al suferinţilor şi al statorniciei. Doamna Genoveva îi gustă toată dulceaţa. Însfârşit, i se alcătuia feciorul aşa cum îl dorise. Stătea drept ca o steblă de floare, se mişca mlădios şi pronunţa vorbele cu gravitate. Deocamdată încă se înşela asupra înţelesurilor şi se socotea în drept să scornească şi el cuvinte: asta însă nu putea să fie decît o petrecere delicată pentru mamă. Copilul se formă repede; avea în el lumina soarelui liber şi agerimea sălbătăciunilor pădurii. În el toate darurile păreau grăbite şi accentuate, căci fusese nedreptăţit la naştere şi sosise pe lume ca un şeptelici neisprăvit şi firav.

Era acuma de trei ani şi vorbea cu Gelo la gura peşterii. Cânele fi răspundea clipind din ochi. Doamna Genoveva asculta fasonând un ac grosolan dintr'o aşchie de corn. Ciuta hodinea mai la o parte, în bătaia soarelui, culcată cu puiul cel nou lângă coapsă.

- Gelo, zicea Benoni, ieri am fost cu tine în locul nostru, pe pârău la vale, ş'am căutat florile noastre, însă nu le-am mai găsit.

- Ştiu, răspunse tăcut cânele. Au fost şi nu mai sunt.

- De ce au fost şi nu mai sunt?

- Florile trec, interveni Doamna Genoveva, căci aşa-i rânduiala lor; şi nasc altele.

- Într'adevăr, am văzut altele subt pădure. Erau mai mari şi roze, ca obrajii Domniei-Tale.

- Acelea-s flori de răsură, copile.

- Aşa se chiamă?

- Aşa.

- Până în ziua asta de ce nu s'au arătat? Căei eu nu le-am văzut niciodată.

- Ele erau, Benoni; însă nu erai tu, acolo, în alţi ani.

- Şi mâni n'au să mai fie?

Mama zâmbi. Cânele clipi iar din ochi.

- Ştiu. Le face Dumnezeu noaptea

şi le aşează acolo.
Nu le poate face pe toate dintr'o dată şi le face pe rând.

Mama zâmbi. Cânele clipi iar din ochi.

- Tu ce zici, Gelo?

- Şi eu zic că altfel nu poate să fie. Copilul se gândi iar un timp, cu gravitate.

- Ce mai este? îl întrebă Doamna Genoveva, plină de iubirea lui ca de primăvară.

- Iată ce mai este. Domnia-Ta, mamă, mi-ai spus, într'o sară, o poveste frumoasă, cu fiul lui Dumnezeu care a venit între oamenii cei răi, să-i facă buni. L-a trimis tatăl său din cer pe pământ. Din pricina acelor oameni răi am fugit şi noi aici. Şi cum L-au prins acei oameni răi, L-au răstignit şi L-au omorît. Dar El a înviat şi s'a suit iar în cer la tatăl său şi la maica sa. Câteodată însă iar vine pe pământ, nu-i aşa?

- Cred că vine.

- Domnia-Ta, mamă, nu L-ai văzut niciodată?

- Ba da; L-am văzut în vis şi'n rugăciune.

- Eu l-am văzut chiar în dimineaţa asta, în lac.

Doamna Genoveva se miră.

- De ce te miri, mamă ? L-am văzut şi era aşa cum mi-ai spus Domnia-Ta. După ce m'am uitat la acele flori de răsură, am venit la pârău, pe urmă am coborît mai departe, până în locul unde se adună apa. Mi-ai spus să nu m'apropii, căci sunt mic şi pot să cad. Astăzi sunt mai mare şi nici nu mă tem. M'am apropiat şi m'am uitat. M'am mirat întâiu că văd apa stând. Pe urmă am băgat de samă pe fiul lui Dumnezeu. Semăna puţintel cu Domnia-Ta. Se uita la mine şi zâmbea, cum zâmbeşti Domnia-Ta.

- Ai dreptate, copile. De data asta a fost fiul lui Dumnezeu. Avem să mergem amândoi la malul lacului. Chemăm între noi şi pe Gelo şi ai să vezi altceva.

- Apoi am văzut şi pe Gelo în lac; dar acela era al lui.

Doamna Genoveva cuprinse şi aplecă fruntea lucie a copilului. Îi sărută ochii ca floarea de inişor.

Era şi ziua aceasta a sfatului o zi de Duminică. Sosiră cântăreţii şi veveriţele şi soarele vibra cu putere în poiană. Copilul simţea nevoie să ştie toate. Numele acelor glăsuşoare, numele blăniţelor, a arborilor, a lianelor, a florilor, a gâzelor. Ostenit de vorbă, pe urmă începu să dormiteze. Pe coama pădurii sosi deodată vântul, cu şuier sonor. Acesta era alt cântăreţ. Cu ochii pe jumătate închişi, Benoni voi să-i ştie şi lui numele.

- Acesta e vântul care se chiamă austru... îi zise Doamna Genoveva. Vine de pe mările dela miază-zi.

- De departe?

- De departe.

- Poate de acolo de unde mi-ai spus că stă tatăl meu în războiu cu oamenii necredincioşi.

- De acolo.

- Eu am văzut în vis pc acei oameni necredincioşi, mamă. Au bot de vulpe şi un ochiu în frunte. Din pricina lor trăim noi despărţiţi de tatăl meu. El îi tăia cu sabia. Avea o sabie de foc.

Doamna Genoveva oftă, cu ochii în lacrimi, plină de o amară fericire.

- Aşa suna războiul şi glasul păgânilor, cum sună acuma vântul. Deci austrul vine de-acolo.

Se învăluiau nouri grabnici către soare. Toate aceste lucruri nouă trebuiau lămurite copilului, căci el era în primul an al înţelegerii proprii ş'al experienţei. Curând sosi, pe vânt, ploaie; trecu duruind pe văi şi stătu şi vântul. Soarele reveni. Apoi se arătă curcubeul către răsărit.

- Curcubeu... murmură copilul. Aşa era sabia aceia a părintelui meu, pe care am văzut-o în vis. Era aşa cum mi-ai povestit Domnia-Ta despre oşteni de demult, viteji ca tatăl meu. Mai spune-mi, mamă, povestea cu balaurul, cu Sigfrid şi cu faurul cel bătrân care trăia într'o peşteră subt pământ ş'a bătut c'un ciocan greu o sabie mare. Tu ştii, Gelo, că se chiamă curcubeu?

- Ştiu, clipi cânele.

Copilul ascultă cele dintăiu accente ale poveştii vechi, apoi adormi, răzimat de pieptul mamei.

XVI.

Mamă, hai să vorbim rău despre oameni,
Căci noi suntem altceva.

Educaţia unui aşa copil se desvolta, fără îndoială, altfel decât în cetăţile oamenilor. Trupul lui, scăldat ades în apa şuvoiului, era curat şi fraged, dar în acelaşi timp avea o carne vârtoasă, cu pielea brunată de soare şi bătută de vânt. Îmbrăcămintea îi era din pielcele de iepure şi de vătui, potrivite şi încheiate pe piept şi şolduri. Braţele şi picioarele îi erau goale în vremea sezonului cald. Umbla desculţ şi i se formase nu fel de talpă de corn, în care nu pătrundeau ghimpii şi ciulinii. Se căţăra cu uşurinţă pe copaci, fugea cu repeziciune, se târa cu agilitate în patru labe. Făcea sărituri şi întoarceri ca orice dihanie a pădurii. Avea miros pentru toate emanaţiile şi privire pătrunzătoare pentru semiobscurităţi. Era o fiinţă care stătea cu totul altfel decât semenii săi în faţa lui Dumnezeu. Învăţa să descifreze lumea din alte feţe ale ei, decât cele cunoscute copiilor de rând. Mirosurile şi colorile aveau semnificaţii precise. Glasurile paserilor erau chemări şi răspunsuri, nu sunete vagi. Fiecare vecin, veveriţă, corb, alunar, vulpe ori jder era identificat; avea nume propriu. Direcţiile vântului, murmurul albinelor aveau schimbări şi corespondenţe, caşi toate celelalte glasuri şi ecouri ale codrului. Din tot ce era bogăţia pădurii învăţa a cunoaşte ce-i bun: fructele, ciupercile dulci, rădăcinile. Era deprins să cunoască şi veninurile şi să se ferească de ele ca de nişte vietăţi rele. Acestea erau încă maipri mejdioase decât lupii şi râşii, căci

pentru fiare avea pe Gelo, avea fuga, peştera de aproape, ochiul şi mirosul, pecând veninurile aveau o viclenie ascunsă şi tăcută. Încet-încet deprinse şi ceti toate ale pământului, ale apei şi ale pădurii. Află şi numele paserilor străine care călătoreau prin cer. Cunoscu luceafărul de sară şi steaua dimineţii. Ascultă în zori de ziuă, într'o poiană ferită, subt braţul maicei sale, chemările găinilor sălbatice. Cunoscu negura toamnei şi muşcăturile iernii. Cunoscu şi altceva - nedesluşit şi fantastic : lumea care era dincolo de pădure şi de orizont, lumea din pricina căreia suferise mama lui, oamenii răutăţii, împotriva cărora pregătea el necontenit o pedeapsă. Îşi întocmea în fiecare anotinmp o lance dintr'un vârf de brăduţ, pe care o ascuţea şi o pârlea în vălvătaia focului. Aştepta să dobândească ş'o sabie dela faurul cel de subt pământ şi din poveste.

Într'un rând se suia la deal din cupa de devale pârăului. Se scăldase subt lumina puternică a amiezii. Ca de obiceiu, cânele nu arătase plăcere pentru asemenea joc. Stătuse la mal pe partea de dinapoi, sprijinit în labele de dinainte şi-i urmărise în tăcere zbieguirile în unda limpede. Copilul evolua graţios, ca'ntr'un element al lui. Din când în când se cufunda şi privea cu ochii deschişi pietrele fundului. Trecea uşor pipăind stânca şi mâlul şi încerca să prindă păstrăvi, pitiţi lângă lespezi. Îi scăpa, căci avea mişcări pripite şi maică-sa îl învăţa necontenit că trebuie să-şi lunece lin degetele spre ei, să-i pipăie şi să-şi strângă mâna ca un cleşte asupra branchiilor. Încerca necontenit de câtăva vreme această vânătoare şi nădăjduia să izbutească într'o zi şi să ducă mamei lui unul din acei peşti argintii punctaţi cu fum şi sânge.

- Mâni am să prind! hotărî el lui Gelo, trăgându-şi pe trup blănița.

Cânele bătu din coadă cu simpatie. Şi el era sigur de asta.

Acuma se duceau la deal.

- Stai! îi zise tovarăşul.

Benoni se opri atent, aducând lancea cu vârfu-i negru în sus. În faţa lor aveau tufele de smeură pe care Doamna Genoveva le descoperise întăia oară. Dincolo de tufe era un un colţ de pajişte, luminat de un snop de soare. Prin iarba tânără umblau cu mare vioiciune, subt unghiu de lumină, puişori de găină sălbatică. Erau negri şi aveau la ochi ineluşele de mărgean. Cloşca dădea din când în când chemare de subt o tufă de alun.

Copilul socotea că Gelo priveşte şi el puii şi cloşca. Deci îi plăceau şi cânelui, cum îi plăceau lui. Insă Gelo nu vedea. El simţea altceva. Îi dăduse veste în nări adierea caldă a zilei.

Dintr'odată, în colţişorul tainic al paserilor izbucni vulpea caşicum ar fi căzut de sus. Dar mai degrabă părea că a săltat din pământ. Se năpusti asupra puilor şi înhăţă trei, unul după altul. Cloşca cârcâi ascuţit şi se zbătu în sus în crengi, iar puii într'o clipă se făcură nevăzuţi în frunzare. Fuseseră toţi acolo. Nu mai era nici unul.

“Trei sunt în vulpe", cugetă Benoni. Vulpea un duşman ş'un hoţ. Prejudecata aceasta şi-o însuşise dela maica lui, împreună cu multe alte învăţături.

- Gelo! şopti el cu hotăríre.

Îi cerea ajutor. Cânele se hotărise singur. Nu din pricina puilor de găină; dar din pricină că avea în el, pe lângă instinctul obscur, şi motivele stăpânului său omul. Se izbi în tufe. Vulpea se frământa încă în preocuparea ei, cercetând în juru-i cu ardoare. Gelo căzu asupră-i năprasnic. O doborî ş'o sugrumă. Străbătu după el şi Benoni, cu lancea aplecată.

Chelălăiturile dihăniei sunaseră până sus, întovărăşite de mormăirile de tunet ale zăvodului. Dăduse strigăt de războiu şi vânătoruł cel mic. Se auzi de deasupra, de lângă peşteră, glasul îngrijorat al mamei:

- Benoni!

- Aicea suntem! răspunse copilul cu semeție.

- Ce este?

- Am vânat o vulpe. A doborît-o Gelo şi eu am lovit-o cu lancea. Ai spus că ți-ar trebui cinci pentru o blăniță. Acuma ți-aducem întăia.

- Ai să fii mare vânător înaintea lui Dumnezeu, caşi Nemrod, zise Doamna Geroveva, ieşindu-i în cale.

Gelo trăgea dihania moartă, de după grumaz, prin tufe. Copilul o apucă de coama spinării, o opinti în sus şi o aruncă la picioarele mamei sale. Doamna Genoveva înțelese încă odată cu mare bucurie că-şi poate pune nădejdea în acel suflet şi în acel braț. Benoni avea o semeție şi o încruntare de sprânceană care-i aducea aminte de altă ființă ce-i fusese dragă şi căreia nu-i mai păstrase decât credința. Dragostea, sporită ca un flux, curgea numai cătră acea putere a lui Dumnezeu care creştea și se desăvârşea în preajma sa.

XVII.

Se zice că şi lupii s'ar fi duşmănind
Caşi oamenii. Nu ți se pare ciudat?

Benoni înțelesese dela mama sa că-i stăpânul acelor locuri. Doamna mama sa era o principesă şi tatăl lui un comite. De aceia, fără îndoială, şi animalele și fiarcle pădurii îl socoteau ca atare. Nu i se închinau cum s'ar fi cuvenit şi cum făcea Gelo, însă cele mai multe se temeau de dânsul. Altele nu arătau că se tem, dar se fereau domol şi ocoleau pe alte cărări. Astfel se întâmpla cu mistreții care hălăduiau la tăul din vale. Acolo Doamna Genoveva îl învățase că-i un loc de primejdie, deci nu înainta într'acolo decât atât cât trebuia. Se întâmpla, în unele zile, să suie unii dintre porci pe costişe, după jir. El îi vedea de departe şi le simțea mirosul urît. Dacă s'ar fi năpustit asupra lui cu colții, ştia că putea să se aşeze dintr'un salt deasupra lor în furca unui arbore. Dar mistreții nu făceau asta; și după asemenea lucru mai ales îşi prețuia Benoni drepturile lui de stăpân: stătea cu sfârla înălțată întrebând adierile şi zgomotele. Mai ales zgomotul, oricât de mic, îi înştiința, căci au urechea nespus de ageră. Pufneau deodată scuturându-se - parcă ziceau: Vine! el este! Ş'o apucau pe coastă înotând prin tufe şi mărăcinişuri, sbârlindu-şi coama

plină de slim şi râşină şi dând în dreapta şi'n stânga lovituri cu colţii.

Îl ocoleau şi lupii. În vemea verii fiarele acestea erau foarte atente şi viclene mai ales asupra vânatului lor obişnuit pe care-l urmăreau. Lupanii se desprindeau la popândoci şi la guzgani, la cuiburi de găini sălbatice şi de ierunci. Îar lupii urmăreau iepurii dela margine, vătui de căprioară şi viţeii ciutelor. Pădurea era înbielşugată în hrană pentru dânşi. Benoni îi simţea în apropierea lui; îi da de veste şi Gelo cu'n glas anumit cu mormăiri încete, dar nu-i vedea decât prea rar, căci şi ei îl socoteau stăpân şi se sfiau de el. În nopţile cu lună stăteau la sfat, la vetrele lor subt sihlă. Alcătuind planuri de vânătoare, vorbeau despre Doamna pădurii şi des pre fiul ei.

- Să ştiţi, grăi într'un rând unul, că acel Domnişor nu se teme de nimeni şi are o lance binecuvântată. Îar când va intra în peştera faurului, care se află undeva pe tărâmul celălalt, şi se va întoarce cu sabia cea mare, atuncea noi toţi cei din pădure, împreună cu mistreţii şi cu urşii, trebuie să-l urmăm în lume, ca să batem războiu asupra oamenilor.

- De ce să ieşim la lume? a întrebat un lupan dintre cei mai tineri.

- Trebuie să ieşim, răspunse lupoaica, pentrucă aşa va fi porunca lui. Nu ştiţi voi ce i s'a întâmplat Doamnei Genoveva dela oamenii din cetate? Au prigonit-o pe nedrept ş'au supus-o morţii şi numai prin mila lui Dumnezeu a scăpat aici la noi, în pădure. Acuma toţi cei vinovaţi de nedreptate trebuie să-şi primească osânda.

- Cum e acolo şi unde-i acel loc?

- Acel loc e departe, dincolo de marginea pădurii şi de streşina cerului. Ş'acolo să ştiţi că oamenii zidesc case şi cetăţi. Nu pot să vă spun bine cum sunt alcătuite, dar le zidesc. Şi ei locuiesc în acele case şi cetăţi, căci n'au peşteri, nici vizunii, cum avem noi. Ş'apoi ies unii asupra altora şi se bat. Se pălesc cu lăncile şi se taie cu săbiile.

- De ce se pălesc cu lăncile şi se taie cu săbiile?

- Aşa, cum ne batem noi cu ghiarele şi cu colţii, când închide iarna izvoarele vieţii şi hrana se împuţinează. Iepurii fug la câmpii, puii ciutelor şi căprioarelor au crescut; găinile şi ieruncile nu mai fac cuibare; hârciogul şi popândocul stau la căldură subt pământ, lângă jitniţele lor de grâu şi orz. Atunci şi viaţa noastră e mai grea. Tot astfel fac şi oamenii şi se bat.

- Bine, mormăi lupanul, să mergem, dacă aşa-i porunca şi aşa ziceţi domniile voastre. Însă eu mai degrabă aşi sta aici, cu maica mea, în pădure, la umbră şi la hrană bună.

- Să nu îndrăzneşti să faci asta, i-a hotărît haita, lovindu-l cu laba; căci el e stăpân şi porunca lui trebuie s'o ascultăm.

De urs, Benoni avea sfială, deoarece încă nu-l văzuse şi Doamna Genoveva îl încredinţase că-i cea mai mare fiară din acele locuri. Totuşi era bine încredinţat că, atunci când îl va vedea, are să-l înfrunte şi are să-l supuie. Nu-i nici ursul aşa de prost, cugeta el, să nu ştie hotărîrile lui Dumnezeu şi să nu-şi cunoască stăpânul.

- Eu cred că are să mă cunoască... zise el mamei sale.

- Are să te cunoască. Dacă vine spre tine, să nu te temi, dar nici să nu te sui în copac. Să-i arăți mai ales cât de repede ştii s'ajungi aici la peşteră. După asta îndeosebi are să te prețuiască.

- De ce să nu mă sui în copac?

- Pentru că asta face şi el cu uşurință.

- Şi de fugit nu poate fugi?

- Fuge, însă nu ca tine. Şi are să steie în loc, privindu-te cu admirație.

- Domnia Ta eşti o şireată, dragă mamă, totuşi să ştii că aşa am să fac.

Copilul râdea frumos, cu dințişori albi, şi Doamna Genovevaiîl trase la sân, îmbrățişându-l. Era într'adevăr Domn, căci Dumnezeu pusese în el ascuțimea inteligenței. Avea şi imaginație, care-1 fura spre o lume alcătuită arbitrar, însă inteligența răzbătea din el ca puhoiul argintiu de-aproape, din umbra şi sihla stâncilor.

Celelalte vietăți se tupilau în calea lui, ori țupăiau în crengi zburdând, ori îi făceau sărbătoare de cântece. De multe ori se oprea subt arcul unui fag, chema veverițele cu glas şi le dădea porunci. Ele se iteau pıin crengi şi-l priveau cu ochişori veseli, apoi săltau dintr'un copac în altul, plutind pe cozile lor stufoase. Iar se întorceau şi-l priveau pândindu-l şi-i răspundeau c'un hârâit subțirel şi moale.

Observase într'un rând, deasupra poienii, un hultan care se rotea în cercuri line. Soarele străbătea prin penajul dungat al aripilor lui. Îşi mişca pliscul negru. Îi lucea spre pajiştea de jos când un ochiu, când altul. Dintr'odată, caşicum s'ar fi scufundat cu plumb în aripi, veni asupra pământului, vâjâind. Un iepure țupăi în aceiaşi clipă din marginea poienii, zvârlindu-se în fugă, urechile plecate pe spate. Hultanul îl ajunse. Îl ciocni cu pliscul şi-l bătu cu aripile. Iepurele se întoarse pe spate şi-şi repezi spre duşman ghiarele picioarelor de dinapoi. Paserea se retrase o clipă în sus, fâlfâind. Se pregăti să atace iar.

- Du-te! îi strigă copilul, din bătătura peşterii.

Privea cu sprânceana încruntată şi c'o mână în şold.

Iepurele se răsuci pe picioare, încercând iar să scape în fugă. Duşmanul îl lovi din nou.

Atunci Benoni zmulse de lângă stâncă lancea şi se repezi. Gelo fu într'o clipă alături. Astfel au arătat hultanului a cui e acea stăpânire. Şi cânele aduse lângă foc iepurele ciugulit de clonţ şi străpuns de căngi. Paserea se sui în zbor oblic deasupra poienii; se roti odată şi tipă mânios, c'un glas ciudat de om.

La câteva săptămâni după solstiţiul de vară, într'o sară cu lună plină, nouri cu forme ciudate începură să izvorască dinspre orizontul de miazăzi. Aveau o coloare albăstrie şi erau tiviţi cu argint. Se desfăşurară în sus, înspre lună, până ce-i acoperiră lumina, apoi înaintară către creştetul bolţii. Curând tot cerul se căptuşi şi coloarea aceia frumoasă dintru început se posomorî ca o funingine. Era o linişte ca niciodată şi pădurea sta fără un tremur de. frunză, aşteptând cu înfricoşare. Globuri de foc tresăreau la sud; în accastă tăcere împietrită. Copilul le observa din gura peşterii. Stătea şi mama lui alături de el, în picioare, privind. Câteodată parcă clipeau depărtările, zbătându-şi pleoapele.

- Vine furtună şi ploaie, zise Doamna Genoveva.

Întradevăr, la această observare începu a-i răspunde tunetul, mormăind la foarte mari de părtări. După un timp, fulgerul se desluşi în linii rupte. Începu să detune podul cerului, cu huruiri prelungi. În lucirea albă a fulgerelor, Benoni văzu dintr'odată fagii din marginea poienii privindu-se şi mişcându-şi în fior frunzele. Toată pădurea din preajmă începu să şuşuie cu spaimă şi el o pricepu până în fundul sufletului lui, fără să-şi desluşească ce se întâmplă, ce duh al fricei intră în fiinţe şi în lucruri. Brusc sosi furtuna ca o revărsare de puhoiu. Codrul se zbătu prelung şi-şi ridică în spulber şin foc braţale-i nenumărate spre cer. Pocnete de crengi rupte se amestecară cu mugete. Sclipirile erau ca nişte fulgere de soare şi răneau ochii, iar tunetul copleşea imediat cuprinsurile.

Copilul avea un simţimânt pe care nu şi-l bă nuise. Era în el spaimă, caşi în toată pădurea. Stăpânindu-şi bătăile inimii şi strângându-şi buzele, cu toate acestea se îndărătnicea să privească. Doamna Genoveva se lăsă în genunchi, cu palmele împreunate în rugăciune. Îl atinse cu fruntea şi-l îndemnă c'o privire să facă şi el acelaşi lucru. Cu toată vrednicia şi semeţia lui de Domn, acuma începea să înţeleagă acele lucruri nedesluşite despre care-i vorbea Doamna maica sa, lu rugăciunile lor de sară.

„Până acuma nu l-am cunoscut"... îşi şoptea el, tresărind la sfâşierile măreţe ale fulgerelor.

Închidea ochii aşteptând trăsnetelc; apoi iar îi deschidea, curios să vadă toată întâmplarea. În zbuciumul din preajmă păru că naşte o volbură. Pădurea se deschise până în adânc, cerul se despică subt o sabie de flacără şi

tunetul fu mai mult un răcnet rupt ș'un cutremur al stihiilor. Doamna Genoveva îşi plecă fruntea la pământ. Benoni începu a scânci. În marginea poienii ardea, despicat, un brad vechiu.

- Ce este, mamă? întrebă copilul, cuprinzând pe Doamna Genoveva şi lipindu-se de ea.

Ea îl mângâie cu lacrimi. Şopti mai mult către sine:

- Astfel va lovi pe cei păcătoşi şi drepţii îi vor primi în faţă lumina.

Deşi nelămurit, Benoni simţea în mama lui o durere tainică şi veche pe care i-o ascunsese, ori nu fusese el în stare să i-o pătrundă. Deci mama lui suferea în acest loc, unde el se socotea fericit. Stătea deasupra un ajutor mai mare decât al lui, care o înfricoşase, dar întru care nădăjduia.

Tăcu, privind cu ochi uimiţi pojarul bradului.

Ploaia sosi în vârtejuri sucite, pe când tunetele se depărtau şi fulgerle se scriau în zigzaguri curate pe bolta nourilor. Vântul se alină; ploaia spori în bulbuci calzi. La lumina bradului păreau că sar, în bătătura de piatră, broscuţe fantasticc. Cu toată curgerea de apă, bradul ardea cu grabă, pârâind şi împroşcând scântei.

- Dacă ne-ar trebui foc, zise râzând Benoni, ne-am duce să luăm dintr'acela al lui Dumnezeu.

Doamna Genoveva îl îmbrăţişă şi-l sărută.

- Ţi-a fost frică?

- Mie? Nu mi-a fost frică.

Doamna Genoveva era foarte dispusă să-l creadă, deşi-i simţise carnea tremurând subt degetele ei. El însuşi era acuma bine încredinţat că nu se umilise, deoarece mânia măreaţă desfăşurată în faţa lui era pentru cei care făceau să sufere pe maică-sa. Simţi nevoia să-şi dovedească şi altfel această tărie. Desfăcu de pe el blănita de vătuiu şi, în pielca goală, trecu subt ploaia caldă, întinzând braţele în laturi, înălţând fruntea şi râzând. Se duse către făclia bradului, lunecând prin tină şi bălăcind cu picioarele. Strigă pe câne. Gelo veni îndată după el, apoi fu de părere că-i mai bine la adăpost de cât cu blana udă. „Ar trebui să şi-o dezbrace şi el ca mine," se gândea, râzând, Benoni, şi-l chemă iar. Dar Gelo nu voia să lepede blana.

Ploaia stătu şi pojarul bradului se risipi în fluturi care zburau prin poiană şi-şi căutau loc la întuneric.

În acea noapte, mama şi fiul se culcară târziu, după ce închiseră peştera, şi dormiră neliniştiţi. Mai ales Doamna Genoveva se răsucea într'una pe culcuşul ei de muşchiu. Într'o vreme ochii i se ţintiră fără somn spre bagdadie, în lumina misterioasă pe care luna de afară o răsfrângea în strugurii de stalactite. Tresărise ceva, în noaptea aceia, în fiinţa ei: o teamă nouă, ori o nădejde? Era un semn al eliberării apropiate? Plânse lângă copil, nădăjduind cu ardoare să se îndeplinească prevestirea trăsnetului.

În altă parte a codrului, în sihlă, lupii stăteau tupilaţi în culcuşuri, cu boturile pe ghiare, având în ei spaima pământului. După ce trecu furtuna şi durui în frunzare ploaia, începură să se mişte, simţind, după groază, foame.

Ieşiră la marginea vetrii lor familiare, se aşezară pe cozi şi înălţară boturile spre lună, scâncind. Acolo, în discul de aur sus, stătea zugrăvită umbra strămoşului lor şi ei îl chemau încet, scârţâind din gâtlejuri.

- Acuma-i vremea să ieşim la vânătoare, zise haita cea bătrână. Ploaia stă; conteneşte vântul. Pe boare proaspătă, simţim bine iepurii şi vătuii.

- Să mergem, răspunseră lupanii cei mai vechi.

- Eu nu merg, mormăi leneşul.

- De ce nu mergi? Fiecare ins din pădure e dator să lucreze. Numai câinii, care sunt nişte bastarzi dedemult, au găsit mijlocul să nu facă nimic şi să trăiască robi în cetăţuile oamenilor.

- Cred că nu fac aşa de rău pecât se pare. Dumnezeu ne-a blăstămat să ne câştigăm hrana prin muncă şi suferinţă, iar cânele, fratele nostru, a găsit raiul primordial.

- Unde?

- Lângă om, care-i fiul lui Dumnezeu.

- Aşa ţi se pare ţie, leneşule. La viclenii de acestea te pricepi. Însă trebuie să te supui legii care a fost dată lupilor. Altfel te batem, te sugrumăm şi te lepădăm dintre noi.

Lupanul rânji şi chelălăi către strămoşul său din lună.

- Aşi vrea să văd cine îndrăzneşte să se mă soare cu mine. Eu sunt cel mai vechiu lupan şi am ceafa cea mai groasă.

- Ai să vezi îndată.

Înălţându-se în sus, încordându-şi spinarea cu coama zbârlită, haita îi hârâi aceste ameninţări şi veni asupra lui. Lupanul se ridică şi el domol dela pământ şi rânji iar. Lupoaica îl izbi cu colţii. El se feri într'o parte. Apoi, c'o repeziciune care era încă necunoscută de toţi în fiinţa lui, se întoarse brusc şi încleştă urechea mamei lui, sângerând-o.

Bătrâna slobozi un urlet. Căscând gura-i e normă, îşi sticli dinţii galbeni şi se izbi la atac din nou. Lupanul însă era mai sprinten şi nu voia să-şi primească pedeapsa. La urletul mamei, năvăliră trei generaţii de lupani şi se învălmăşiră, scrijelind şi scriind cu sânge blana sură a leneşului. Îl rostogoliră la pământ; clămpăniră asupra lui; îl răsuciră cu pântecele în sus şi voiră să-i deie afară măruntaiele. Cu în cordarea disperării, leneşul izbândi să se puie iar pe picioare, primind cu mare vrednicie asalturile fraţilor lui. Judecata îi era făcută şi osânda dură. Trebuia să piară subt colţi. Piciorul drept de dinainte îi era acuma încleştat de lupoaică. Simţi cum maica lui i-a rupt şi i-a smuls laba. C'un urlet nebun sări peste învălmăşală şi, numai în trei picioare, cu montul sângerând, se năpusti în tufişuri, apoi pe-o cărare, apoi în pârău, apoi în lungul apei la deal.

Cei din urmă îl prigoniră încă o bucată de vreme, adulmecând pe urmele lui, asmuţindu-se şi chelălăind. Pedeapsa trebuia îndeplinită cu desăvârşire. După ce-i rup gâtul şi pântecele, îl împart şi-l hăpăiesc. Astfel folosul justifică şi mai bine osânda. Dar lupanul, deşi leneş, ştia să fugă. Lenea lui era compensată şi de o ascuţime deosebită a minţii. Din când în când se oprea,

întrebând lumina lunei, boarea nopții şi tăcerea. Fără călăuz şi mai proşti din fire, ur măritorii se opriră dela o vreme. Se uitară spre discul de aur şi spre strămoş, dar acela nu le da niciun semn. Auziră urletul lupoaicei din urmă şi-şi aduseră aminte că acolo-i toată nădej dea de dobândă şi numai subt porunca ei pot fi buni vânători. Deci se întoarseră.

Lupanul sui la deal până subt duruitoare. Acolo feri pe după tufărişuri dese de brăduți încâlciți în rugi de mure. Larma apei nu se mai auzea. Se deschidea înainte-i o poiană, în lumină. În cellalt capăt al poienii clipea încă, subt uşoare fâlfâiri de spuză, jarul unui brad. Între rugii de mure şi acel brad, în bătaia discului de aur dela miazăzi, era intrarea peşterii, unde locuiau oamenii, stăpânii acestei păduri. O femeie subțire și înaltă, cu pletele pe umeri, care cunoaşte taina focului, ș'un prunc îndrăzneț de care au început a se sfii sălbătăciunile pădurii. Cu acel prunc care poartă lance, iese totdeauna şi zăvodul cu spini la grumaz. Asemenea câne ghimpos n'au văzut lupii decând țin ei minte. E aşa de mare şi de groaznic. încât nimene nu-i poate sta împotrivă. Şi e şi bun şi viclean vânător. Dar mai ales îi plăcca lupanului că vorbeşte cu omul şi trăieşte cu el în bună înțelegere. Femeia și pruncul îl mângie și-i dau cu mâna lor mâncare trecută prin foc. După ce mânâncă, se aşează şi el în preajma acelui zeu misterios cu limbi şi braţe roşii, și dormitează. Leneveşte fără grijă și duce o viață fericită. Umblă la vânat din când în cánd și numai de petrecere. Atuncea îl dă ajutor și pruncul. Viața aceasta i se pare lui cu mult mai bună decât a celor din fundul sihlei, cure l-au osândit, l-au bătut, l-au sângerat și i-au rupt laba.

Aşezându-se pe pântece, lupanul întinse înainte montul şi începu a linge sângele. Apoi ținu neclintit laba ruptă, până ce sângele se închegă. Atunci începu să dormiteze clipocind, cu ochii ațintiți în jarul bradului, și-l cuprinse un sormn uşor ş'o slăbăciune.

A doua zi dimineața, întro mare izbucnire de soare, Doamna Genoveva și copilul, urmați de câne, trecură la pârău, ca să se spele și să-şi ia provizia de apă. După ce se întoarseră și se cinchiră la gura peşterii, izbucni, între plete de crengi şi vreascuri, focul, acea minune pe care n'o pot pătrunde niciodată fiarele.

Gelo îşi înalță botul în vânt şi stătu un timp întrebând adâncurile umbrei, apoi porni singur, luând-o, după obiceiul lui, în lungul pârăului, la vale. Merse aşa un timp către domeniile lui.

Auzi într'o vreme strigătul lui Benoni şi se opri. Strigătul nu se repetă. Auzi în urmă paşi. Poate vine copilul după dânsul. Pe urmă nu mai simi nimic și porni iar înainte. lar se opri, căci iar se simțea urmărit. Atunci i se îndoi luarea-aminte. Urechile-i erau ciulite; făcea ocoluri scurte, ca să primnească în nas emanațiile din urmă. Supraveghia furcile fagului și arcurile cetinelor de molizi, ca să vadă dacă nu cumva îi vine primejdia de sus, dela linx. Căci simnțise cândva, în expedițiile lui, putoarea acelei dihănii. Nu era nimic deasupra. Pe pământ însă, din susul apei, venea pe urmele lui altcineva decât copilul.

Ocoli tăul porcilor. În regiunea aceia era un miros aşa de aspru, încât putea fi necontenit în primejdie. Nu mai era în stare a simţi şi a adulmeca nimic altceva. Subt o muche de stâncă, în tr'un loc ferit, o scroafă a fătat şapte purcei. Într'o dimineaţă, când va fi prilej bun şi scroafa s'a scoborî la scăldătoare, poate să deie o raită la ascunzişul acela şi s'aducă la peşteră un vânat nou. Apucă pe purcel dintr'odată de rât, ca să nu covițe, şi-l duce în salturi la deal prin marginea pârăului, prin apă, ca să-şi piardă urma.

Acuma-i lasă pe mistreți în legea lor şi'n domnia lor. Între ei nici lupul, nici ursul nu pot intra fără primejdie de moarte.

Când răzbi în luminişul din vale, în locul unde avea obiceiu să vâneze, Gelo auzi un semnal străin de vânătoare. Înțelese dintr'odată că-i un lup. Îi abătea un iepure, care venea ţupăind, cu urechile înălţate, prin hăţaş. Se izbi împotriva lui şi-l lovi, doborîndu-l. După ce-l scutură de grumaz şi-l sugrumă deplin, lăsându-l întins la picioare, când întoarse pieziş capul, văzu pe cel care-i abătuse vânatul. Era lup, aşa după cum primise înştiințare. Stătea neclintit, privindu-l dela douăzeci de sărituri. N'avea în înfăţişare nimic duşmănos. Dimpotrivă. Laba dreaptă de dinainte şi-o ținea ridicată ş'o agita într'una, parcă-i făcea un semn.

Gelo porni cu luare-aminte către el. Lupanul îl aştepta, cu coada subpusă. Apoi se tupilă, cu laba lui ruptă necontenit în neastâmpăr. Cum s'a petrecut această recunoaştere între rude depărtate şi cum a lămurit cânelui lupanul întâmplarea lui şi dorința care-l stăpânea, Gelo a spus mai târziu lui Benoni, într'un chip destul de desluşit. Cu mult mai târziu, când laba ruptă se vindecase şi când amândoi vânau în bună înțelegere pe vale. Lupanul sta încă ferit de peşteră şi ieşea numai când Gelo cobora pe pârău. Într'o vreme copilul simți această tovărăşic, o urmări şi o observă. Începu a spune despre ea Doamnei Genoveva, ş'atuncea lupanul cel străin dobândi numele pe care l-a purtat mai târziu până la sfârşitul vieții. Benoni i-a zis Lup-Ciung. Atuncea şi Gelo începu a-i lămuri întâmplarea. Abia către iarnă Lup-Ciung îndrăzni a se arăta, pe vine şi bătând din coadă, în preajma peşterii, şi Benoni îi adresă de departe, de lângă foc, cea dintâi chemare:

- Vină la mine, Lup-Ciung.

Lup-Ciung a venit; însă culcuşul lui şi l-a păstrat în pădure, într'un loc anumit, numai de el ştiut.

XVII

Fratele neu orb mi-a dovcdit,
Cu drept cuvânt,
Că nu există soarele.
E o invenție a acelor care văd.

În locuri foarte depărtate, dincolo de munții Pirenei, în câmpiile Spaniei, comitele Sigfrid zăcuse îndelung. Înainte de a cădea cu desăvârşire copleşit,

încercase părintele Laurenţiu să-i aprindă în suflet şi'n minte o lumină. Venise în cort şi fusese faţă la schimbarea legăturilor, după aceia aşteptase acel oftat de alinare care precede unui răstimp de tihnă. Atunci ceruse slujitorilor să fie lăsat singur, se aşezase la căpătăiul bolnavului şi-i cuprinsese mâna.

- Luminate Domnule Comite, i-a zis bătrânul, dacă te simţeşti mai bine, îngăduie-mi să-mi fac datoria spunându-ţi cât mai degrabă câteva cuvinte.

- De ce cât mai degrabă, părinte? Îmi este cumva viaţa în primejdie? zâmbi Comitele. Şi-ţi este teamă de soarta sufletului meu?

- Nădăjduiesc că Dumnezeu va binevoi să te păstreze în putere pentru slava sa, Domnule Comite, răspunse bătrânul. Vreau să vorbesc despre scrisoarca pe care ai primit-o şi de porunca pe care ai dat-o.

- Vai, părinte, aceasta-i a doua rană, care nu cred să se mai vindece. Am crezut în soţia mea ca într'un înger şi văd că m'am înşelat. Fapta ei însă îşi va primi fără întârziere plata.

- Au îmi vei îngădui, luminate Domnule Comite, să te întreb din ce vezi că te-ai înşelat?

- Văd din cartea pe care mi-ai cetit-o.

- Eu n'am văzut tot astfel, luminate Doamne.

- Se poate? Dar Golo este credinciosul meu. L-am ridicat din tină şi l-am aşezat la loc de cinste. Ar fi cu putinţă oare să se facă vinovat de asemenea uneltire? Şi cu ce scop? Cu ce i-am greşit, ca să-mi dea o lovitură mai grea de cât cea pe care o am la tâmplă?

Părintele Laurenţiu tăcu o clipă.

- Luminate Domnule Comite, începu el iar blând, dă-mi voie să-ţi amintesc că şi ucigaşii au drept la judecată şi la apărare şi osânda vine după aceia. Ai ascultat pe Doamna Comitesă? N'ai ascultat-o, căci te-ai aprins de mânie şi ai lovit în aceiaşi secundă. Totuşi trebuie să dai răgaz măcar inimii Domniei-Tale şi gândului, să ţi-o înfăţişeze. Ai cunoscut-o în iubire şi credinţă. Nici odinioară nu ţi-a dat dreptul să te îndoieşti de curăţia ei. N'ai găsit, în aceste gânduri şi'n inima Domniei Tale, măcar o clipă de îndoială?

Comitele întoarse spre bătrân ochi uimiţi. Parcă se trezea dintr'un somn.

- Ar fi oare cu putinţă să fie nevinovată ?

- E nevinovată, Domnule Comite. Ieşi din negura mâniei, lasă judecata să pătrundă faptul şi vezi că nu se poate să fie vinovată. Rănitul începu a se frământa cu mare nelinişte.

- Nu se poate; am hotărît; Golo e un om în care mă pot încrede.

- Dar dacă domnul Golo se înşeală?

Comitele Sigfrid rămase dintr'odată cufundat într'o tăcere întunecoasă.

- Dacă se înşală, urmă şoptit pater Laurenţiu, ori e într'o stare de nebunie, ori va fi fost îmboldit de alte pricini pe care noi nu le cunoaştem? Îngăduie-mi, luminate Domnule Comite, să-şi spun, cu tot respectul, că ai dat o poruncă pripită. Din moarte, nimene nu se mai întoarce. Când vei afla adevărul, ori îl vei bănui, va fi prea târziu.

Comitele se ridică în culcuşul lui cu mişcări pripite şi voi să-şi rupă legăturile.

- Părinte, strigă el, eşti încredinţat de ce spui?

- Sunt încredinţat, luminate Doamne, şi te rog să stai liniştit. Dacă Domnul Dumnezeu binevoieşte a face lumină în noaplea Domniei-Tale ş'n mânia care te-a copleşit, atunci este vreme să repezi alt slujitor, care să oprească porunca dintâiu.

- Este vreme, părinte, este vreme. Ai drep tate. Trebuia să cuget, trebuia să cercetez, trebuia să aştept. În asemenea împrejurare nicio dată nu poate fi prea târziu. Domnia-ta, părinte Laurenţiu, îmi cunoşti calităţile şi cusurul. Sunt bun şi blând din fire; însă supus violenţei. Atunci, caşi'n clipa când sună trâmbiţa de războiu şi înalţ sabia, văd roşu înaintea ochilor. Aşi fi vrut ca asupra soţiei mele să nu cadă nici umbra unei bănuieli. Şi dintr'odată sosesc până la mine veşti ca acelea pe care mi le-ai citit. N'am putut face altfel, căci am fost în natura mea şi'n dreptul meu. Dar recunosc că trebuia s'aştept. În acca clipă n'aşi fi recuroscut, dar acuma recunosc. Poate-i nevinovată, ai dreptate, ş'atunci va pieri Golo.

Bătrânul clătină din cap cu întristare.

- Nu vreau asta; se va vedea ce vei binevoi a hotărî când vei judeca, luminate Doamne.

- Aşa este. Să plece numaidecât Vincenţiu Scutierul. Scrie poruncă să nu cuteze a se atinge nimeni de Doamna Comitesă până ce nu mă voiu întoarce eu la Castel. Să fie lăsată în cămările ei şi să i se deie cinstea cuvenită. Asta scrie; şi să nu îndrăznească nimeni altfel. Iar porunca dintâiu să fie caşicum nici n'ar fi fost. Hotărăsc să încalece pe loc slujitorul; să i deie cal bun şi bani şi să nu se oprească până ce n'ajunge pe Bartolomeo. Dacă nu-l ajunge, când se va apropia de Castel, să deie semn de departe din corn. Asta să facă şi să plece pe dată. Adă-mi cartea, să pun sigiliul cu mâna mea. Să vie şi Vincenţiu, să-i întăresc şi prin graiu poruncile.

Îndată sosiră slujitori. Se făcură pe dată pregătirile. Părintele Laurenţiu alcătui cartea. Comitele puse sigiliul. Tezaurarul aduse în pungă de piele ducaţii de aur. După aceia se făcu linişte. Bolnavul încercă să adoarmă, dar nu putea şi, într'un târziu, chemă iar pe părintele Laurenţiu la căpătâiul său.

- Când am greşit, părinte? îl întrebă el cu ochii în figuri; astăzi ori ieri? Am îndoieli şi nu-mi pot găsi linişte. Dar dacă soţia-mea e totuşi vinovată? A călcat în picioare onoarea mea fără pată. Am dreptul s'o ucid!

- Luminate Doamne, vei judeca şi vei ucide la timp.

- Aşa este: am timp. Ai încercat să mă în credinţezi că e nevinovată. Ai vrut să-mi alini suferinţa; aflu însă că am intrat într'un iad al nehotărîrii.

- E nevinovată, luminate Doamne.

- Atunci va cădea capul lui Golo. Vreau numaidecât să aflu adevărul.

- Acesta e în stăpânirca Iui Dumnezeu, luminate Domnule Comite.

- Aşa este, aşa este... şopti gâfâind Sigfrid. intrând cu desăvârşire în febră.

Câteva zile şi nopţi trăi între vedenii tulburi. Slujitorii aduseră, călare pe un catâr, un medic din târgul cel mai apropiat. Purta o pălărie naltă, care mergea ascuţindu-se către vârf, ş'un săcuşor de picle cu unelte misterioase. După ce privi pe bolnav din partea dreaptă a căpătăiului, trecu dincolo şi-l privi şi din partea stângă. Atunci clătină din cap, încruntând sprânceana, dovedind prin asta că a descoperit adevărul. Rosti chiar câteva cuvinte necunoscute, ceia ce umplu de respect pe slujitori. Hotărî apoi că bolnavul trebuie dus numaidecât la târg, într'o locuinţă închisă, deoarece toate bolile, mai ales cele de stomac, se agravează în atmosfera plină de curenţi contrari a unui cort. Părintele Laurenţiu luându-şi libertatea să atragă luarea-a minte a învăţatului că Domnul Comite sufere mai ales de o rană la tâmplă, medicul îl privi din înălţime.

- Ştiam asta; se şi vede, zise el, cu demnitate. Voiu adăogi că, în asemenea împrejurare. prescripţia mea trebuie îndeplinită şi mai grabnic. Pentru suferinţile interne camera e necesară. Pentru leziunile externe camera este indispensabilă.

- Se pare că Măria-Sa are friguri... îşi permise a observa părintele Laurenţiu. Are friguri şi aiurează.

- Asta e rezultatul umorilor mefitice. Trebuie să le eliberăm. Am o lanţetă bună, cu care voiu da drumul sângelui prin braţul stâng.

Slujitorii purtară cu grijă pe Domnul lor până într'o locuinţă de zid. Acolo medicul îşi puse în lucrare lanţeta. Adăogind şi alte ştiinţi şi vorbe, izbuti să alunge febra. Domnul Comite se întoarse dintre vedenii în lumea obişnuită şi privi în juru-i c'un zâmbet stâns. Se minună întrucâtva de aşezarea durabilă întru care se afla şi de patul larg, cu polog; apoi înţelegând, după înfăţişare, că are deaface cu un savant chirurg, îi ceru să-i comunice dacă a împăiat capul trădătorului.

- Care trădător? întrebă cu semeţia lui medicul.
- Capul lui Golo.

Medicul se înclină şi declară că l-a împăiat. Apoi îşi împărtăşi în şoaptă, faţă de părintele Larenţiu, convingerea că boala merge bine şi bolnavul, în orice caz, dovedeşte o mare tărie de caracter.

Domnul Comite mai intră de câteva ori între vedenii, apoi binevoi să le abandoneze cu desăvârşire. După patruzeci şi nouă de zile de călătorii, făcu popas şi pofti să mânânce o friptură de batal şi să beie o cupă de vin de Alicante. Mestecă de câteva ori din friptură şi gustă în vârful limbii vinul, apoi rămase gânditor pe spate, palid, cu fruntea lucie şi cu barba rară. Era slab şi întristat şi încerca să-şi aducă a minte de întânplări bizare dintro rătăcire pe alte tărâmuri.

După câteva zile văzu însfârşit că are în el o întrebare. Făcea legătura cu

trecutul şi dorea să afle ştire despre soarta soţiei sale.

Părintele Laurenţiu îi mărturisi că încă nu ştie nimic. Dar bolnavul fu atât de neliniştit, în zilele următoare, încât învăţatul doctor porunci să fie eliberat de această pedeapsă a îndoielilor. Astfel Domnul Comite află că scutierul s'a întors ş'a adus veste cum că a ajuns prea târziu. Doamna Comitesă fusese supusă morţii împreună cu pruncul său, într'un loc ascuns, în pădure.

Medicul avusese dreptate. Bolnavul primi vestea fără nicio mişcare. Închise ochii şi rămase aşa, scuturat numai de o uşoară înfiorare. Apoi apărură lacrimi la colţurile pleoapelor. Într'un târziu porunci cu glas slab să fie lăsat singur şi pofti pe doctor să binevoiască a nu se mai înfăţişa niciodată la patul lui. Astfel poate va izbuti să moară.

- Sunt încredinţat că are să trăiască, şopti părintelui Laurentiu învăţatul. Aşi dori să nu uiţi, respectabile părinte, că mi se datoresc trei ducaţi. Acuma îţi pot spune că un meridional al nostru, cu asemenca rană şi febră, de mult ar fi trecut în paradisul strămoşilor. Aceşti uriaşi dela nord au două inimi. Când îşi încetează una bătăile, porneşte cealaltă. Daţi-i friptură şi vin şi se va face bine. Şi lăsaţi-l să taie şi să împăieze capul despre care vorbea.

După cuvântul învăţalului, deşi foarte cu încetul, sănătatea Domnului Comite s'a restabilit. A stat multă vreme, în zile lungi de gânduri, într'un scaun, subt florile şi subt fructele unui portocal care-i încununa balconul, încălzindu-şi la un soare străin rana. Uneori aştepta să intre în el deplin puterea victii, ca să se întoarcă din nou în vârtejul războiului, să piară acolo într'o învălmăşeală eroică. Alteori cugeta să întreprindă o călătorie de trei ani la locurile sfinte, ca să îngenuncheze la mormântul Mântuitorului, cerând izbăvire pentru greşala ce săvârşise. Iar în alte dăţi se surprindea nădăjduind că hotărîrea lui a fost dreaptă. Îndată însă îşi scutura fruntea, apoi rămânea neclintit, şi Doamna Genoveva îi apărea ca o vedenie curată şi albă subt florile portocalului.

Când putu să încalece, îi veni veste că războiul cu necredincioşii s'a încheiat şi prigonirea Maurilor va începe în altă campanie, când Domnii Regi şi Baroni vor putea strânge iar bani şi oşteni şi sfântul Papă dela Roma îşi va da iarăşi binecuvântarea sa. Domnul Comite îşi adună slujitorii şi soldaţii şi porunci întoarcerea la Trever.

Sosi astfel în valea Mozelei, către domeniile sale pe neaşteptate, înspre sfârşitul toamnei. Poposi sara, în cel dintâiu sat de subt stăpânirea sa. Slujitorii descălecară şi rămaseră tăcuţi în jurul său, cum le era demult obiceiul. Vestea sosirii stăpânului se răspândi fulgerător şi ţăranii se grămădiră în jurul suitei, cu cuşmele în mână şi pletele în ochi. Măritul stăpân plimba o privire fără zâmbet în jurul său. Lumina amurgului se răsfrângea în ochii lui ca într'o apă tulbure.

- Cum aţi trăit aicea, oameni buni, în vremea lipsei mele? a întrebat Domnia Sa Comitele.

- Am trăit bine, luminate Stăpâne, a răspuns unul dintre bătrâni; dar am fost întristaţi de multe veşti rele.

- A venit cumva zvon despre moartea mea? zâmbi Sigfrid.

-A venit asemenea zvon, prea luminate, şi ne-am temut de alţi stăpâni răi în locul celor buni, şi de vremuri cumplite. Am mai fost loviţi în inimă, Doamne, şi de vestea altei morţi, care ş'aceia ar fi fost bine să nu se adeverească. Dar s'a adeverit, şi pentru asta muierile noastre poartă ş'acuma broboadă cernită.

Domnul Comite Sigfrid aţinti spre bătrân privirea-i neguroasă.

- Cum te chiamă, bătrânule? întrebă el, c'un glas schimbat.

- Numele meu e Toma, luminate Doamne.

- Ce ştii tu?

- Ştiu ce ştie tot poporul adunat aici, Măria Ta, îndrăzni bătrânul. Veştile umblă prin lume, Măria Ta, şi am aflat şi despre porunca de oprire a morţii, care a sosit în grabă dela războiu; dar acea veste a căzut prea târziu, când Doamna noastră pierise.

Comitele Sigfrid stătu o vreme în tăcere, cu bărbia în piept.

- Să vie aici părintele Laurenţiu! porunci el.

Vestea trecu în urmă şi părintele Laurenţiu înaintă pe asinul lui. Prăvălindu-se într'o parte de pe spinarea animalului, trase dintr'unul din desagii de piele cartea de rugăciuni şi veni lângă Domn. Se înclină şi-şi mărturisi prin glas prezenţa.

Comitele Sigfrid tresări.

- Părinte Laurenţiu, zise el cu blândeţă, vei binevoi să faci o slujbă pentru cei morţi, în bisericuţa satului. Mergem s'o ascultăm. Şi dăruim oanenilor din acest loc scutire pe un an de biruri şi îndatoriri către Domnia mea. Aceasta pentru iertarea unor greşeli a celor vii şi poate şi a celor morţi.

Sătenii îngenunchiară şi părintele Laurenţiu îi binecuvântă cu cartea.

- Doamna noastră, îndrăzni iar bătrânul Toma, a fost nevinovată caşi pruncul său. Şi au pierit amândoi de sabia gealaţilor.

Comitele Sigfrid suspină. Cu capetele plecate în fărână, unele dintre muieri începură a plânge şi a se tângui.

După slujba parastasului, Comitele Sigfrid rupse popasul alaiului său. Porunci brusc înaintarea. Trudiţi şi flămânzi, slujitori şi oştenii încălecară. Comitele trecu înaintea scutierilor şi călărea singur. Dintr'o latură, un copil de casă îi lumina calea c'o faclă, prin noaptea fără lună. Nu bătea vântul, dar aerul era umed şi rece. Negura care apăsa sufletul Domnului asupra tuturor.

Înspre zori, suiră la Castel. Trânbiţele sunară numele Domnului Comite. Străjile răspunseră de pe platformele de sus. Deodată se trezi glasul de ape dcla Saltul Diavolului. Lanţurile punţii sunară, porţile scrâşniră, strigăte se încrucişau prin ogrăzi, lumini începură a alerga pretu tindeni, cetăţuia deschise ochi şi dădu zvon. Când pătrunseră spre locul unde îşi lăsase soţia în lacrimi, Domnul Comite se opri şi descălecă. Trupa puse şi ea piciorul pe pământ şi rămase nemişcată.

- Ce este? întrebă Comitele, întărâtat. De ce v'aţi oprit? Treceţi la odăile voastre. Să vie aici, la porunca mea, domnul Giuseppe Golo. De ce nu l-aţi

trezit încă?

- Măria Ta, răspunse unul dintre slujitori, domnul Cavaler Giuseppe nu doarme. Stă ca totdeauna fără somn, aşteptându-te.

- S'a aflat poate c'aşi fi murit? întrebă rânjind Domnul Conmite.

- S'a vestit asta, Măria Ta, însă unii dintre noi n'am crezut. N'a crezut nici dompul Cavaler. Acuma ne bucurăm cu toţii de sosirea stăpânului nostru.

Slujitorul tăcu, închinându-şi fruntea, subt lumina roşcată a faclelor de râşină. Pinteni şi paşi sunară pe dalele de piatră. Domnul Giuseppe Golo se înfăţişă cu haină de sărbătoare şi cu spada încinsă, puse un genunchiu la pământ şi-şi înclină fruntea.

Comitele îl privi cu luare aminte, parcă a tunci îl vedea întăia oară.

- Luminate Stăpâne, zisc domnul Giuseppc Golo, bine-ai venit! Mă bucur că te-ai întors în deplină putere şi sănătate. Vegheam, când am auzit semnalul trâmbiţelor.

- Şi te-ai grăbit să te înfăţişezi?

- Mam grăbit, luminate Stăpâne.

- Prea bine. Să se retragă toţi; să rămâie numai părintele Laurenţiu. Vreau să-ţi vorbesc în acest loc şi'n această clipă.

Domnul Golo rămase în genunchi. Oştenii şi slujitorii dădură îndărăpt, dar se opriră, lipiţi de ziduri şi'n unghere, ca nişte fantasme. În coridoare şi pe terase se buluciseră deodată muierile, izvorîte de pretutindeni. Îşi vârau pliscurile una în urechile alteia, şopotind.

- Ce s'a întâmplat aicea, Golo? întrebă Domnul Comite.

- Măria Ta, răspunse Cavalerul, am împinit cu mare durere o poruncă a Stăpânului meu.

- Doamna Comitesă a pierit?

Domnul Giuseppe Golo îşi încovoie fruntea spre pământ.

- A pierit vinovată?

Cavalerul ridică fruntea. Domnul Comite începu a-i adresa vorbe pripite:

- În faţa părintelui Laurenţiu şi subt ochiul lui Dumnezeu care nu poate fi inşelat, şi pe sufletul tău nemuritor, răspunde-mi, Giuseppe, dacă ai avut ştiinţă de vinovăţia Doamnei Comitese; dacă ai auzit cu urechile şi ai văzut cu ochi.

Cavalerul plecă fruntea iar şi nu răspunse.

- Te întreb încă odată: A fost vinovată?

Golo tăcu.

- Atunci mărturiseşte, Golo, urmă Donmnul Comite c'o ciudată blândeţă, ce rău ţi-am făcut eu fie în această viaţă, să-mi râpeşti împăcarea de dincolo de moarte? Erai un mercenar pribeag şi te-am ridicat lângă mine. Ţi-am dat insignele oamenilor aleşi şi am crezut în lealitatea ta. Şi tu îmi răsplăteşti caşicum ţi-aşi fi sugrumat părinţii?

Golo stătu închis în aceiaşi îndărătnicie.

- Să vie temnicierul! porunci Domnul Comite. Să i se ieie spada şi

pintenii, ca unui nevrednic. Nu vreau să piei pe loc fără judecată. Până la județ, să te ducă Barabas în carcera cea mai de jos de subt turnul cel mare.

Între muieri se stârni un fior ș'o şoaptă. Într'adevăr, acolo aşteptau ele să-l vadă coborât pe Domnul Giuseppe Golo, în mocirla dela fund, unde se preling din zid solomândre galbene, care abia se mişcă, parcă s'ar trezi din îngheț.

- Acolo n'ai nevoie de hrană vreme de cinci zile, urmă Domnul Comite, însă apă ai cu îndestulare.

- Măria Ta, tresări domnul Giuseppe Golo, loveşte-mă și mă ucide aici pe loc.

- De ce?

Golo căzu pe amândoi genunchii şi mărturisi cu zdrobire:

- Luminate Doamne, loveşte-mă şi ia-mi viața, căci n'am nimic a mărturisi împotriva Doamnei Genoveva.

Domnul Comite puse mâna pe sabie; dar nu lovi. Începu a râde, rătăcit.

- Bine, Golo. Să te ducă Barabas în locaşul tău. Dar în fiecare zi să mi te înfățişeze, ca să te văd, să te admir și să-ți mulțămesc de binele pe care mi l-ai făcut.

Slujitorii ieşiră din umbră și zmulseră lui Golo haina și semnele de cavaler. Apoi îl duseră spre hrube. Domnul Conmite îşi întoarse chipul palid, cu buzele albe, spre lumina zorilor, și dădu drumul prin gura închisă și prin nări unui geamăt de desnădejde.

XIX

Am căzut zdrobit;
Am blestemat viața și lumea,
Am plâns și m'am adăpat cu fiere,
Ca să mă pot bucura pe urmă.

Comitele stătu astfel o vreme pironit în locul său, cu grumazul încovoiat, până ce părintele Laurențiu îi dădu veste că poruncile i-au fost îndeplinite. Atunci porni spre terasa cea mare de din față a Castelului. Asupra ei fulguiau primele lumini ale dimineții. Totul, în fața lui, era pustiu și gol. În urmă-i însă, din toate colțurile și de după toate zidurile, răsăreau capete care spionau, îşi făcu întrebări și-şi dădeau răspunsuri cu privirile.

Pinteni sunară subt boltă. La uşa odăii unde locuia odată Doamna Genoveva, aştepta o umbră umilită. Domnişoara Berta ridică fruntea din mantila ei neagră și se închină stăpânului său.

- Tu eşti, Berta? binevoi a o întreba Domnul Comite.

Camerista îşi şterse lacrimile cu dosul mânii stângi și'n acelaşi timp prezintă, cu dreapta, cheia camerei.

- Ce făceai aici?

- Te aşteptam pc Măria Ta, Domnule Comite. Din acea vreme, nimene n'a mai intrat aici. Domnul Giuseppe Golo a ținut la el cheia ș'am socotit-o pierdută. Cum am dobândit-o dela moş Barabas, am venit în fugă aici, aşteptând.

- Ai dovedit, Domnişoară, că eşti înțeleaptă, ca totdeauna, vorbi blând Domnul Comite. Fii bună și deschide uşa.

Domnişoara Berta se luptă o clipă cu cheia și uşa scârțâi în bălămăli. Lumina dimineții descoperi deodată odaia. Câteva scaune stăteau în poziții felurite de neprietinie unul față de altul. În preajma lor se produsese o învălmăşeală. Covorul avea un colț răsfrânt și abătut, pe care se cunoştea încă pata sângelui. Partea cealaltă a odăii, fundul din preajma ferestrei, păstra alcătuirea paşnică a unor zile pentru totdeauna pierdute. Veşca de sită, c'o lucrare de gherghef aproape să fie isprăvită, o carte de rugăciuni cu tartaji de piele lucie şi încuietori de argint, pernuțe cu fața de matasă, în care se păstra urma de sprijin a cotului, și ghitara. Aplecându-se a supra locului de şedere, unde-i plăcea stăpânei sale să lucreze şi să cugete, domnişoara cameristă lovi strunele discordate ale ghitarei.

Domnul Comite tresări.

- Nu te atinge de nimic, domnişoară, zise el. Stătu în picioare, privind. Îndărătul lui, părintele Laurențiu, cu mânile împreunate pe pântece, contempla un altar părăsit. În jurul frunții Comitelui pâlpâiau nesimțit fluturii amintirii. Rana lui dela tâmpla stângă se făcu trandafirie.

- Spune-mi tu, Berta, strigă deodată Comitele, cu violență. A fost vinovată stăpâna ta şi a necinstit în adevăr acest cămin?

Berta dădu un tipăt și căzu în genunchi.

- Nu, nu, nu! plângea ea, înălțând brațele şi apărându-se ca de o fantomă. A pierit nevinovată!

Comitele se aplecă şi-i atinse umărul.

- Ridică-te.

Berta se sculă cu vioiciune dela locul ei și dădu la o parte cuvertura din fund și perina din colțul divanului. Acolo, dedesubt, se afla o taşcă lată din două foi groase de piele de Cordova. Desfăcând foile, domnişoara cameristă descoperi ciorne de serisori.

- Ce sunt acestea? întrebă Domnul Comite.

- Sunt cărțile pe care le-a scris Doamna mea. Pe unele se cunosc încă urme de lacrimi. De pe ele a făcut còpii pentru stăpânul nostru.

- Eu nu le-am primit.

- Da, n'au fost primite, căci curierul care trebuia să le aducă a pierit.

- De ce ?

- Mărite Stăpâne, Dumnezeu va binevoi să lămurească deplin acest lucru. Eu îl înțeleg din cele scrise. Să fie bun și părintele Laurențiu să privească aici.

Bătrânul făcu un pas:

- Porunceşti, Domnule Comite, să citesc aceste cărți?

Domnul Comite privi rătăcit la tovarăşii săi, apucă scrisorile şi le închise în foile de piele ca pe o taină.

- Respectabile părinte, zise el, cu pornire, înturnându-se spre bătrân, să citim împreună aceste rânduri. Să mă înveți a le dezlega. Până acuma n'am avut nevoie de acest meşteşug şi l-am dispreţuit. Acuma trebuie să-l deprind. Vreau să pătrund eu singur spre sufletul celei care nu mai este și să încerc a dobândi iertare.

Domnul Comite se retrase îndată cu cancelarul său, ne mai dorind să ştie nimic altceva. Şi chiar din acea zi începu a-şi spori cunoştințele puține pe care le avea, până ce izbuti a deslega, cu uimire, scrisorile de credință şi de iubire ale Doamnei Genoveva. I se părea astfel că intră în comuniune cu sufletul moartei. Trecea în el ce mai rămăsese din spiritul și din căldura acelei ființi iubite. Înțelese, în una din scrisori, și pricina prigonirilor lui Golo. Trimițând poruncă bătrânului Barabas şi oştenilor de pază să-i înfățişeze iar pe nevinovat caşi în alte zile, îl privi cu aceiaşi neclintire desnădăjduită pe care o avea totdeauna față de el, visând o răzbunare şi o pedeapsă cumplită și negăsind decâi aceiaşi crudă și zadarnică desfătare.

- Duceți-l înapoi, în iadul lui, porunci el şoptit, c'un gest de respingere. Şi rămase privind țintă în visul durerii lui, cu fruntea răzimată în pumn.

După cea dintăiu cetire a cărților, hotărise oamenilor săi de credință să caute locul unde pierise Doamna Genoveva. Dar fu înştiințat că acel loc nu se cunoaşte și n'are de el ştire nici mişelul din carcera de jos. Gealații care au avut însărcinarea ascunsă de a împlini porunca lui Golo s'au făcut nevăzuți puține zile după întâmplare. Încălecă el singur și făcu cercetări. Îl întovărășea Andrei Valahul pe poteca dinspre munte, care pornea din locul tăinuit. Căutară ponoarele și poienile. Nu găsiră nici oase, nici rămăşiți de îmbrăcăminte. Atunci află Domnul Comite că, în noapiea omorului, a dispărut și Gelo, zăvodul cel mare vânător al Măriei Sale. După îndelungi cercetări, îi rămase Domnului Comite Sigfrid încredințarea că Doamna sa și pruncul au fost îngropaţi după ce au pierit.

Trudit și intristat, tot mai urma să caute. După aceia, în preajma Sfintei Naşteri a Mântuitorului hotări mare parastas pentru odihna nevinovaților. Suspină singur într'un ungher al paraclisului, cu fruntea plecată în umbră. Şi sculându-se din locul său, porunci să se împartă bani de argint norodului adunat, dând tuturor satelor de subt judeţul său scutire de dări şi corvezi pe un an. Mai cu sumă scutirea zilelor de vânătoare bucura pe prostime. Înainte vreme Domnul Comite avea foarte des nevoie de haitaşi. Acuma vânătorile lui erau încheiate. Jivinele codrului puteau hălădui liniştite în sălaşul lor. Domnul Comite sta atent numai către fiara care-i rodea inima.

Mai porunci Domnia-Sa să-i fie adus la Castel un meşter pietrar dela Trever. Îi fu adus un bătrân meşter cioplitor în piatră, căruia îi ceru să-i alcătuiască din marmoră, pentru capela castelului, o amintire a Doamnei Genoveva. Îi hotări să i-o înfățişeze cu pruncul la sân. Şi să i-o aşeze într'o

anume boltitură, în păretele din dreapta, ca să îngenunche lângă ea, în rugăciunile lui de fiecare zi.

După aceia se închise în Castel şi 'n întristarea sa, ne mai dorind să vadă pe nimeni dintre vecini. Îşi făcea rugăciunile, citea scrisorile şi se purta ca o umbră. Într'o vreme, tresărind oarecum din amorţire, porunci chinuri lui Golo: să i se rupă unghile, să i se desfacă mădularele, să-i fie strâns în ghiare de fier pieptul, să-i fie cetluit între doage de stejar capul. El sta în odaia Doamnei Genoveva, ghemuit într'un colţ al divanului, cu urechea aplecată, dorind să audă, din fundul pământului, gemetele osânditului.

Vremea curgea nesimţit, ca o apă neagră. Astfel trecură ierni şi primăveri peste pustia acestei vieţi. Domnul Comite slăbise. Slujitorii şi oştenii se făcuseră rotunzi şi graşi, în plictiseala lenei. În lungul zilelor de vară străjile de pe platformele de sus nu mai apăreau semeţe. Trecuseră toate la o stare orizontală, în umbra scuturilor.

Înspre iarna a şaptea, sosi la Castel un călător de departe.

Era un monah cu toiag alb, cu glugă şi mantie sură, cu picioarele desculţe şi sângerate de pietrele drumurilor. Se opri subt poartă, îngenunchie şi ceru să i se deie găzduire. Dar nu-l văzură nici slujitorii de sus, care dormitau în cotloane, nu-l auzi nici portarul care se îndeletnicea c'o mâncare grasă în chilia lui. Atunci călugărul se retrase, coborînd îndărăt calea înclinată şi ocoli locurile către pădure şi munte, pe lângă râpa pârâului. Sui prin zvonurile apei şi abătu în mărăcinişuri dese, apoi se strecură la poarta cea mică a vânătorului. Toate acestea le făcu anevoie şi cu luare-aminte, ferindu-se de privirile de sus, pitindu-se şi zăbovind în şanţuri.

După lungă aşteptare şi bătăi discrete în poarta de fier, veni Andrei Valahul şi-l cercetă cun ochiu, prin gratia îngustă.

Îl întrebă, cu glas neprietinesc:

- Cine eşti? Ce vrei?

- Frate creştine, răspunse monahul, sunt un pribeag de departe şi te rog să ai milă de mine, primindu-mă subt acoperişul tău.

Vânătorul îl cercetă în tăcere. Văzu că-i un călugăr străin, şi-l primi. I se păruse numai ciudat sunetul glasului. Urmându-l la căsuţa lui, îşi punea necontenit întrebarea, cu nedumerire unde şi când a mai auzit asemenea voce.

Berta sta aplecată, lângă fereastră, asupra gherghefului.

- Păună, îi zise Valahul, lasă lucrul şi aprinde focul. Avem un oaspete pe care ni-l trimite Dumnezeu.

Domnişoara cameristă puse deoparte lucrul şi privi ascuţit pe străin. Obrazul îi era astupat de o barbă căruntă. O salută cu glas domol. Apoi se aşeză gemând pe un scaun scund, în preajma focului. Îşi depuse toiagul, îşi desfăcu mantia.

- Dumnezeu să vă binecuvânteze şi să vă răsplătească... oftă el.

Vânătorul îl întrebă: Vii de departe tare?

- De departe.

- Tată, interveni Păuna, să dăm oaspetelui nostru apă proaspătă şi să-i

punem dinainte pită și fiertură. După aceia ne va da toate răspunsurile.

Oaspetele oftă şi-şi plecă fruntea. Mestecă în tăcere mâncarea şi bău apă proaspătă.

- Vă mulţămesc iarăşi, inimi bune, vorbi el după aceia. Şi să ştiţi că eu vin dela Egipet.

- Dela Egipet? se miră, nu prea tare, Valahul.

- Tocmai dela Egipet. Şi din acele locuri până aici am umblat eu, pe jos, optsprezece luni.

- Aşa-i de departe? La capătul lumii? E mai departe, tată, decât Cumania, zâmbi Păuna; însă nu-i la capătul lumii.

- Dimpotrivă, acolo-i buricul pământului, urmă călugărul. Iar mai înainte de a mă opri la Egipet, am fost la locurile sfinte şi m'am închinat Răscumpărătorului. M'am dus acolo ș'am îngenunchiat, cerând iertare pentru fapte cumplite.

- Cine eşti dumneata? tresări deodată Păuna.

- Socot c'aveţi să mă cunoaşteţi când am să vă amintese de o poruncă ce s'a dat aici, acum şapte ani, pentru osânda la moarte a Doamnei Comitese.

Domnişoara cameristă şi vânătorul se traseră dintr'odată îndărăt, cu spaimă.

Valahul îşi încruntă sprâpceana.

- Tu eşti Bela Ungurul. Acuma te cunosc după glas. Ce cauţi subt acoperişul meu, căci eşti ucigaş? Ai venit poate să-ţi primeşti osânda? Te iau de umeri şi te împing între zăvozii mei. Au să-ţi cunoască inima, ș'au să-ţi deschidă pieptul, ca s'o mănânce.

- Om bun, nu sunt ucigaş... răspunse umilit călugărul.

- Cum îndrăzneşti a vorbi astfel, când noi am ştiut care au fost călăii?

- Ni s'a poruncit să ridicăm cu sabia viaţa osânditei şi a pruncului, însă n'am ucis-o.

Valahul scuipă cu mânie:

- Lângă păcatul cel groaznic s'adaoge şi minciuna!

La foc, Păuna îşi frământa palmele şi-şi muşca buzele. I se aprinseră şi-i fulgerară privirile.

- Spune, ce-a fost? gemu ea, tremurând. Tată, lasă-l să vorbească.

- Minte! strigă iar vânătorul, căci Doamna noastră a pierit în acea noapte. Nu s'a mai întors la castel. Cum nu s'a mai întors ea, aşa nu vei mai ieşi de-aici tu!

- Creştine, se umili iar călugărul, milostiveşte-te şi m'ascultă. Eu nu spun că stăpâna trăieşte. Mărturisesc numai, în faţa lui Dumnezeu care ne vede şi ne aude, că n'am supus-o morţii.

- Atuncea unde-i?

Călugărul îşi plecă fruntee şi-şi clătină capul.

- Pe cât înţeleg, nu rămâne îndoială că s-a prăpădit. Vă povestesc îndată cum am legat-o, eu şi tovarăşul meu, cu grozav jurământ că va sta ascunsă în codru şi nu va mai ieşi la lume, ca să nu ne punem noi viţile în

primejdie.
I-am dat jungherul meu, i-am luat ghiordanul, am dus-o în afundul pădurii, am lăsat-o acolo şi ne-am întors.

- Spune în amănunt cum a fost... ceru cu lacrimi Păuna.

Monahul povesti totul în amănunt.

- Am lăsat-o astfel... sfârşi el suspinând şi pe urmă am înţeles că şi în acest chip am supus-o morţii. În pustie şi între fiare, fără de nici un ajutor, nu se putea să aibă alt sfârşit. Asta am înţeles-o eu mai târziu, când mi-a venit căinţa. Atuncea, hotărîndu-mă împreună cu Conrad să fug, ne-am coborît până la Trever ş'am vândut Jidovului nostru cunoscut ghiordanul, cu şase sute de ţechini. Ne-am schimbat straiele şi ne-am pierdut urma din târg în târg, călătorind către marea dela sud. Aşa, într'o noapte, stând noi ascunşi la o margine de dumbravă, soţul meu a rămas pândind până ce-oiu adormi şi a venit asupra mea cu stiletul, ca să-mi ridice viaţa şi partea mea de ţechini. Dumnezeu a bine voit să-l facă a lovi în aur, pe care îl ţineam în sân. Am tresărit din somn, i-am cuprins cu stânga braţul înarmat, iar cu dreapta l-am apucat pe duşman de gâtlej, dându-i cu unghiile o strânsoare crâncenă, pe care o aveam eu de mult învăţătură. L-am răsturnat lângă mine şi l-am ucis. I-am luat eu partea lui de bani şi pe loc am pornit mai departe, având norocul să scap, până ce-am ajuns unde trebuia. Am petrecut o vreme la Veneţia şi am cheltuit tot acel aur în desfrânări. Atunci rămânând singur şi sărac, am primit în inima mea împunsătura înţelegerii. Am văzut că prin fapta mea n'am cruţat viaţa Doamnei Comitese; că ticăloşia noastră ne-a dus pe unul la pieie şi pe cellalt la mişelie. Deci m'am întristat şi m'am zdrobit, hotărînd în mine să mă răscumpăr. M'am dus deci pe jos, aşa cum v'am spus, la sfintele locuri. După ce mi-am atins fruntea de mormântul lui Hristos-Dumnezeu, m'am sculat ş'am străbătut lungă cale până la Egipet. Acolo am intrat ucenic în pustia Tebaidei, pedepsindu-mă pentru faptele mele. Aşa a binevoit Dumnezeu să-mi primească osânda şi am devenit chinovit după rânduiala sfântului Vasilie, iar pe urmă pustnic. Şi numele meu este acuma Benedict.

În căsuţă se făcu linişte şi întuneric. Focul se stângea. Valahul vorbi încet, cu mâhnire:

- Astfel a pierit Doamna noastră cu pruncul ei, în singurătate, de foame şi subt colţii jivinelor.

- Eu nădăjduiam că poate n'a pierit, murmură călugărul. Veneam s'o văd şi să mă închin la picioarele ei; căci, atunci când sabia noastră a fost înlăturată, am socotit că este o minune a lui Dumnezeu.

Tustrei tăcură.

- De ce nu s-a întors cânele? întrebă încet, ca în vis, Păuna.

- Da, într'adevăr, urmă călugărul, a venit în acea noapte un zăvod de care am uitat să vă spun. Avea ragilă la gât ş'a doborît un lup. Eu şi într'aceasta am văzut semn..

- Cânele a rămas cu Doamna noastră? vorbi iar domnişoara cameristă.

- Cânele a rămas cu Doamna Comitesă... mărturisi monahul.

Tăcură iar un răstimp. Vânătorul oftă cu năduh.

- Nu s'a mai întors. A pierit şi cânele.

- N'a venit niciun semn, nicio ştiinţă?

- Nimic.

- Tată, interveni Păuna, semnele poate sunt şi noi nu le cunoaştem. Dacă Dumnezeu a acoperit-o întâiu, poate o ţine încă subt aripa lui. Se poate să fie ceva în zvonurile care umblă de o vreme în sate, că sufletul Doamnei noastre rătăceşte prin codru, căutând oasele risipite de fiare. Ar fi spus un ţăran prost, care-şi căuta o vacă rătăcită în afundul pădurii, că s'a spăimântat de o fiară năprasnică, cu coamă de spini. Au venit, în vara asta, pe pârău, semne - coji de ouă şi cioplituri de lemn şi femeile spun că de mult se află sălăşluit în codru un pustnic.

- Să spunem toate aceştea luminatului nostru stăpân... hotări vânătorul, ridicându-se din locul său.

- Să nu-i spunem nimic, tată, ca să nu-l în şelăm. Dacă nu se află nimic ş'au fost numai vedenii minciunoase, i se va aţâţa iar durerea ca pentru a doua moarte a stăpânei noastre.

Vânătorul oftă.

- Bine, atuncea să nu-i spunemn nimic.

- Totuşi, trebuie, tată, să ne întoarcem către Dumnezeu, cunoscând ajutorul său. Să vedem şi în sosirea acestui nenorocit schivnic Benedict un semn. Cred că trebuie să aţâţi cumva pe Domnul Comite să înceapă iar vânătorile lui de altădată. Să te osteneşti şi până la vecinii noştri Domnii Baroni, să-i rogi să vie să-l îndemne. Trebuie cercetată mai în anănunt şi mai afund pădurea, - până ce ne vom linişti. Iar de toate cele ce s'au dat pe faţă aici, nimene de pe lumea asta să nu afle nimic. Şi schivnicul să nu se vădească nimănui, ci să steie ascuns.

XX

Revederi neaşteptate, bucuri aprige!
Câtă otravă de melancolie
E în fundul cupei voastre!

Către sfârşitul iernii Doamna Genoveva se îmbolnăvi. Umbla încă pe picioare, dar avea dureri în încheieturi şi tuşea. Ci suferinţa ei nu era atât din umezeala iernilor, muşcăturile frigului şi oboselile unei vieţi cu care nu fusese deprinsă. Se adunase în ea drojdia de venin a întristărilor; o rodea o nelinişte ca de moarte; toată fiinţa ei tânjea după lume; ar fi vrut să-şi scoată cu o zi mai înainte copilul spre orizontul locuit de oameni. Îşi trecuse tot scopul vieţii în Benoni şi sta la îndoială dacă nu trebuie să-şi calce jurământul. Gemea noaptea prin somn, lovită de fulgerele unor vise care o duceau ori la Brabant,

ori la Trever. Stătea apoi trează, plângând. Din când în când se oprea şi asculta respiraţia regulată a puiului sălbatic de alături. El înflorea sănătos şi ager şi era cu totul apărat de nostalgia Doamnei Genoveva; pădurea îi era a doua mamă.

În unele zile cu soare de Martie, Doamna ieşea în gura peşterii. Îi plăcea să privească şi să întrebe, ca pe un semn nou, un merişor care biruise tufărişul, săltându-se în anii din urmă şi dezvoltându-se la lumină. Unul din sâmburii mărului adus de corb prinsese rădăcioară şi acuma îşi făcea loc în viaţa pădurii. Avea pe câteva crenguţe muguri de flori. Acei muguri îi privea cu atenţie Doamna Genoveva, ca pe un simbol dumnezeiesc. Se îngrijea şi Benoni de pomul acela tânăr, străin între pomii pădurii. Ştia că-i merişorul lui şi aştepta să-i vadă cele dintâiu flori rozalbe.

Şi mai plăcea Doamnei Genoveva să privească, în aceste zile cu soare, pe ciută. O urmărea cum caută în marginea poienii cele dintâiu fire de iarbă fragedă şi chiamă la ele pe viţel. În curând şi acest puiu are să treacă dela peşteră la lumea lui în codru, urmându-şi destinul. Tot astfel şi Benoni trebuie să treacă între oameni: Acolo îl duce dreptul şi destinul lui. Numai astfel se va mai putea întoarce în sufletul ei împăcarea. Între asemenea dorinţi şi îndoieli îi soseau pe tufele de sânger stigleţii cu ochi de bolduri şi-i dădcau cu bucurie felurite veşti neînţelese.

În vremea asta prinţişorul intra tot cu mai multă ardoare în îndeletniciri nouă. Vedea pe maică-sa întristată şi slăbită şi hotărise să îndeplinească el unele din slujbele cele mai grele ale peşterii. Aducea apa şi proviziile de lemne pentru foc, închidea şi deschidea peştera, tocmea măturiţe din crengi fine de mesteacăn şi le întrebuinţa cu energie în fiece după amiază. Şi căuta tot cu mai multă priccpere provizii proaspete. Acuma, însfârşit, găsise meşteşugul de primăvară al păstrăvilor, când apa venea rece pe pârău, abia scăpată din închisorile de omăt ale râpelor de sus. Umbla prin margine şi bănuia păstrăvul subt anume lespegioare late şi subţiri. Cu bolovanul pe care îl ţinea în mâna dreaptă dădea o lovitură puternică în lespede, iar cu stânga deschidea locul şi uneori se întâmpla să-i sticlească pe-o coastă, în lumină, peştele ameţit. Păstrăvii aceştia fripţi proaspăt pe cărbuni şi stropiţi cu salamură plăceau Doamnei Comitese. Îi plăceau şi lui şi nu se întorcea la peşteră până ce nu-şi vâna şi partea sa.

Ştia în anume locuri cuibare de ierunci şi găini în tufărişuri dese, la faţa pământului. Acuma erau goale. Aştepta ouă proaspete ca să-şi ia din ele tributul. Ştia să se aburce şi'n crengile de sus la panerele ţărcilor, frumos ţesute din fire de rădăcini. De multe ori paserile, fâlfâind în juru-i, îl certau cu îndărătnicie. El le lua totuşi dijmă, căci sc ştia Domn al locurilor.

În cea dintâiu noapte caldă de Martie se trezi înainte de ivirea zorilor. Bătuse toată noaptea austrul, cântând şi bubuind în crengi. Către ziuă, deodată vântul conteni şi Benoni se trezi caşicum i-ar fi dat un semnal tăcerea. Avea de întreprins o expediţie despre care vorbise în multe rânduri cu maică-sa. El se hotărîse şi'n alt an s'o facă, însă niciodată nu-şi putea birui somnul de

dimineață, iar Doamna Genoveva, fericită văzâudu-l că doarme bine, îl lăsa să-şi îndeplinească, isprăvile în vis. Acuma, cum căzu la pământ şi se linişti vântul cel mare dela miază zi, el deschise ochii şi cunoscu dintr'odată că i-a venit vremea să săvârşească o vrednicie, "aşa cum fac numai oamenii cei mari care trăiesc din colo, în lume". El n'avea dragoste pentru aceşti oameni mari de care-i vorbea ades Doamna, mama sa; deci voia s'o încredințeze că el e mai presus.

Se strecură din culcuşul lui şi-şi căută lancea de lemn. Prin lumina uşoară a peşterii, umbra lui Gelo i se alătură de coapsă. Afară era lună plină. Clădi vreascuri deasupra vetrei adormite de jar. Apoi desfăcu ieşirea. Deodată tresări. Doamna Genoveva îi vorbca din umbră:

- Fii cu luare aminte, Benoni. Să nu te sui mai sus decât locul de care ți-am vorbit.

- Să n'ai nicio grijă, mamă, răspunse cu demnitate copilul. M'am sculat singur.

- Am văzut, răspunse mama, zâmbind în întuneric.

Copilul ieşi, potrivi iar cu grijă închisoarea intrării și, cu Gelo alături, sui o potecă până în poienița de deasupra. Pădurea sta neclintită şi o privea luna, dela asfințit.

Din alte zile ale anului trecut și ale anului acestuia cercetase și cunoscuse locul unde trebuia să se aşeze. Pe pospaiul proaspăt de omăt, ori pe bruma frunzelor moarte, urmărise, în vremea zilei, urma dihăniilor pe care voia să le vadă acum. Observase și semne de bătălie: fulgi și zdrențe ale luptătorilor. Ştia că trebuie să vie numaidecât ce aştepta. Deci se tupilă lângă un fag bătrân, între frunze uscate rămase în tufani. Grămădi lângă el pe Gelo, ca să-i ție cald și aşteptă.

Curând auzi glasul cucoşilor sălbatici. Parcă bătea un zvon ciudat de strună. Se oprea din când în când și iar zvonea, apropiindu-se.

Deodată sunară pâlpâiri de aripi în cer și cucoşul veni să se aşeze pe o creangă de molid, în cealaltă parte a poienii. Benoni tresări năprasnic; apoi rămase neclintit, cu inima bătând.

Paserea îşi întinse gâtul, îşi desfăcu uşor aripile și trimese o chemare, care pluti în văi în pădurea adâncă. Stătu aşteptând, apoi iar se umflă şi se întinse în atitudinea-i ciudată, chemând.

Bătură iar aripi și sosiră găini, căzând pe alte cetini. Benoni le cunoştea după gârâitul lor sonor și după formă. În urma lor sosi al doilea cucoş, care se lăsă în poieniță dcadreptul pe frunzele moarte. Cum căzu, îşi resfiră coada în evantaliu şi începu a păşi într'un fel de joc semeț subt galeria de găini. Atunci veni asupra lui din molid potrivnicul. Înainte de a începe lupta, rămaseră neclintiți unul asupra altuia, în poziție de amenințare. Pe urmă, când începură a se rupe cu cângi de fier și a se ciocni cu clonțurile, Benoni se sculă supărat dela locul lui şi dădu drumul lui Gelo. Petrecerea era mai puțin plăcută decat îşi închipuise.

Găinile se zbătură în crengi cu bătăi mari de aripi și dispărură. Gelo năvăli

asupra cucoşilor; dar ei nu fugeau. Umflați în pene, se învălmăşeau orbi şi surzi, cu urechile astupate şi ochii închişi. Abia după ce se treziră şi săltară într'o parte şi zbucuiră apoi cu spaimă în sus, Benoni înțelese că ar fi putut să-i străpungă. Admirația pentru frumusețea cucoşilor pădurii lui scăzu. Erau nişte dobitoace proaste. Râdeau veveriţele de ei.

La răsărit, creşteau zorile, în cunună de aur. Se auzi, de cătră peşteră, glasul mamei chemând.

- Aicea sunt, strigă Benoni, vin numaidecât să-ți aduc apă.

Mama-i mai spunea ceva. Nu înțelegea bine ce. Probabil n'avea numaidecât nevoie de el. Dorise numai să-l ştie aproape. Benoni se opri pe cărarea prăvălatică. Auzea în pădure, departe, alt zvon, acesta cu totul neînțeles pentru urechea lui. Vorbise în câteva rânduri Doamrnei Ge noveva despre el. Stătuse şi ea uneori cu urechea aţiutită. N'auzea însă nimic. Numai pentru urechea lui vibrarea aceia fină şi depărtată era trează. Acuma auzea din nou, ceva mai desluşit şi mai aproape. Era sunetul unui corn de vânătoare.

Se cobori la peşteră. Focul ardea afară, intrarea era deschisă. Ciuta se dusese undeva la păşune. Doamna Genoveva stătea singură în umbră, pe culcuşul ei.

Copilul veni ş'o sărută. Îi povesti despre isprava acelor dihănii nebune care se bat fără noimă.

- Am să-i spun lui Lup-Ciung, râdea el, să se ducă să facă între dânşii pace.

- Atuncea au să-şi caute alt loc de bătălie, zise Doamna Genoveva. Aşa le place lor şi, mai ales, găinilor.

Benoni rămase un timp gândindu-se. Aşa îşi alcătuia el ideile şi judecăţile despre lume. După aceia luă vasele şi se duse s'aducă apă. Doamna Genoveva îl învăță unde să caute hribii uscați, pentru fiertură. După ce-şi isprăvi ajutorul pe care i-l datora, o lăsă iar şi se coborî la pârău, ca să-şi încerce din nou norocul.

În acel ceas, fiind soarele dimineţii înălţat deasupra pădurii, Doamna Genoveva auzi în singurătatea ei pentru întăia oară chemarea de corn. Se sculă în culcuş, o ascultă tremurând, şi, după ce n'o mai simți vibrând nici în urechi nici în inimă, căzu pe muşchiu, plângând.

Printre brădăţei şi prin luminişuri, un călăreţ, desfăcut şi rătăcit de ceata vânătorilor, urmărea la deal o ciută. O avea necontenit înaintea ochilor. N'o alungau cânii şi ea nu părea prea înfricoşată. În codru era pace de multă vreme dinspre partea omului. Sălta din loc în loc, apuca un smoc de iarbă care se chimă barba caprei şi fugea mai departe. Vânătorul o urmărea încordat. Tinea în dreapta lancea aplecată iar cu stânga strunea şi conducea calul în spume.

Vânătorul acesta călare era Domnia Sa Comitele Sigirid. Ieşise din nou în pădure la îndemnul vecinilor săi prietini şi vechea lui patimă îl înfierbânta iar, ascuțindu-i privirea şi trezindu-i în suflet plăceri uitate. Se

desfăcuse de tovarăşi şi urmărea ciuta. În prima clipă i se păruse că-i rănită. Acuma înţelegea că-i validă, dar se încăpăţîna s'o ajungă.

Sui astfel trăgănat un timp, apoi văzu desluşit animalul săltându-şi dosul într'o fugă domolită, în lumina unei poieni. Drept înainte, în fund, se deschidea o gură de peşteră. Ciuta intră acolo. Era deci a lui. Dădu pinteni, făcu grabnic cele câteva salturi, descălecă în pripă, îşi încordă braţul pe lance şi se năpusti înspre vânat.

Când făcu doi paşi înlăuntru, se opri ca izbit în piept şi arma-i căzu din mână. O fiinţă înfăşurată în plete bălăi încărunţite şi'n blăni de dihănii se înălţase din umbră şi-l privea neclintit. Întinse spre el braţele şi dădu drumul unei chemări stânse, ca de dincolo de moarte. Îl strigă pe nume de două ori:

- Sigfrid! Sigfrid!

Comitele simţi pe el zale de ghiaţă. Răcni:

- Cine eşti?

Îşi duse mâinile la ochi.

- Sunt eu, Sigfrid. Sunt Genoveva.

- O, suflet al moartei! suspină Comitele, dărâmându-se asupra pământului. Iartă-mă pentru nedreptatea mnea şi pentru păcatul meu!

Răsufla din gură spaimă asupra stâncii pe care îngenunchiase.

- Eu sunt, Sigfrid! strigă Doamna Genoveva îngenunchind alături şi atingându-1. Nu te în şela! Sunt în viaţă, căci m'a ocrotit Dumnezeu în această peşteră.

Mânile erau fierbinţi şi uscate de febră. Domnul Comite înălţă fruntea asudată şi ochii în lacrimi. Credea că este încă într'o nălucire a visurilor lui de singurătate. Dar fantoma care se alăturase de el era vie. Îi simţea pulsaţiile şi plânsul. Fiinţa aceia cu înfăţişare sălbatică era Doamna Genoveva întoarsă din moarte. Îşi plecase fruntea pe umărul lui şi-şi istovea în plâns din urmă putere. "Atunci o cuprinse ş'o scoase la lumină. Îi atârna în braţe uşoură; închisese ochii; dar avea un zâmbet fericit. Fulgerat de bucurie, Domnul Comite o depuse lângă foc ş'o contemplă în tăcere. Nu-i venea a crede. Era totuşi soţia lui. Se aplecă asupra ei c'o întrebare. Ea deschise ochii, simţindu-l. Chemă c'o voce puţintică şi abia auzită.

- Benoni.

„Îşi chiamă pruncul..." cugetă, cu inima strânsă de presimţiri triste, Domnul Comite.

Înspre peşteră sosi cu grăbire feciorul Doamnei Genoveva. Trecu pe neaşteptate lângă mama Sa, aplecându-şi sulița cu vârful ars. Încruntând sprânceana, privi cu îndrăzneală înspre străin.

- Mamă, vorbi el, cine-i omul acesta rău îmbrăcat şi cu păr pe obraz? Spune-mi dacă trebuie să-l străpung.

- Benoni, zise mama îmbrăţişându-l, cruţă-l, căci e tatăl tău, Domnul Comite Sigfrid.

Aplecându-se asupra pruncului, Comitele îl îmbrăţişă cu uimire, sfâşiat de altă bucurie. Benoni îşi feri la o parte din barba lui fruntea.

Îl privea acuma dintr'o latură. Era un om cu arme de fier, de care totuşi nu se temuse. Se uita blând şi săruta mâna mamei lui, spunându-i vorbe delicate. Înălțându-se de lângă dânşii, trase dela şold cornul şi-l făcu să vibreze îndelung deasupra pădurilor. Acesta era cântecul pe care-l auzise el în câteva rânduri.

- Asta auzeai tu, Benoni, îi zâmbi Doamna Genoveva. Domnul Dumnezeu îşi desăvârşea asupra noasiră minunea.

- Asta auzeam, răspunse copilul, ş'acuma cunosc şi calul pe care Domnia Ta îmi vorbeai că a încălecat tatăl meu când s'a dus la războiu. Nu l-am văzut niciodată până acum, dar îl cunosc.

Domnul Comite cuprinse pe copil de subt braț şi-l ridică în sus c'o mână. Îl admira şi-i plăcea mai ales că nu prețuieşte această dezmierdare copilărească. Era grav şi se purta cu demnitate în blănița lui de sălbătăciune.

Benoni dori să afle numele instrumentului a celuia care cânta.

- Mamă, zise el după aceia, te rog pe Domnia Ta să întrebi pe Domnul Comite tatăl meu de ce a cântat din corn.

- Mi-am chemat oamenii şi vânătorii, răspunse Sigfrid. În curând au să vie aicea cu toții, la poruncile mele.

Doamna Genoveva se bucura. Cu toate acestea copilul ştia că maica lui suferise şi plânsese din pricina acelor oameni care trebuiau să vie. Acuma se bucura, iar lui i se părea ciudat.

- Am şi eu slujitori, vorbi el cu semeție înturnându-se spre Sigfrid. Am să-i chem ş'au să vie.

Dar înainte de a chema el c'un strigăt şi c'un şuier, Gelo venea la glasul cornului. Adulmecând o urmă, intră în poiană, veni la gura peşterii şi se supuse în fața Domnului Comite, aplecându-şi capul pe labe.

- Mă recunoaşte, se bucură Domnul Comite. Se bucura şi Doamna Comitesă.

- Gelo, vin'aici porunci Benoni.

Cânele ascultă şi veni cu grăbire la copil. Îi linse mâna; după aceia ridică botul şi-i linse obrazul.

- Pot să chem şi pe Lup-Ciung, Domnule Comite, se fuduli iar Benoni.

Chemă de câteva ori, strigând asupra sihlei. Dar Lup-Ciung nu veni. Caşi stăpânului său, nu-i plăceau oamenii.

XXI.

„Lăsați orice speranță, voi care intrați."

Pe unii din aceşti străini lupanul îi observa şi-i pândea de câtăva vreme. Umblau cu nelinişte din râpă în râpă şi din culme în culme, chemându-se de departe, dându-şi semnale şi căutând ceva pierdut. Apoi începură a sui pe felurite poteci la deal, când auziră sunând sus chemarea de corn. Veneau spre

peşteră, unii ducând caii de căpestre, alţii cânii vânători în lanţuguri. În poienile de jos rămăseseră pe năsălii mistreţii străpunşi şi spânzurau în crengi lupi. Pe aceştia din urmă oameni cu plete mari, cu glasuri şi râsete puternice, îi dezbrăcau de blăni. Ceilalţi suiră clina, căutând pe Comitele Sigfrid către peşteră.

Unii ajunseseră. În convoiul celor care întârziau deodată se întoarse de sus o veste ca o bătaie de vânt. Era ceva de necrezut. Era o minune a Domnului Dumnezeului nostru. Astfel se vădeşte El câteodată ori în pustie, ori între oameni, pentru a se dovedi prin veacuri slava lui. Domnul Comite urmărea o ciută. Dar ea, întorcându-se spre el, a căzut din picioarele de dinainte şi i s'a supus, apoi i-a grăit cu glas o menesc, îndemnându-l s'o urmeze. Sculându-se, a apucat la deal şi l-a dus la o peşteră, unde Domnia Sa a găsit pe Doamna Genoveva trăind acolo ca o pustnică, de şapte ani, cu pruncul. Despre aşa minune nu s'a mai pomenit din zilele cele de demult.

Trăgând de căpestre şi de lanţuguri, oamenii se îmbulzeau către peşteră, gâfâind. Ajungeau acolo, din alte părţi, şi unii din Domnii baroni, pe caii lor frumos încăpăstriţi.

Era adevăr strălucit ca soarele acelei zile de Martie. Doamna Comitesă Genoveva sta acolo, în gura peşterii. Deşi era săracă, înfăşurată numai în nişte piei de sălbătăciune, avea o cunună de lumină şi părea mai frumoasă decât în ziua când sosise la castel cu bogate vestminte şi podoabe. Iar fiul ei era năltuţ şi mlădios. Privea în juru-i fără sfială, ca un adevărat prinţişor. Oameni se grămădiră în poiană. Ţinându-şi de aproape caii şi cânii, căzură în genunchi, îşi scoaseră cuşmele şi se închinară. Domnii baroni descălecară, înaintară până lângă foc şi puseră pe rând un genunchiu în pământ, cerând Doamnei Comitese să binevoiască a le întinde mâna ca s'o sărute.

Pe loc Domnul Comite porunci unora dintre călăreţi să se întoarcă cu mare grabă la castel. Să deie acolo veste şi să aducă cu ei pe Domnişoara Berta, cu hainele cele de cuviinţă pentru Doamnă şi pentru copil.

Călăreţii plecară. Domnul Comite se sculă şi, din spinările cailor de povară, trase el singur blăni şi covoare. Desfăşură aproape de foc un covor şi potrivi el singur pe trupul Doamnei sale o blană scumpă. Apoi hotărî stolnicilor să întindă merindele şi să destupe ulcioarele. Toate se făcură. Şi Domnul Comite cu Domnii baroni în chinară vin din cupe de cristal. Doamna Genoveva binevoi a gusta şi ea ceva în vârful buzelor. Benoni se zmunci întro parte de către mâncări. Apoi stătu privind furiş cum sorb oamenii un fel de lumină din bucăţi de ghiaţă.

Domnul Comite Sigfrid se înălţă în picioare şi se închină către Doanna Genoveva.

- Doamna mea, zise el, în faţa prietinilor a cestora ai mei şi în faţa slujitorilor noştri, vreau să-mi mărturisesc greşala care am făcut-o, rugându-te cu umilinţă să binevoieşti a ierta.

- Domnule Comite, răspunse Doamna Genoveva, să mulţămim lui Dumnezeu. Ceas cu ceas şi clipă cu clipă, zi şi noapte, am crezut în puterea

lui. După destulă suferință, iată, el m'a izbăvit.

Rostind aceste vorbe, Doamna Comitesă şi-a înclinat fruntea pe genunchi şi a început a plânge fără oprire, caşicum deşerta amărăciunea şi veninul anilor.

Către amiază sosi domnişoara Berta cu hainele. Cuprinzând genunchii stăpânei sale, plânse şi ea; – după ce se veselise şi vorbise fără astâmpăr tot drumul. Se retrase cu Doamna Ge noveva în pcşteră, ca s'o îmbrace. Când ieşi, găsi pe Benoni în umbră, pândind. Îl apucă de-o mână şi voi să-l sărute. El o lăsă, dar domnişoara Berta nu îndrăzni. Băgă de samă că blănița şi pletele copilului miroseau plăcut a fum şi răşină. Il pofti, să-l îmbrace şi pe el în straiu de matasă.

El stătea la îndoială. Întrebă:

- Domnia ta eşti Berta, despre care mi-a vorbit mama?

- Eu sunt, zâmbi domnişoara cameristă.

- Atuncea îți dau voie să mă săruți. Dar hainele pe care mi le-ai adus nu-mi trebuiesc. Domnişoara Berta încercă să-i dovedească, cu viclenie, că fiul unui Comite, mare Domn şi stăpân, trebuie să îmbrace straie lucii şi să încalece cai cu țarțamuri. El o asculta şi-i plăcea dulceața glasului ei. Îi făgădui să poarte hainele, însă nu în ceasul acela, ci mai târziu.

Domnişoara Berta se alătură de el şi întinse un braț spre adunarea de oameni.

- Îl vezi pe bătrânul acela vânător, care stă la o parte, sprijinit în arc?

- Îl văd. De ce-i supărat şi-şi şterge ochii de lacrimi?

- Nu-i supărat, Domnule. Oamenii plâng şi de bucurie. Să ştii că acela-i tatăl meu, Andrei Vânătorul. El ştie frumoase istorisiri şi poveşti pe care le-a spus cândva şi mamei Domniei-Tale. Am să-i spun şi eu lui ce-am văzut în pădure.

- Să-i spui, căci îi place. Şi el, caşi Domnia Ta, şi-a făcut copilăria în codru.

- Atunci du-mă la dânsul.

- Acuma nu se poate; lasă-l. Dar după ce te vei îmbrăca cu straie şi te vei aşeza la castel, are să vie, sara, în odaie, Andrei Vânătorul, şi să-ți spuie întâmplări frumoase.

- Du-mă la dânsul! porunci Benoni.

- Nu îndrăznesc, domnule. Trebuie să te îmbrac întâiu.

- Atunci îmbracă-mă şi du-mă la dânsul. Astfel a făcut Benoni cea dintâiu prietinie cu oamenii din lume.

Vânătoarea s'a coborît în vale cu tot alaiul ei, în zvon de trâmbiți şi cornuri. Pretutindeni în laturile drumului aştepta norodul îngenunchiat. Vestea fugea în toate cotloanele ținutului ca săgetări de foc. Şi-o purtau oamenii gonind călări, încrucişându-se la fântâni, la răspântii de drumuri, în capetele satelor. Se îmbulzeau mai ales femei, unele cu copiii de mână, altele cu copii în brațe. Soseau dela castelele vecine şi Doamne baronese, cu suită de slujitori şi copii de casă.

Doamna Comitesă trebuia să se închine şi să vorbească tuturor. După întâiul sfert de ceas, nu mai avea bucurie. Simțea că din iubirea ei de odinioară nu mai rămăsese decât cenuşă. Sigfrid era soțul ei, căruia îi păstrase credința, şi se întorcea la cămin, însă ființa ei nu mai viețuia decât pentru copil, cel întru care nădăjduise şi prin care comunicase cu Dumnezeirea.

O întâmpină la poarta cea mare părintele Laurențiu şi intrară în paraclis, ca să aducă mulțămire şi laudă Celui care stă etern în ființe şi'n suflete. Ieşind dela Te-Deum, Domnul Comite porunci desfătări şi mese norodului, ca la o nuntă. După aceia hotărî lui moş Barabas temnicerul să elibereze pe toți prizonierii lui, până la cei mai din fundul turnurilor.

Când ieşi în lumină turma aceia de robi, unii vinovați de ucideri, alții de viclenie, alți prinşi în războiu şi nerăscumpărați, toată lumea îşi conteni cântecul şi dansurile şi oştenii coborîră dela gură, pe lângă bărbi, cupele de cositor. Apoi toți se îmbulziră, încălecându-şi capetele cei din urmă peste cei dinainte, ca să vadă mai a les pe unul, pe care-l ştiau în mocirla cea mai de jos.

Îl văzură într'adevăr pe Golo. Îl purtau doi slujitori de subsuori, căci îi erau picioarele dislocate şi nu şi le mai putea purta. Capul îi atâna pe un umăr şi brațele îi erau moi. Era cenuşiu la obraz, c'o barbă sălbătăcită pe piele veştedă. Privea de departe, din umbra infernului. Când dădu cu ochii de lumină, închise pleoapele, rănit.

Asculta şi el, caşi ceilalți prizonieri, cu gura căscată, vorbele de iertare ale Domnului Comite.

- Plecați în lumea voastră, zicea Sigfrid, şi să ştiți că v'am iertat pentru toate. Să vă deie intendenul haine şi hrană şi să vă duceți.

Golo păru că n'aude, ori nu înțelese.

Slujitorii împinseră pe captivi înainte. Îi îngenunchiau şi le plecau frunțile. Doamna Genoveva le spunea câte-un cuvânt bun şi întindea asupra lor mâna, pe care unii o sărutau țuguindu-şi după ea buzele.

Când trecu Giuseppe Golo şi auzi acest glas, se încordă între brațele care-l susțineau şi se cu tremură. O clipă i se zbătură pleoapele, apoi o chii i se închiseră. Stătu înfrânt, ascultând oarecum vibrarea unei amintiri din altă lume.

- Acesta-i Golo, zise cineva.

Doamna Genoveva nu-l mai cunoştea. Robul spunea ceva precipitat, frământându-şi buzele la urechile slujitorilor.

- Te-am iertat, Golo, vorbi Doamna Genoveva, întorcând de cătrů el fața.

El se încordase iar, caşicum ar fi vrut să se oprească.

- Ce spune? interveni Castelanul.

- Luminate Doamne, răspunse unul din slujitori, - mişelul acesta cere să fie tăiat cu sabia ori străpuns cu lancea. El singur nu mai are putere să-şi deie moartea.

- Să fie întors îndărăt! hotărî brusc Domnul Comite.

Doamna Genoveva suspină.

După ce se petrecură astfel robii, desfătarca slujitorilor, a oştenilor şi a prostimii porni iar. Doamnele baronese şi domnii baroni fură poftiţi în sala cea mare de banchete, unde mai fusese masă îmbielşugată cu şapte ani în urmă. Înconjurând pc Doamna Castelenă şi vorbindu-i cu mare dragoste, Doamnele sc mirau în sine de mâhnirca ei. Îşi propuseră să dezlege cumva şi această taină şi nu mai ostencau punând felurite întrebări despre minunata şi ciudata petrecere a Comitesei în pustie. Hotărîră să întreprindă o expediţie la peşteră, să cunoască pe cerboaică şi să întcmeieze acolo o bisericuţă în amintirea minunii.

Însfârşit Doamna Genoveva se putu odihni în camera ei şi rămase singură cu Benoni. Această primă noapte la Castel dori s'o petreacă în rugăciune şi înfrângere. A doua zi rugă pe soţul ei să repeadă un curier la Brabant, cu veste către luminatul Duce Valentin şi Doamna Batilda.

Viaţa îşi reîncepu cursul fără să aducă oamenilor mai multă bucurie decât puteau suporta. Iar într'o dimineaţă se vestiră la poarta Castelului cinstiţii negutători din neamul Roşu. Domnul Comite îi primi cu bunătate şi Doamna Genoveva le ieşi înainte, pe terasa cu acelaşi măr înflorit. Avea lângă ea pe Benoni şi pe cameristă. Domnul Comite stătea la o parte într'un jilţ, zâmbind.

După ce se descoperiră şi atinseră lespezile de piatră cu cuşmele, cinstitul neguţător Matia luă cuvântul:

- Prea luminate Domnule Comite, zise el, şi prea bună Doamnă Comitesă. Iată, au trecut şapte ani de când nu ne-am învrednicit ca să avem cinstea a ne pleca în faţa măriilor voastre. În vremea aceasta, luminate Domnule Comite şi luminată Doamnă Comitesă, noi am umblat iarăşi la Brabant şi la Dalmaţia. Ne-am oprit la Antverpen, la Lipsca şi la Veneţia. Şi ne-am dus departe, înspre ţinuturi barbare, întemeind iarmaroace. Astfel, în aceşti din urmă patru ani, având mare râvnă de a cunoaşte, am umblat noi până într'acele locuri despre care vorbea vânătorul măriilor voastre Andrei Valahul. Am ajuns în ţara ungurească ş'am desfăcut mărfuri, cerând privilegiu să întemeiem şi iarmaroace. Dându-ni-se acest privilegiu de marii Domni şi stăpâni de acolo, am făcut ştire la toată breasla noastră a neguţătorilor să se adune într'un loc peste munte în zilele verii următoare, la Sfântu Ilie. Şi întradevăr, la anul, în această sfântă zi, mulţi ncguţălori în Împărăţie am trecut cu poverile noastre, prin munţi, ş'am dat la acel loc, lângă o apă care sc chiamă Moldova, ş'am găsit mulţi neguţători din părţile Sarmaţiei şi dinspre Bizanţ. Făcând noi bune afaceri, ne-am întors; ş'atuncca am aflat despre întâmplările dela Castcl. Iar acuma, venind să cunoaştem şi noi minunea, ne duccm s'o împrăştiem în lume, ca s'o cunoască ţările, şi târgurile, şi iarmaroacelc, până la acele ţinuturi depărtate unde am fost şi unde avem să ne mai întoarcem.

- Ai fost înspre locurilc lui Andrei? întrebă pe gânduri Doamna Comitesă. După cât spunea el, sunt locuri prea depărtate.

- Într'adevăr, sunt locuri depărtate, însă noi ne ducem şi ne întoarcem, Mărită Doamnă.

Cel mai tânăr dintre fraţii evavghelişti tuşi: sc mişcă şi încercă să aibă şi el

glas. Acuma era mai voinic, mai nalt şi mai gros, şi-i crescuse barba roşie. Văzându-l că şovăieşte, Doamna Comitesă îl îndemnă.

- Cinstite tinere, vrei să ne ceri ceva?

- Se roagă de ocrotirea Măriei Tale, Doamnă, interveni starostele Matia, pentru o afacerc. Dar fiind el mai tânăr, se sfieşte încă şi nu-i deprins destul de bine cu meşteşugul vorbirii. Alt fel, nu s'ar putea spune că nu-i dibaciu când dezbate preţurile şi cercetează marfa. Dcci, Doamnă Comitesă, acest frate al nostru Ioan a adus daruri nouă pentru domnişoara cameristă a Măriei Tale Berta, voind să i-o daţi în legiuită căsătorie. I-a venit vremea şi lui să-şi ieie soţ. Şi încă de acum şupte ani a avut acest gând şi a aşteptat cu răbdare până acun. Cu ajutorul lui Dumnczeu şi cu bunăvoinţa Mărici Tale, avem nădejde să isprăvim şi accastă treabă cu binc.

XXII.

„Aceasta e ultima clipă
în care ne mai vedem."

Aici isprăvim noi isiorisirea întâmplării Doamnei Genoveva, prinţesa dela Brabant.

Am căutat să luminăm întunericul trecutului prin dovezi, unele scrise allele nescrise, ca să scoatem pentru generaţia noastră adevărul.

Mă găsesc printre acei care susţin că cerboaica rămasă în pustie şi şi-a îndeplinit menirea, căzând la urmă, într'o iarnă grea, subt colţii fiarelor. Zăvodul a urmat pe oameni în lume, dar slăviţii stăpâni nu i-au arătat o recunoştină deosebită. Dealtminteri el nici n'ar fi ştiut ce să facă cu dânsa. Totuşi vânătorul valah a învăţat pe copil să-i spuie la ureche vorbe pe care nu le înţclegea nimeni afară de Gelo. Zgarda cu ghimpi de aramă se păstrează şi se mai poate vedea şi astăzi la muzeul din Brno.

În ce priveşte sfârşitul Doamnei Comitese şi al Domnului Comite, trebuie să atragenm luarea amintc că marele Ziditor l-a pus, ca în toate, în afară de suferinţi şi bucurii. Dacă ne raportăm la ştiri vechi, pe care le găsim în Ioan de Praga, în ale sale *Mirabiles Vitae*, tristeţa Doamnei Genoveva a rămas iremediabilă în această vale. Singura justificare a vieţii i-a rămas copilul durerii sale, care a crescut şi a înflorit caşi mărul de lângă peşteră.

Acest copil a devenit Comite şi a fost altcineva. A stătut în faţa lumii ca vânător iscusit, şi, la timp, a fâlfâit peste el a doua oară corbul destinului.

Prea fericitul Iacob, episcop de Genova, acum şapte sute şi ceva de ani, a povestit cel dintăiu această întâmplare rămasă unică în Europa noastră. În *Legenda aurită*, cu drept cuvânt se prea măreşte puterea lui Dumnezeu care a sălăşuit în sufletul unei femei slabe. Suntem în drept a crede toluşi că a sălăşluit şi în florile şi sălbătăciunile pădurii.

Ca să lămurim unele lucruri, am simţit nevoia să cercetăm şi alt isvor, care

a fost şi contimporan şi a rămas în acelaşi timp în putere şi'n floare până astăzi. Pietrele mormintelor s'au măcinat; codrul a rămas, înoindu-se necontenit, şi'n el am regăsit sufletul nemuritor al copilului.

Despre cei patru fraţi neguţători avem iarăşi deasebite informaţii. Unele din istorisirile lor, pe care le-au făcut Doamnei Comitese la terasă, pe când ea visa la soţul ei plecat departe, se găsesc inserate şi într'o carte celebră a lui Poggio Bracciolini, secretar apostolic şi cancelar al Republicei Florentine în al cincisprezecelea veac, deci au fost prea adevărate. Nunta lui loan Roşu cu domnişoara Păuna s'a să vârşit cu mare alaiu şi zvon la Curtca Comitelui Sigfrid. Iar nu mult după aceia aşezarea acestui vrednic şi gras neguţător a fost în locul acela de iarmaroc nou la Sântilie, despre care s'a pomenit: anume, dincolo de munte, la apa Moldovei, în marginca Cumaniei. S'a ridicat apoi acolo şi târg de piatră cu numele Baia. Au venit aici unii neguţători şi tovarăşi ai lui Ioan, din Împărăţie.

Iar doamna Păuna, după ce a rămas văduvă, a întemeiat alături altă aşezare cu sat, care s'a chemat Sasca, după porecla pe care i-au dat-o ei localnicii Moldoveni, oameni foarte pricepuţi şi harnici la porecle.

Aceste aşezări, Baia şi Sasca, durează şi astăzi, în partea de miazănoapte a ţării care se chiamă România. Oamenii acolo au ochii albaştri şi părul ca fuiorul de cânepă. Între ei mai trăieşte neamul care se chiamă Roşu, purtând până în zilele noastre stigmatul cinstiţilor evanghelişti.

Prin Ioan cel dedemult şi prin fraţii lui, vestea minunatei întâmplări a Doamnei Genoveva şi a puiului ei a pătruns până la limbile păgâne. Iar în părţile moldoveneşti cel dintâiu povestitor a fost Andrei Vânătorul, carele n'a avut odihnă până ce nu s'a întors, la bătrâneţă, în locul său de baştină.